

AVALUACIÓ I PROPOSTES EDUCATIVES PER DISMINUIR L'ABSENTISME ESCOLAR A LA CIUTAT DE REUS

Informe final

Octubre 2021

Informe encarregat pels Serveis d'Educació de l'Ajuntament de Reus

Autoria:

Iván Sanz Benito

Carme Grimalt-Álvaro

José Luís Lázaro

Mercè Gisbert Cervera

Applied Research Group in Education and Technology (ARGET). Universitat Rovira i Virgili.

ÍNDEX

Informe encarregat pels Serveis d'Educació de l'Ajuntament de Reus	1
ÍNDEX.....	2
1. RESUM EXECUTIU	6
1.1. <i>Plantejament de l'informe.....</i>	6
1.2. <i>Aproximació metodològica.....</i>	8
1.3. <i>Principals resultats.....</i>	8
Indicadors d'absentisme.....	8
Principals factors de risc a primària i a secundària	9
Estratègies desenvolupades per prevenir i/o minimitzar l'absentisme als centres d'educació secundària	10
1.4. <i>Accions per prevenir i disminuir l'absentisme.....</i>	12
Dimensió social i comunitària	13
Dimensió educativa.....	13
1.5. <i>Propostes d'accions, prioritzades per a l'Ajuntament de Reus .....</i>	14
Dimensió social i comunitària	¡Error! Marcador no definido.
Dimensió personal i familiar	¡Error! Marcador no definido.
Dimensió centre educatiu.....	¡Error! Marcador no definido.
2. PRESENTACIÓ	16
2.1. <i>Què en sabem de l'absentisme? .....</i>	23
2.2. <i>Quins factors de risc es troben associats a les conductes absentistes?.....</i>	26
Factors personals de risc	27
Factors escolars de risc.....	28
Factors de l'entorn proper, familiar i social de risc.....	29
2.3. <i>Estratègies per disminuir l'absentisme.....</i>	31
3. METODOLOGIA.....	33
3.1. <i>Recollida i anàlisi de dades dels centres de primària i secundària de Reus (aproximació quantitativa) .....</i>	33
3.2. <i>Entrevistes als centres i famílies (aproximació qualitativa).....</i>	36
3.3. <i>Contrast entre les dades qualitatives i quantitatives .....</i>	40

4.	RESULTATS: INDICADORS I DIAGNOSI DE L'ABSENTISME.....	41
4.1.	<i>Característiques socioeconòmiques de Reus, descripció del context .....</i>	41
	Població estrangera a Reus.....	41
	Evolució de la població en edat escolar.....	42
	Recursos educatius i distribució.....	43
	Evolució de la matrícula per centres	53
4.2.	<i>Indicadors i diagnosi en base a les dades recollides.....</i>	58
	L'absentisme als centres de primària	59
	L'absentisme als centres de secundària	62
5.	RESULTATS: FACTORS DE RISC DE LES CONDUCTES ABSENTISTES	66
5.1.	<i>Resultats del qüestionari.....</i>	66
	Factors familiars de risc.....	66
	Factors de l'entorn de risc	67
	Factors personals de risc	68
	Factors del centre educatiu de risc.....	69
	A nivell general	70
5.2.	<i>Resultats de les entrevistes.....</i>	70
	Factors familiars de risc i de l'entorn	71
	Factors personals	71
	Factors del centre educatiu	72
6.	RESULTATS: ESTRATÈGIES DESENVOLUPADES PER PREVENIR I/O MINIMITZAR L'ABSENTISME ALS CENTRES DE SECUNDÀRIA.....	73
6.1.	<i>Estratègies de gestió i coordinació del centre.....</i>	74
	Desenvolupament i execució de protocols absentisme	74
	Control de l'assistència diari	75
	Desenvolupament de projectes curriculars innovadors.....	75
6.2.	<i>Estratègies dirigides a l'alumnat.....</i>	76
	Mesures i suports a les necessitats específiques de suport educatiu (NESE)	76
	Plans de suport individualitzat (PI) metodològics i instrumentals	77
	Orientació acadèmica i/o professional.....	77
	Acció tutorial, explicacions específiques a classe.....	78
	Promoció de l'arrelament amb l'alumnat.....	78
6.3.	<i>Estratègies dirigides a les famílies .....</i>	79
	Promoció de la implicació de les famílies	79

Ajuda a les preinscripcions i entrevistes.....	79
7. PROPOSTES D'ACCIONS PER DISMINUIR I MILLORAR LA PREVENCIÓ DE L'ABSENTISME.....	81
7.1. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió social i comunitària.....	81
Millora de les situacions socials desfavorides.....	81
Facilitar el transport al centre educatiu	82
Establiment comissió de treball sobre l'absentisme escolar	83
Implementació campanya d'informació i conscienciació a la població general i a les famílies amb infants petits.....	83
7.2. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió familiar.....	84
Detecció precoç i abordatge de relacions familiars poc constructives.....	84
Detecció precoç i abordatge de disfuncions en el clima familiar i de la relació amb els/les fills/es	85
Promoure una bona relació entre la família i el centre educatiu.....	85
7.3. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió educativa.....	86
Revisió i unificació dels protocols d'absentisme	87
Creació d'una base de dades municipal per al registre i seguiment de l'absentisme	88
Augmentar la comunicació bidireccional amb els centres educatius; elaboració d'informes periòdics	88
Augmentar la dotació de recursos socioeducatius als centres	89
Començar d'hora en la intervenció socioeducativa i realitzar un bon traspàs	89
Millorar l'acollida i l'acompanyament de l'alumnat nouvingut	90
Promoció de l'acompanyament i orientació individualitzada de l'alumnat.....	91
Acompanyar la reincorporació de l'alumnat absentista.....	91
Implementació de metodologies actives als centres educatius.....	92
Dissenyar un currículum intercultural i amb perspectiva de gènere.....	94
Realitzar plans de suport individualitzat i altres mesures específiques	95
Promoure programes de mentoria, tutoria entre iguals, apadrinament.....	95
Usos i abusos de les tecnologies digitals	95
7.4. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió personal.....	96
7.5. Resum de les propostes d'accions, prioritzades per a l'Ajuntament de Reus	97
Dimensió social i comunitària	¡Error! Marcador no definido.
Dimensió personal i familiar	¡Error! Marcador no definido.
Dimensió centre educatiu.....	¡Error! Marcador no definido.
8. CONCLUSIONS	105
9. REFERÈNCIES	107

1. RESUM EXECUTIU

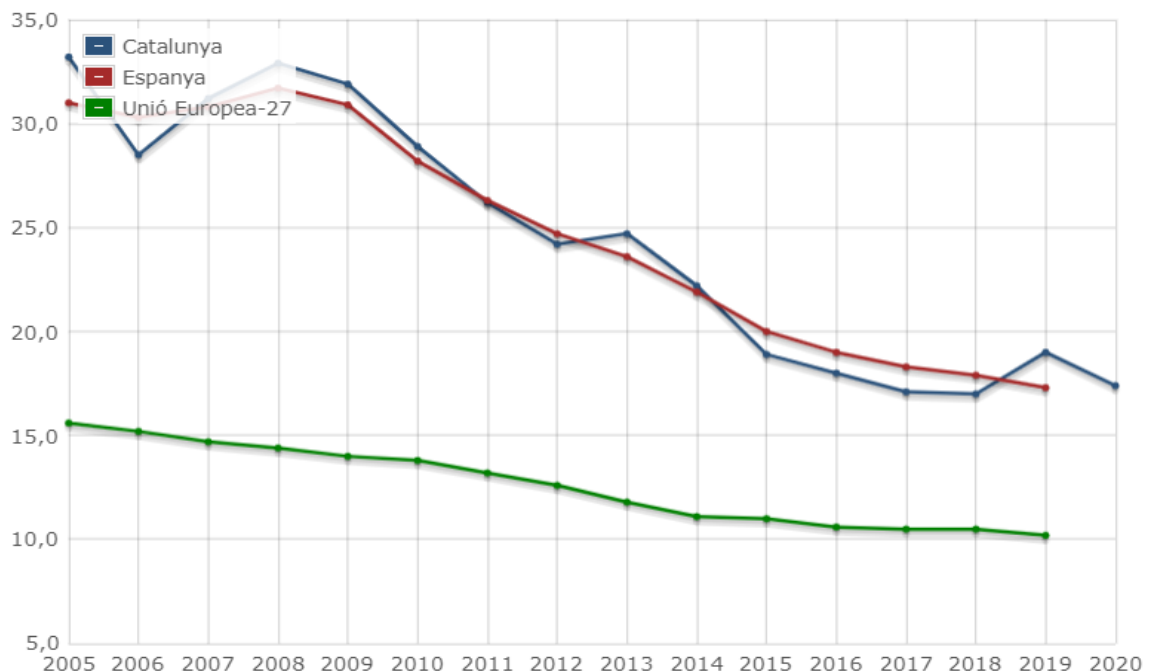
1.1. Plantejament de l'informe

L'informe que es presenta recull els resultats de l'anàlisi de les evidències per a l'avaluació diagnòstica de l'absentisme escolar a la ciutat de Reus, la identificació dels principals factors de risc de les conductes absentistes i les estratègies que es duen a terme als centres per disminuir l'absentisme i l'elaboració de diverses accions d'intervenció educativa per a la prevenció i millora.

L'absentisme és un fenomen complex, heterogeni i multicausal, que posa en evidència un procés de ruptura amb l'escola per part de l'estudiant i la seva família (García, 2013).

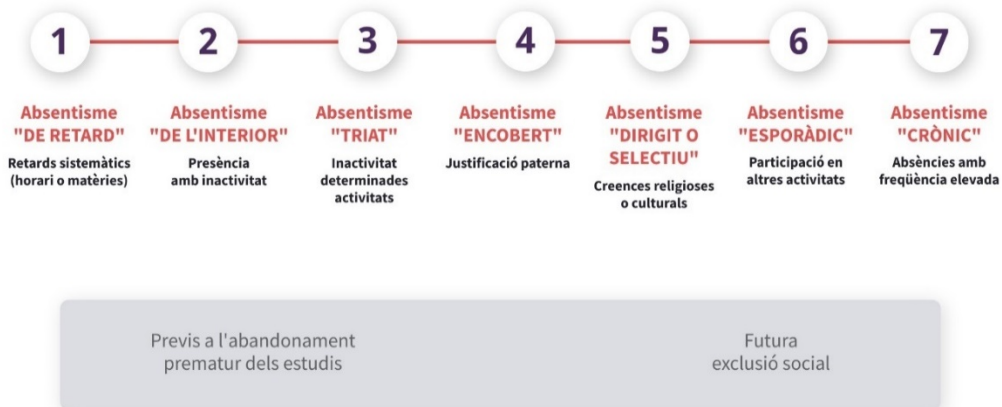
Si bé és cert, que gràcies a les diferents mesures, accions i estratègies implementades durant els últims anys des de les institucions públiques, l'absentisme escolar ha reduït les seves taxes d'incidència, fet que ha comportat la disminució de l'abandonament prematur dels estudis, encara és un greu problema que genera situacions de desigualtat i exclusió dins del sistema educatiu.

Abandonament prematur dels estudis. Catalunya, Espanya i Unió Europea-27. 2005-2020

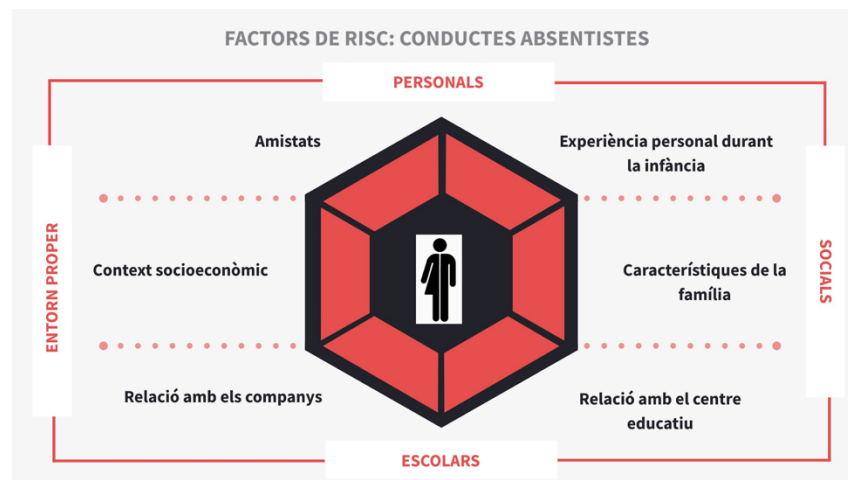
Font Catalunya: Idescat, a partir de l'Enquesta de població activa de l'INE. Font Espanya i Unió Europea: Eurostat.

A l'hora d'analitzar l'absentisme escolar cal tenir present que no totes les conductes absentistes són iguals, sinó que n' existeixen de diferents tipus.

Tipus d'absentisme escolar (de la Fuente, 2009)

Els factors de risc que porten que un infant o jove deixi d'assistir amb regularitat a classe són diversos i estan directament relacionats amb el substrat social i familiar, però també poden tenir una motivació escolar i personal. La resposta a aquestes situacions no és senzilla i implica un esforç de coordinació entre les diverses entitats a diferents nivells (administració, serveis socials i serveis educatius).

Factors de risc: conductes absentistes

L'absentisme escolar impacta en el procés d'integració social de l'infant o adolescent perquè no només afecta les possibilitats de progressió escolar i culminació reeixida del cicle educatiu, sinó que també en les possibilitats futures d'ocupació, promoció personal i professional, podent fer créixer les probabilitats de marginació, atur, delinqüència... (González, 2005).

Per tal de caracteritzar les conductes absentistes més habituals, els factors de risc associats i les característiques de les estratègies d'èxit per minimitzar l'absentisme, s'ha realitzat una anàlisi de la literatura. Els resultats d'aquesta anàlisi es troben descrits a l'apartat 2.2 i 2.3. Aquests

resultats han servit en el disseny dels mètodes de recollida de dades per a l'assoliment dels objectius de l'informe.

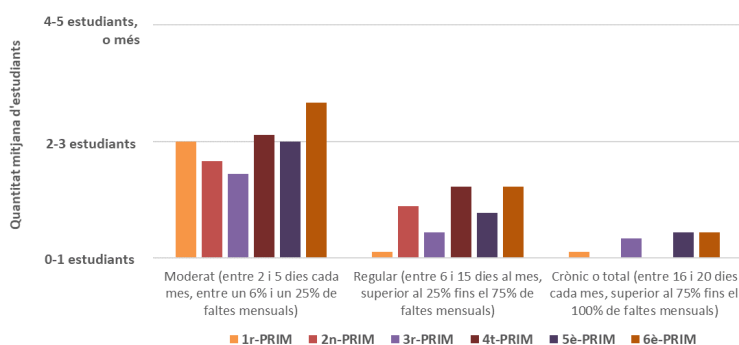
1.2. Aproximació metodològica

Per a realitzar una diagnosi del nivell d'absentisme als centres educatius de la ciutat de Reus es va enviar un qüestionari adreçat a tots els centres de primària i secundària que es descriu a l'apartat 3.1. D'una població de 41 centres educatius, es va obtenir 30 respostes de centres diferents. A continuació, es va realitzar 12 entrevistes d'aprofundiment als professionals dels centres de secundària participants. El disseny de les entrevistes es pot consultar a l'apartat 3.2.

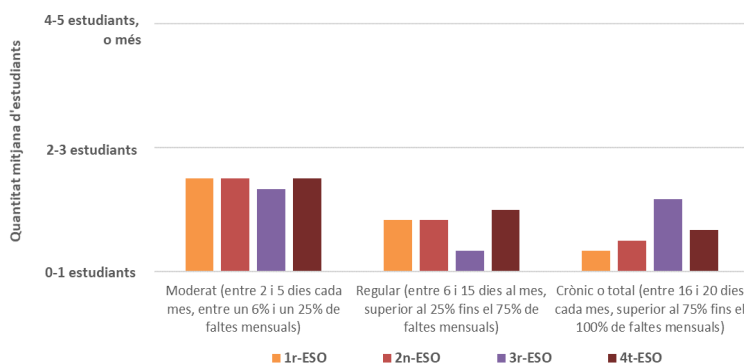
1.3. Principals resultats

Indicadors d'absentisme

A la ciutat de Reus, l'absentisme a **educació primària** es concentra al final de l'etapa (6è), mentre que l'absentisme *moderat* és similar entre els quatre cursos de l'**educació secundària**, el *regular* és més habitual a 4t d'ESO i el *crònic* a 3r d'ESO. El que indica que l'alumnat que manifesta una conducta absentista crònica a 3r d'ESO té més probabilitats d'acabar abandonant els estudis al curs següent.

Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme als centres d'**educació primària** de la ciutat de Reus.

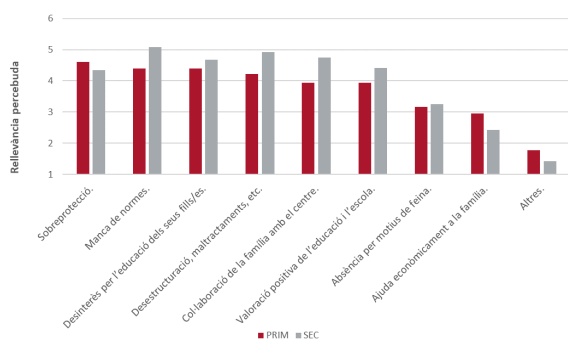
Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme als centres d'**educació secundària** de la ciutat de Reus.

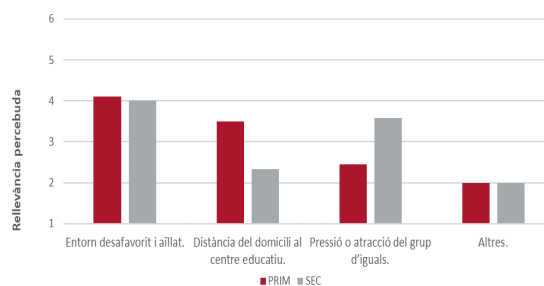
Els resultats en detall dels indicadors i la diagnosi de l'absentisme es troben descrits a l'apartat 4.

Principals factors de risc a primària i a secundària

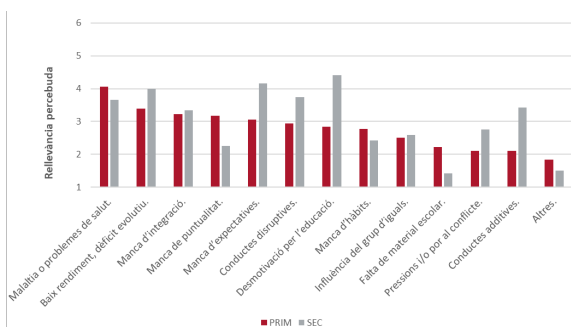
Els resultats de l'estudi han permès valorar la rellevància de diversos **factors de risc personals, familiars, de l'entorn i del centre educatiu** caracteritzant el nivell de rellevància percebuda de cadascun d'ells. A nivell general, els factors familiars, seguits dels factors de l'entorn han estat percebuts com els més rellevants a l'hora de motivar conductes absentistes tant a primària com a secundària. Els factors personals i del centre educatiu han estat considerats com a menys rellevants també pels participants tant de primària com de secundària. A continuació es mostra gràficament la rellevància dels diversos factors per a cada àmbit.

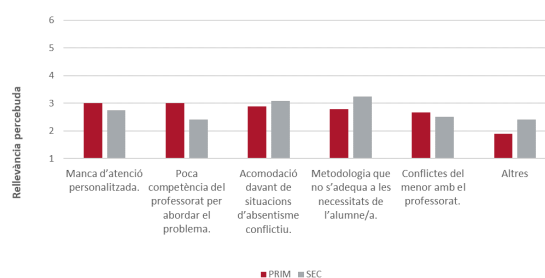
Factors de risc familiars

Factors de risc de l'entorn

Factors de risc personals

Factors de risc del centre educatiu

La descripció completa dels factors de risc es pot trobar a l'apartat 5.

Estratègies desenvolupades per prevenir i/o minimitzar l'absentisme als centres d'educació secundària

L'estudi també ha permès identificar quines són les estratègies principals que els diversos centres d'educació secundària de Reus utilitzen a l'hora de prevenir i/o minimitzar l'absentisme. L'apartat 6 inclou la descripció completa d'aquestes estratègies.

Mesures i suports a les necessitats específiques de suport educatiu (NESE)

En aquest sentit, algunes de les principals estratègies que impulsen els centres educatius i que queden incloses dins d'aquest grup són la personalització dels aprenentatges, la distribució de l'alumnat en grups heterogenis, el suport de l'orientador del centre o la tutoria compartida.

Control de l'assistència diari

Les persones participants coincideixen que és una de les accions clau per diagnosticar i abordar les conductes absentistes. El control d'assistència el realitza el/la tutor/a o el professor/a de l'assignatura corresponent. Els centres educatius recullen i informatitzen el registre de faltes d'assistència de l'alumnat amb l'objectiu d'identificar al més aviat possible les situacions de risc d'absentisme. A més, inclouen al registre de les faltes d'assistència dades qualitatives (possibles causes, circumstàncies, etc.) que ajudin en l'anàlisi de la situació i el seguiment de l'alumnat.

Orientació acadèmica i/o professional

Una altra de les estratègies que es duu a terme des dels centres educatius per prevenir i disminuir l'absentisme és oferir orientació acadèmica i/o professional als/les estudiants que ho sol·liciten. Si bé la intenció principal dels centres és que la totalitat del seu alumnat finalitzi els estudis d'educació secundària, quan aconseguir aquesta finalitat esdevé una tasca difícil, els centres ofereixen orientació i diverses opcions per a continuar amb la seva formació acadèmica o professional per evitar que aquests grups d'estudiants perdin el lligam amb el món educatiu.

Implicació de les famílies

Els centres entrevistats argumenten que cal promoure mecanismes per aproximar les famílies a les escoles i els instituts, creant espais de col·laboració i confiança. Aconseguir una major implicació de les famílies amb el centre educatiu és una de les millors estratègies per a combatre

l'absentisme. Algunes de les accions que es duen a terme per a facilitar aquest apropament centre educatiu/família, són les escoles de pares i mares o l'acció tutorial compartida. En els casos de conductes absentistes, el que fan és acordar amb la família accions específiques mitjançant reunions d'inici de curs, entrevistes, carta de compromís educatiu...

Tutories, explicacions específiques a classe

Els centres entrevistats expliquen a l'aula, i més concretament a les tutories, la importància d'assistir regularment a classe, els problemes que poden sorgir per no fer-ho i les seves repercussions. L'alumnat és informat que el fet de cometre reiteradament faltes no justificades pot tenir conseqüències pel seu procés d'aprenentatge, disminuint substancialment el seu èxit acadèmic, podent arribar al punt de perdre el dret a examen.

Promoció de l'arrelament amb l'alumnat

Amb l'objectiu de fomentar l'arrelament de l'alumnat, els centres educatius desenvolupen estratègies per promoure el diàleg davant el conflicte i crear centres democràtics, on el conflicte és alguna cosa positiva que pot aportar vivències beneficioses si es treballa i es gestiona adequadament. Programes de suport entre iguals, resolució de conflictes en positiu, cultura de la pau o comptar amb un servei de mediació entre iguals, són algunes de les actuacions que implementen amb la intenció d'aconseguir aquest objectiu.

Desenvolupament i execució de protocols absentisme

Els centres disposen de mecanismes de detecció, seguiment i comunicació de les faltes d'assistència. A nivell procedimental, alguns tenen normativa pròpia per actuar davant les situacions absentistes, i d'altres, segueixen el protocol elaborat pel Departament d'Educació.

Ajuda a les preinscripcions i entrevistes

Hi ha instituts i escoles que ajuden a l'alumnat i a les seves famílies a fer les preinscripcions i les entrevistes. Aquesta ajuda consisteix en l'acompanyament de l'alumne i/o de la seva família en tasques burocràtiques, incloent-hi l'alumnat que no assisteix a classe durant llargs períodes de temps. A més, en el cas d'alumnat NESE, es coordinen amb l'Equip d'Assessorament Psicopedagògic (EAP) per trobar l'itinerari més adequat a les seves característiques.

Desenvolupament de projectes curriculars innovadors

Per minorar l'absentisme, els centres valoren els beneficis que atorguen els processos d'ensenyament-aprenentatge que connecten els continguts curriculars de les diferents àrees al voltant de projectes multidisciplinaris i propers a l'alumnat, ja que possibiliten construir un

coneixement més significatiu i, alhora, incloure algunes de les inquietuds mostrades pels infants. També aplicar programacions multinivell a l'aula, perquè permeten que el conjunt del grup classe treballi el mateix tema però amb materials de diferents nivells de dificultat.

Plans de suport individualitzat (PI) metodològics i instrumentals

En els casos que es considera necessari, els centres educatius elaboren un pla de suport individualitzat (PI), en el qual es recullen les valoracions i les decisions preses pels equips docents referents a la planificació de mesures, actuacions i suports que puguin donar resposta a situacions concretes, incloses les relacionades amb l'absentisme.

1.4. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme

D'acord amb aquests resultats, s'han elaborat una sèrie de propostes d'accions orientades al treball conjunt i coordinat de diversos agents per abordar l'absentisme des d'una perspectiva 360º i que es poden consultar a l'apartat 7. Així, des de la dimensió social i comunitària és necessari mobilitzar els recursos necessaris per aconseguir una ciutat més equitativa i disminuir la influència dels problemes estructurals en les dinàmiques internes familiars. Es proposa establir dinàmiques de col·laboració, per exemple dissenyant i establint protocols d'absentisme, així com incorporar més professionals de suport socioeducatiu tant per establir dinàmiques de treball conjunt entre els diversos centres de la ciutat a l'hora d'abordar el problema, com per començar aviat amb intervencions preventives a l'educació primària. Finalment, es discuteixen diverses propostes d'accions relacionades amb les metodologies actives i els usos i abusos de les tecnologies digitals com a elements que poden contribuir a augmentar la motivació, el compromís i la implicació de l'alumnat i, en conseqüència, disminuir les conductes absentistes.

Dimensió social i comunitària

És necessari **garantir els recursos mínims** imprescindibles a les famílies (alimentació i serveis bàsics com la llum, aigua, transport, comunicació) per tal que aquests problemes deixin de tenir rellevància com a factors que condicionen les dinàmiques internes familiars i, de retruc, als i les joves. Disminuint l'exclusió també s'ataca a la cultura de l'absentisme i la segregació dels centres educatius que, com queda evidenciat en la literatura especialitzada, és especialment rellevant en alguns centres de la ciutat.

Accions proposades per disminuir l'absentisme des de la dimensió sociocomunitària

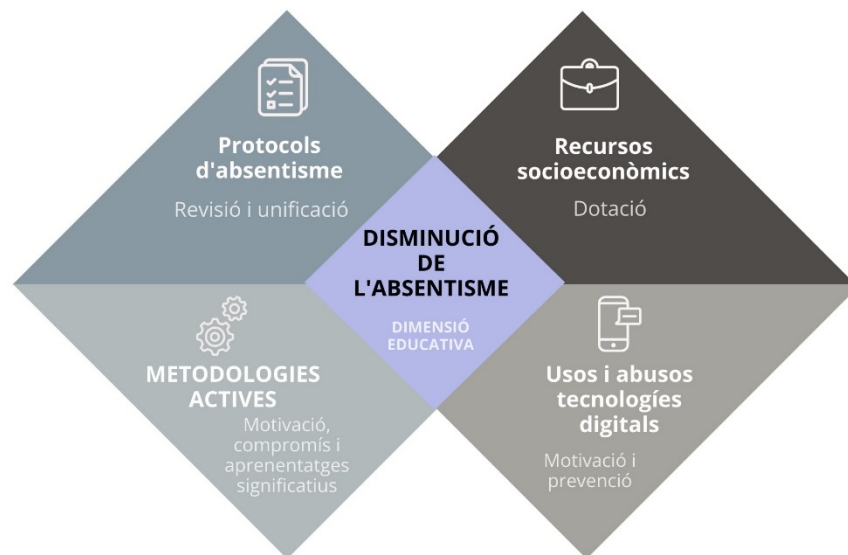
Dimensió educativa

En la disminució de l'absentisme, els centres educatius tenen un paper crucial. A continuació s'ofereixen diverses propostes d'accions per disminuir l'absentisme, d'acord amb els resultats obtinguts a l'estudi:

- Confeccionar un pla d'acció coordinat entre les diferents institucions implicades. Això garantiria l'avaluació i el seguiment de l'absentisme en els centres amb major incidència,

així com l'elaboració d'accions específiques en l'àmbit municipal (**protocol absentisme municipal**).

- Garantir la **dotació dels recursos** humans i materials adequats als centres educatius, perquè puguin abordar la problemàtica de l'absentisme.
- Dur a terme una **intervenció preventiva** des de l'escola, amb l'objectiu d'anticipar-se a possibles conductes absentistes.
- Implementar a l'aula **metodologies actives** que comportin la participació, implicació i cooperació de l'alumnat en les activitats proposades pel professorat.
- L'ús de les tecnologies digitals aplicades a la docència per part del professorat, poden resultar un bon aliat per augmentar la motivació i l'interès per l'aprenentatge dels estudiants (Gisbert & Lázaro, 2020). En el sentit contrari, el mal ús de les noves tecnologies s'identifica com un problema emergent, potenciador d'actituds absentistes. Per evitar aquesta situació, les principals actuacions que haurien de fer els centres educatius estarien relacionades amb informar a les famílies del risc que suposa l'ús excessiu d'eines i recursos tecnològics, ja si es fa un mal ús i un abús d'aquestes, poden derivar en problemes d'addicció, psicològics i mentals, i dificultats de relació entre iguals.

Accions proposades per disminuir l'absentisme des de la dimensió educativa

1.5. Propostes d'accions, prioritzades per a l'Ajuntament de Reus

A la taula següent s'ha realitzat una priorització del conjunt de les propostes realitzades en les quals l'Ajuntament de Reus pot tenir un paper actiu a l'hora de dur-les a terme. Es destaca també la dimensió de les accions i el termini amb què es preveu que caldria dur-les a terme.

Dimensió social i comunitària

DIIMENSÍO SOCIAL I COMUNITÀRIA	Factors de Risc	Objectius	Previsió d'accions	Evidències	Previsió temporal ¹	Agents implicats ²
			Sensibilització de la ciutadania	<p>Campanya de difusió per sensibilitzar a la ciutadania sobre la problemàtica del absentisme i futur abandonament</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Accions de comunicació dutes a terme. - Productes per a la difusió que s'hagin creat - Registre de participació en les activitats públiques de sensibilització (per barris) 	●

¹ ● Curt termini (1 any) ●● Mig termini (2-3 anys) ●●● Llarg termini (4-5 anys)

² Proposta genèrica dels agents implicats, cal definir els perfils en cada cas i/o afegir-ne de nous

Situacions socials desafavorides	Avaluació individual de la situació socioeconòmica i detecció de casos de risc	<p>Valoració de la situació educativa, social i econòmica de l'alumne.</p> <p>Creació d'una base de dades municipal per al registre i seguiment dels casos d'absentisme</p>	<p>- Registre de dades socioeconòmiques de la família.</p> <p>- Resolució o informe.</p> <p>- Nombre de casos registrats a la BD</p>	<p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Relacions Cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>En la fase de definició de la BD</p> <ul style="list-style-type: none"> - Departament de Drets socials - Departament d'Empresa i treball - Departament de Salut - Departament d'Educació
	Provisió de recursos mínims i ajuts.	<p>- Facilitar informació sobre beques i ajuts adients per a cada cas.</p> <p>- Suport a les famílies i persones en la tramitació dels ajuts disponibles.</p>	<p>- Full informatiu beques i ajuts.</p> <p>- Còpia de la sol·licitud d'ajuts tramesa.</p>	<p>Ajuntament de Reus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Benestar social - Educació <p>Puntualment:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Departaments de la Generalitat que puguin recolzar / finançar algunes de les accions

Creació d'una comissió d'absentisme interprofessional (*)	<ul style="list-style-type: none"> - Creació d'una <i>taula comuna</i> per reduir l'absentisme. - Definició de funcions i metes. - Homogeneïtzació de la recollida de dades - Disseny d'un protocol de comunicació entre agents - Avaluació i aprovació de propostes i accions. 	<ul style="list-style-type: none"> - Publicació i referència legal de la creació de la comissió - Actes de reunió - Solució tecnològica: base de dades compartida - Protocol de comunicació entre agents - Actes de reunió 	<ul style="list-style-type: none"> • •• 	<p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>Departament d'Educació AMPES</p> <p>Associacionisme, Tercer sector</p>	
Sobreprotecció familiar	Creació de recursos formatius compensadors.	<ul style="list-style-type: none"> - Formació en aprenentatges i habilitats socials per a famílies, joves i adolescents. - Desenvolupament d'una campanya de sensibilització dirigida a les famílies sobre com detectar i combatre l'absentisme. - Realització d'una prova pilot per a la seva validació. 	<ul style="list-style-type: none"> - Oferta formativa per joves i adolescents - Usuaris inscrits - Certificats de formació emesos - Material formatiu - Material informatiu - Canals de difusió 	<ul style="list-style-type: none"> •• 	<p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>Departament d'Educació</p>

(*) Composició teòrica. Mínim 1 representant de: Ajuntament de Reus (Benestar Social, Educació, Empresa i ocupació), Departament d'educació (Direccions centres educatius, Serveis educatius i inspecció) i Departament de Drets Socials, representació de les AMPAs/AFAs, representants de les associacions culturals i tercer sector

Dimensió personal i familiar

DIIMENSÍO PERSONAL I FAMILIAR	Factors de Risc	Indicadors pel seguiment i l'avaluació	Previsió d'accions	Evidències	Previsió temporal ¹	Agents implicats ²
	Problemes de salut o malalties	Justificació d'absència a causa de problemes de salut.	- Aprovació d'un protocol i model de justificant d'absència amb informe mèdic.	- Protocol d'actuació per part de les famílies en cas d'absència escolar. - Model de justificant per la família	●●	Departament d'Educació Ajuntament de Reus - Benestar social - Educació Comissió d'absentisme interprofessional (<i>quan estigui creada</i>)
Addiccions	Prevenició de conductes addictives en l'ús de les tecnologies digitals.	- Formació en l'ús ètic, segur i saludable de la tecnologia: estudiants i professorat. - Desenvolupament d'una campanya informativa sobre l'ús de les tecnologies digitals en el nucli familiar.	- Oferta formativa joves i professorat - Nombre d'usuaris inscrits - Certificats de formació emesos - Material formatiu i informatiu - Canals de difusió emprats	●	Ajuntament de Reus: - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania Departament d'educació: Serveis Educatius	

Manca de motivació per l'aprenentatge	Orientació acadèmica i professional.	<ul style="list-style-type: none"> - Atenció individualitzada per l'orientador de centre i l'EAP. - Consens d'un pla de treball. - Proposta d'adaptacions i/o flexibilitzacions del currículum escolar. - Informació sobre itineraris educatius personalitzats. - Realització d'una prova pilot a primària i una altra a secundària per a pilotar i validar les diferents propostes i estratègies. 	<ul style="list-style-type: none"> - Informe emès pel centre i EAP o per aquells professionals municipals que hi tinguin competències - Pla de treball individual. - Mesures de suport i adaptacions curriculars orientades a les famílies. - Documents informatius (estudiants i famílies). 	<ul style="list-style-type: none"> Centre Educatiu Ajuntament de Reus: <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania Departament d'educació: <ul style="list-style-type: none"> Serveis Educatius
---------------------------------------	--------------------------------------	---	--	--

Dimensió centre educatiu

DIIMENSÍO CENTRE	Factors de Risc	Indicadors pel seguiment i l'avaluació	Previsió d'accions	Evidències	Previsió temporal ¹	Agents implicats ²
	Atenció personalitzada	Seguiment de l'estudiant.	<ul style="list-style-type: none"> - Unificació de les dades de seguiment (comissió interprofessional). - Comunicació amb les famílies i amb agents socials. - Compliment del pla de treball de l'estudiant (dimensió personal). - Realització d'una prova pilot del pla de treball de l'estudiant 	<ul style="list-style-type: none"> - Fitxa individual de l'estudiant a la base de dades. - Registre de comunicacions i entrevistes. - Avaluació del pla de treball de l'estudiant. (prova pilot) - Avaluació del pla de treball de l'estudiant 	<ul style="list-style-type: none"> • • •• 	<ul style="list-style-type: none"> Centre educatiu Departament d'educació Comissió d'absentisme interprofessional

Competència del professorat	Formació específica del professorat: Pla de Formació de Centre.	Disseny i implementació de formació de centre en competències socials, metodologies actives i tecnologies digitals.	<ul style="list-style-type: none"> - Pla Formació de Centre - Professorat inscrit - Certificats amb aprofitament emesos - Exemples de transferència de la formació 	<p>Centre Educatiu Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>Departament d'Educació: Serveis Educatius</p>
Absentisme conflictiu	Revisió de les Normes d'Organització i Funcionament del Centre.	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió de l'historial de mesures adoptades per la comissió de convivència (Consell Escolar de Centre) i els seus efectes durant els darrers 2 cursos davant situacions d'absentisme conflictiu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Registre de mesures aplicades i efectes en l'alumnat. - Proposta de mesures orientades a l'atenció personalitzada de l'alumne. 	<p>Centre Educatiu Departament d'Educació: Serveis Educatius</p> <p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social

Metodologies docents	Revisió de les metodologies docents aplicades a l'aula.	<ul style="list-style-type: none"> - Registre de les metodologies actives emprades pel professorat. - Estudi de la valoració dels estudiants de les metodologies docents. - Implementació de metodologies actives a partir de la formació de centre. 	<ul style="list-style-type: none"> - Quadre de control de les metodologies docents. - Resultats de l'enquesta de satisfacció dels estudiants amb les metodologies docents. - Resultats de la transferència de la formació en metodologies actives. - Dades sobre la variació del nivell d'absentisme a partir de l'aplicació de les metodologies actives 	<ul style="list-style-type: none"> • •• 	<p>Centre Educatiu Departament d'Educació: Serveis Educatius Ajuntament de Reus: - Educació - Benestar social Centre educatiu</p>
----------------------	---	---	--	---	---

2. PRESENTACIÓ

L'absentisme escolar és un fenomen complex, a més d'heterogeni i multicausal, que posa en evidència un procés de ruptura amb l'escola per part de l'estudiant i la seva família (García, 2013). Té un substrat social vinculat a la pobresa i a la desigualtat social, com per exemple les condicions d'existència precàries d'algunes famílies, però també pot tenir una motivació escolar, personal, contextual... la resposta a aquestes situacions no és senzilla i implica un esforç de coordinació entre les diverses entitats a diferents nivells (administració, serveis socials, serveis educatius) per dissenyar accions contextualitzades. Un dels elements imprescindibles per a dissenyar aquestes accions efectives és fer una anàlisi diagnòstica del grau d'absentisme per tal de determinar els diferents factors de risc associats.

L'informe que es presenta a continuació recull els resultats de l'anàlisi de les evidències per a l'avaluació de l'absentisme escolar a la ciutat de Reus. Aquest informe dona resposta als objectius següents

- Avaluar el nivell d'absentisme als centres educatius d'educació primària i secundària de la ciutat de Reus.
- Identificar els principals factors de risc associats a les conductes absentistes detectades per part dels centres d'educació secundària de la ciutat de Reus.
- Definir unes orientacions d'intervenció educativa per la prevenció de l'absentisme escolar.

A continuació s'ofereix un resum de la literatura dels principals resultats sobre l'absentisme escolar, els factors de risc associats i estratègies per disminuir les conductes absentistes que han facilitat el disseny de la recollida de dades i la seva interpretació posterior. A continuació, a l'apartat 3, es descriu la metodologia utilitzada en la recollida de dades per abordar els objectius de l'informe. Els apartats 4, 5, i 6 descriuen els resultats de la diagnosi de l'absentisme (apartat 4), l'anàlisi dels factors de risc (apartat 5) i les estratègies desenvolupades als centres per disminuir o prevenir les conductes absentistes (apartat 6). Finalment, el document conclou amb diverses propostes d'accions per prevenir, disminuir i millorar les conductes absentistes (apartat 7).

2.1. Què en sabem de l'absentisme?

L'absentisme escolar habitualment es defineix com la no assistència reiterada de l'estudiant a classe, mesurable en termes de dies o hores d'inassistència de l'estudiant (Departament

d'Educació, 2020). González (2005) entén que un alumne és absentista quan en un trimestre ha faltat de manera repetitiva, almenys, al cinquanta per cent de les classes amb independència de si aquestes faltes estan o no justificades. No obstant, aquestes conductes absentistes poden ser de tipus diferents, tal com recull de la Fuente (2009) i com es resumeix a la **¡Error! No se encuentra el origen de la referencia.:**

- a) Absentisme de retard: alumnat que arriba tard sistemàticament a primera hora de classe, un dia determinat o a una matèria concreta.
- b) Absentisme "de l'interior": alumnat que es troba present a classe, però espera que passi el temps sense fer res.
- c) Absentisme "triat": alumnat que evita determinats aspectes de l'experiència escolar o no assisteixen per a dedicar-se a altres activitats o a descansar.
- d) Absentisme "crònic": Absències d'una freqüència elevada.
- e) Absentisme "cobert pels pares": alumnat que falta a classe per diversos motius i que els pares excusen injustificadament.
- f) Absentisme "dirigit o selectiu": alumnat que no acudeix a determinades classes per creences religioses o filosòfiques de les seves famílies (per exemple, a les classes d'Educació Física).
- g) Absentisme esporàdic: alumnat que no assisteix al centre educatiu per participar en una altra activitat.

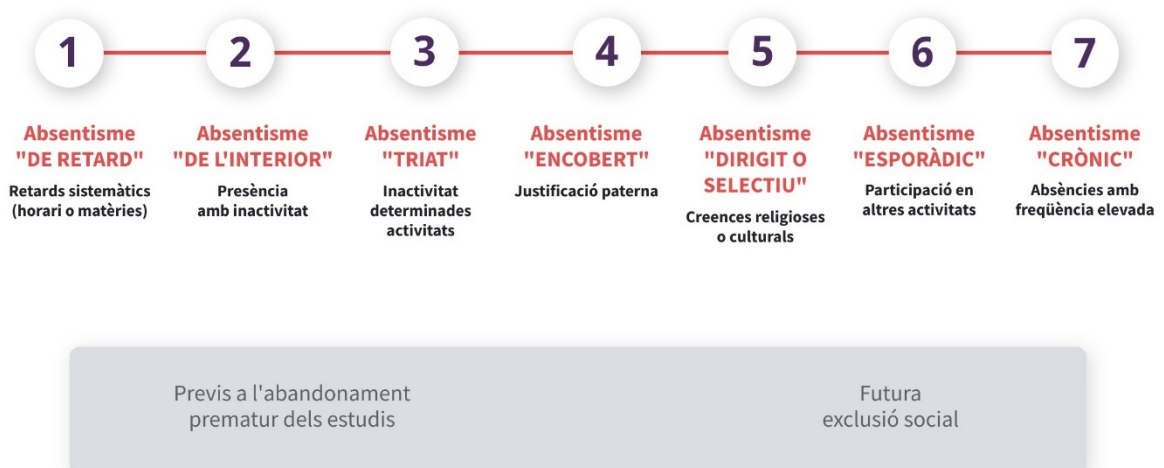

Figura 1. Resum dels tipus d'absentisme, ordenats de manera progressiva segons la gravetat.

Font: elaboració pròpia.

Entre els estudiants que abandonen de manera prematura el sistema escolar, la repetició de curs, suspendre 3 o més matèries en un curs i l'absentisme escolar són trets comuns previs molt relacionats que solen donar-se en aquest tipus d'estudiants (Mena et al., 2010). Així, l'absentisme escolar es considera una variable de xoc, ja que és un indicador individual del possible i futur abandó escolar primerenc o fracàs escolar de l'alumnat (Faci, 2011).

Impacta en el procés d'integració social de l'infant o adolescent, perquè, en primer lloc, afecta les possibilitats de progressió escolar i culminació reeixida del cicle educatiu, contribuint a l'exclusió educativa de l'infant o adolescent, entesa tant en relació amb la manca d'estudis com a l'expulsió de les institucions educatives (García, 2013; M. T. González, 2006). L'absentisme escolar, juntament amb altres indicadors com són el clima familiar o el context social, poden donar lloc a l'exclusió social (Neild et al., 2007). Aquesta exclusió afecta les possibilitats futures d'ocupació, promoció personal i professional (M. T. González, 2005), comprometent les condicions socioeconòmiques futures d'aquests estudiants (García, 2013; M. T. González, 2006). Per això, García i Razeto (2019) conclouen que l'absentisme escolar pot ser considerat com un problema públic educatiu i social, i fins i tot de salut, ja que exposa a l'estudiant a riscos per al seu desenvolupament. Davant aquesta problemàtica social, els organismes internacionals van començar a posar atenció al problema de l'absentisme escolar (Rué, 2003).

El problema de l'absentisme i el gran nivell d'abandonament escolar prematur han esdevingut un problema crític en el nostre context socioeducatiu. Segons dades de l'Eurostat, Espanya és el tercer estat amb més abandó prematur de tota Europa (Eurostat, 2021), només per sobre de Malta i Turquia, on els nois tenen un percentatge d'abandó significativament més alt que les noies. Catalunya té una taxa d'abandó escolar similar a la d'Espanya, però lleugerament més alta, amb la mateixa tendència entre nois i noies que a nivell espanyol (IdesCAT, 2020). El problema de l'alt fracàs escolar a l'Estat Espanyol és una qüestió que porta preocupant els professionals de l'educació des de principis dels anys vuitanta. Es tracta d'un fenomen que pot apreciar-se en qualsevol nivell educatiu, però que és especialment important a l'ESO (García et al., 2003). No obstant, malgrat que fa temps que es va iniciar un procés de convergència del sistema escolar espanyol cap a un espai europeu educatiu en termes d'organització i estructura, reflectit en l'evolució de diverses lleis educatives (LODE: 1985; LOGSE: 1990; LOMCE: 2013), el sistema no ha estat capaç de reduir els alts índexs de fracàs escolar (Martínez-Valdivia, 2016). Així doncs, esdevé una prioritat treballar per identificar quins són els factors de risc que s'associen o poden donar lloc a conductes absentistes, per tal de dissenyar estratègies d'èxit que permetin disminuir aquestes conductes.

2.2. Quins factors de risc es troben associats a les conductes absentistes?

Malgrat els estudis dedicats a analitzar els factors de l'absentisme i l'abandonament escolar, tant en l'àmbit nacional (Calero et al., 2010; M. Fernández et al., 2010) com a internacional (Dale, 2010; Lamb et al., 2004), encara són escassos els estudis que focalitzen la seva mirada en els processos que condueixen a aquest trencament, sobretot des de la perspectiva subjectiva dels joves (Ferguson et al., 2005; Rumberger, 2001). Els resultats de diversos estudis evidencien que l'abandonament escolar és el resultat de la influència de l'acumulació de múltiples factors de risc durant un període de temps important, com l'experiència personal durant la infància, les característiques de la família, la relació amb el centre educatiu i els companys (Gubbels et al., 2019), així com el context socioeconòmic (Delgado & Álvarez, 2004; Ready, 2010; Ribaya, 2011; Stamm et al., 2009). En canvi, les conductes absentistes, si bé també poden tenir una relació multicausal, també poden estar provocades per la presència d'una única causa o factor de risc rellevant que serà necessari determinar en cada cas (Gubbels et al., 2019). L'existència de causes úniques en la motivació de les conductes absentistes estan més aviat relacionades amb nivells lleus i moderats (Skedgell & Kearney, 2018). A més, si bé l'absentisme i l'abandó escolar prematur són un problema que afecta significativament més als nois que a les noies, la majoria de factors de risc no tenen relació amb el gènere i, per tant, afecten de manera similar a nois i noies (Gubbels et al., 2019). Així doncs, identificar quins poden ser aquests factors de risc més rellevants a cada context esdevé una prioritat a l'hora de poder implementar accions que contribueixin a la millora d'aquesta problemàtica social.

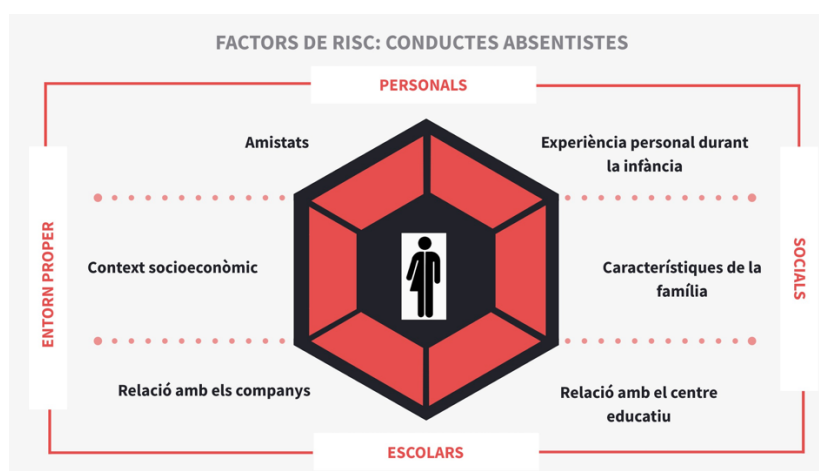

Figura 2. Resum visual dels principals factors de risc relacionats amb les conductes absentistes.

Font: Elaboració pròpia.

A continuació, definim quins són els principals factors de risc, en base a estudis previs publicats a la literatura, classificats en tres grans àmbits: en l'àmbit personal, en l'àmbit escolar i en l'àmbit de l'entorn proper, familiar i social.

Factors personals de risc

En l'àmbit personal, hi ha diversos factors de risc associats, com un baix rendiment acadèmic, l'edat (com més gran, més risc) i l'etapa educativa (com més avançada, més risc) (Skedgell & Kearney, 2018). Un altre conjunt de factors que fan més probable que un estudiant s'absenti o definitivament abandoni l'escola és l'estat de salut (Skedgell & Kearney, 2018), en relació tant a problemes físics com problemes mentals, per exemple: conductes problemàtiques d'internalització o possibles trastorns d'internalització, símptomes o trastorns psiquiàtrics (com la depressió i l'ansietat) i un nivell de salut física deficient (Gubbels et al., 2019; Razeto, 2020). En relació als problemes mentals, l'abús de substàncies i conductes addictives també és un factor de risc rellevant en l'àmbit personal (Razeto, 2020). L'embaràs i la maternitat o paternitat primerenca també constitueixen un factor personal de risc que pot desembocar en conductes absentistes i/o abandonament escolar prematur (Razeto, 2020).

Aquestes conductes addictives inclourien tant l'abús de drogues (tabac, alcohol i altres drogues no legals) (Gubbels et al., 2019), com també altres addiccions, com el joc online (Floros et al., 2015). De fet, l'abús de substàncies addictives és un dels pocs factors de risc que semblaria afectar més a les noies que als nois. Investigacions anteriors indiquen que les taxes d'abús de drogues són més altes en homes que en dones i que la relació entre les noies que consumeixen i les noies absentistes és molt més forta (Gubbels et al., 2019). Per tant, és possible que l'abús de drogues en els nois es percebi com "més normal" o com a un comportament menys arriscat que en les noies.

Tots aquests factors personals de risc, en definitiva, estan intrínsecament relacionats amb altres característiques personals, com comportaments antisocials o de risc, creences i actituds antisocials, activitat sexual elevada i/o amb conductes sexuals de risc, incapacitat per afrontar els problemes o les situacions inesperades, o altres comportaments de risc (com conducció temerària, o restriccions alimentàries) o de perfils de personalitat inestable (Gubbels et al., 2019). Finalment, alguns estudis consideren l'ètnia de l'estudiant com un altre dels factors de risc (Skedgell & Kearney, 2018). Aquesta associació és controvertida, ja que altres estudis argumenten que, si bé matemàticament es pot trobar una relació entre l'ètnia i les conductes absentistes, aquest efecte està moderat pel nivell socioeconòmic (Solórzano & Yosso, 2002). És a dir, el nivell socioeconòmic i no el fet de pertànyer a una ètnia determinada seria el que

realment tindria influència sobre les conductes absentistes i, per tant, caldria considerar aquest factor dins de l'àmbit de l'entorn proper, familiar i social.

Figura 3. Resum dels factors personals de risc. Font: Elaboració pròpia.

Factors escolars de risc

Quant als factors escolars, les principals raons que donen els joves de la seva absència es vinculen amb factors associats a l'ambient escolar o d'aula, com la falta de relacions socials amb els seus companys/es i docents, no tenir amics o tenir conflictes al centre amb els seus companys/es i docents (Cook et al., 2017; Gubbels et al., 2019; Martín-Cilleros et al., 2017; Reid, 2003; Strand, 2014). En relació amb aquests aspectes, l'assetjament escolar (tant presencial com digital) també està fortament associat amb les conductes absentistes (Grinshteyn & Tony Yang, 2017). És freqüent que estudiants que hagin patit aquest maltractament tinguin por de trobar-se amb el/la seu/va assetjador/a, el que motiva absències causades per la por (Grinshteyn & Tony Yang, 2017). En alguns casos, les absències escolars que estan relacionades amb la por per la pròpia seguretat durant el camí de casa fins al centre educatiu poden servir per detectar que l'infant o adolescent està patint assetjament. La violència escolar també contribueix com a factor en el foment de conductes absentistes (Razeto, 2020).

Des d'una perspectiva més acadèmica, el tipus d'ensenyament i les característiques de l'educació també constitueixen factors de risc relacionats amb les conductes absentistes. Així, una qualitat baixa de l'educació rebuda és un dels factors importants de risc d'absentisme (Gubbels et al., 2019), que es concreta en enfocaments educatius poc atractius i que no aconsegueixen despertar la creativitat dels i les estudiants, així com una educació poc pertinent amb continguts no significatius i allunyats de la realitat i interessos dels i les estudiants (Abreu

et al., 2017; Jimenez & Gaete, 2010; Schindler et al., 2017). Aquestes característiques acadèmiques afavoreixen l'avorriment d'aquests estudiants a classe i la seva insatisfacció cap a l'escola (Reid, 2003), desmotivació i actituds negatives cap al centre i/o assignatures que consideren poc rellevants (Gubbels et al., 2019; Reid, 2003) a més de no entendre les instruccions del docent (Martín-Cilleros et al., 2017; Strand, 2014).

La desmotivació per l'escola i els altres factors de risc relacionats, motiven també factors personals, com el baix nivell acadèmic, repetició de curs, poc desenvolupament de les competències de l'alumnat i dificultats d'aprenentatge (Gubbels et al., 2019). Alhora, la desmotivació i els problemes de rendiment escolar poden traduir-se en apatia, depressió, baixa d'autoestima, entre altres característiques personals que també poden promoure l'absentisme escolar (García & Razeto, 2019). Per aquest motiu, la manca de suport específic al centre educatiu per als estudiants amb conductes absentistes també esdevé un factor de risc, ja que compten amb menys recursos per superar aquestes mancances acadèmiques i personals (Reid, 2003).

Figura 4. Resum dels factors escolars de risc. Font: Elaboració pròpia.

Factors de l'entorn proper, familiar i social de risc

Nombrosos estudis (Delgado & Álvarez, 2004; Ready, 2010; Ribaya, 2011; Stamm et al., 2009) han demostrat la relació directa entre l'ambient proper, l'ambient familiar, el context socioeconòmic i l'absentisme escolar. En relació amb l'entorn proper i l'ambient familiar, Río i Benítez (2009) van identificar en els discursos d'alguns professionals unes certes característiques familiars que augmenten les possibilitats d'esdevenir llars amb infants o adolescents amb conductes absentistes, com el fet de pertànyer a grups ètnics que majoritàriament es dediquen a la venda ambulants. En aquests col·lectius, les nenes o noies assumeixen més habitualment

tasques de cura domèstica i de cura de germans en reemplaçament de les seves mares, amb el consegüent allunyament de l'escola. A banda de la cura, els infants i adolescents de famílies on els adults tenen dificultats amb l'idioma (castellà, català) poden ser requerits a la llar, gestions administratives o negoci/s com a traductors/es, allunyant-los del centre educatiu (Skedgell & Kearney, 2018).

La relació dels adults del nucli familiar amb l'escola o centre educatiu també esdevé un element de risc, especialment si els adults mostren una implicació i nivell de comunicació baix amb el centre educatiu (Reid, 2003). Les dificultats en la gestió familiar també està relacionada amb conductes absentistes en particular, en la manca de vincles emocionals forts entre els adults i l'infant o adolescent, nivells baixos de suport o acceptació dels adults percebuts per l'infant o adolescent, i nivells de control baixos dels adults sobre l'infant o adolescent (Cook et al., 2017; Gubbels et al., 2019). Aquestes conductes es tradueixen sovint en la manca d'hàbits i rutines per preparar-se per anar al centre al matí a l'hora prevista i la manca de límits (García & Razeto, 2019; Skedgell & Kearney, 2018), que són especialment rellevants en els primers anys de vida de l'infant. Per aquest motiu, alguns estudis assenyalen que la qualitat de la cura en la primera infància és determinant per a l'adolescent i és un factor important i que pot predir conductes absentistes en el futur (Cook et al., 2017). A banda de la possible desatenció parental o el desemparament, la sobreprotecció dels adults de la família també constitueix un dels factors familiars de risc en conductes absentistes (García & Razeto, 2019), així com ho és el fet de tenir germans/es grans absentistes, ja que implica un major risc de reproduir el camí rupturista dels/les germans/es més grans (Reid, 2003).

En un altre nivell, els problemes mentals o físics dels adults de la família també constitueixen un conjunt de factors de risc rellevants (Gubbels et al., 2019). En concret, malalties mentals, l'abús de substàncies o les conductes addictives per part d'algun familiar i el maltractament de l'infant o adolescent Hagborg et al. (2018) i Stempel et al. (2017) tant prèviament a l'etapa escolar com durant la seva escolarització estan fortament vinculats amb conductes absentistes (Cook et al., 2017; Gubbels et al., 2019).

Molts d'aquests factors familiars, de fet, es relacionen amb característiques socioeconòmiques i d'estructura familiar, com famílies monoparentals o no nuclears, nivell educatiu baix dels adults de la família, així com també un nivell socioeconòmic baix (Cook et al., 2017; Gubbels et al., 2019). Aquestes condicions, per exemple, comportarien dificultats materials i burocràtiques per a romandre en el sistema escolar i competir en igualtat de condicions amb altres estudiants (García, 2013; González, 2006), per exemple, a l'hora de ser capaç de sol·licitar i de disposar

d'ajudes a l'hora d'acompanyar els infants o adolescents al centre educatiu o el reforç escolar, entre d'altres. A més, com expliquen Mallett (2016) i Skedgell i Kearney (2018), condicionants externs de caràcter socioeconòmic també impulsen les actituds absentistes, relacionats amb les problemàtiques d'habitatge i pobresa energètica, la manca de transport adient per accedir al centre, o l'experiència d'esdeveniments traumàtics, principalment la violència en el barri, com afegeixen Grinshteyn i Tony Yang (2017), Hagborg et al. (2018) i Stempel et al. (2017). Aquests condicionants estarien més presents en aquells barris amb un nivell socioeconòmic baix i amb una gran segregació social, evidenciant quins poden ser alguns dels efectes concrets de l'entorn social en els i les joves.

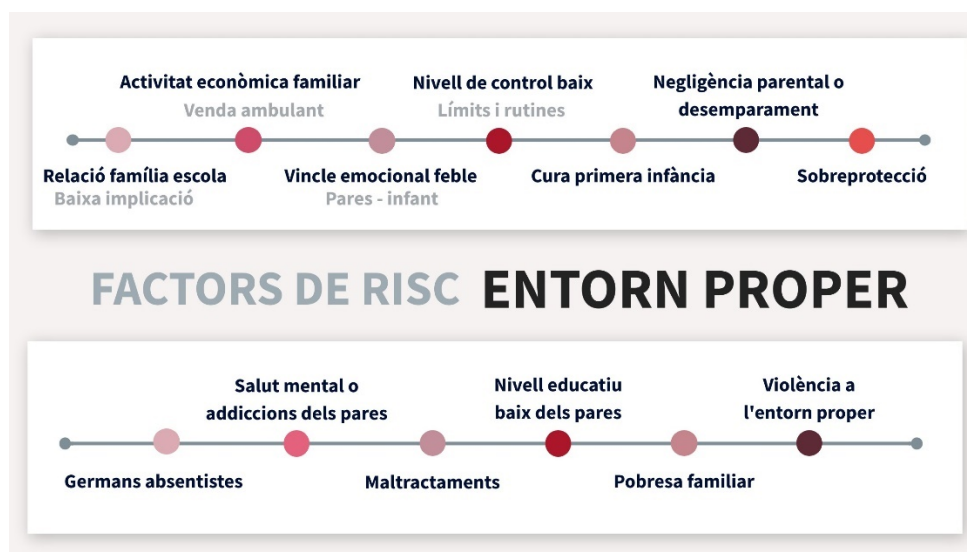

Figura 5. Resum dels factors de risc de l'entorn proper. Font: Elaboració pròpia.

2.3. Estratègies per disminuir l'absentisme

Existeix un ampli ventall de programes, plans i protocols dissenyats per reduir l'absentisme a les escoles i instituts. Si bé és cert que s'observa un impacte positiu de totes les intervencions contra l'absentisme escolar, no se n'ha aconseguit l'eliminació (S. González, 2020). Moltes d'aquestes intervencions han estat implementades en l'àmbit educatiu, judicial, comunitari o de salut, amb resultats similars en relació a la disminució de l'absentisme en qualsevol dels àmbits d'actuació (S. González, 2020). No obstant això, cal tenir en compte que, si bé nombrosos autors recomanen dur a terme accions coordinades des de diferents àmbits per garantir un major èxit en la disminució de l'absentisme, les dificultats d'implementació i de coordinació entre els diferents professionals (professionals de l'educació, psicologia, jutges/jutgesses, treballadors/es socials, integradors/es socials...) poden reduir-ne l'efecte, davant d'uns programes i accions més senzills (S. González, 2020). En relació amb els nivells educatius implicats en les estratègies,

s'observa un menor efecte per part de programes multinivell, és a dir, adreçats a alumnsats d'edats i cursos diferents, mentre que aquells adreçats en exclusiva a l'educació primària o l'educació secundària presenten uns impactes més clars. També es posa de manifest la importància dels programes que treballen l'absentisme en fases de transició, és a dir, en acabar la primària i començar la secundària, com a etapa en què el risc d'absentisme s'accentua (S. González, 2020).

D'altra banda, les avaluacions de programes per a la disminució de conductes absentistes mostren un menor efecte dels programes de caràcter coercitiu que els que es basen en incentius, ja siguin avantatges acadèmics (per exemple, reducció dels exàmens a realitzar quan hi ha assistència continuada a classe) o econòmics (bonificacions, beques de menjador, activitats extraescolars...). Els programes que inclouen algun tipus de teràpia conductual impacten també positivament sobre l'increment de l'assistència a classe (S. González, 2020).

En l'àmbit educatiu, actualment comencen a sorgir algunes veus que proposen que la lluita contra l'absentisme i l'abandonament, cal impulsar-la mitjançant l'establiment de mesures preventives centrades en la motivació i el compromís de l'alumnat, i vinculades amb la personalització dels seus aprenentatges i de les seves necessitats educatives (Coll & Albaigés, 2020). Aquests programes impliquen posar èmfasi en la identificació i el tractament precoços, en lloc de centrar-se únicament en aquells estudiants que ja han acumulat un gran nombre d'absències (Cook et al., 2017). Aquestes estratègies, que també afavoreixen a tot l'alumnat, es centren en qüestions genèriques com el clima i la seguretat escolar, la salut i la participació dels pares, juntament amb l'avaluació contínua per identificar de manera precoç els estudiants amb problemes d'assistència (Cook et al., 2017).

Un dels punts clau que des de l'àmbit educatiu s'està treballant és en l'establiment d'una relació forta entre els adults de les famílies i els centres educatius, enfocant-se en alinear els objectius de la millora de l'infant/adolescent (Cook et al., 2017), alhora que també s'apodera i s'incentiva el professorat en la presa de decisions i adquisició de responsabilitats. No obstant, hi ha un cert acord a identificar efectes positius quan la participació de la família s'acompanya d'altres instruments com, per exemple, els pactes o contractes vinculants entre estudiants i/o adults de les famílies i representants del centre educatiu (S. González, 2020). Alguns exemples d'actuacions estan relacionades amb la millora de la comunicació entre famílies i docents (per exemple, a través de missatgeria mòbil) i estratègies per facilitar que l'infant o adolescent pugui arribar amb facilitat al centre (per exemple, amb transport escolar específic), o el foment de derivacions a especialistes (Cook et al., 2017).

3. METODOLOGIA

En l'avaluació de la incidència de l'absentisme i la identificació dels principals factors de risc associats s'ha utilitzat una metodologia mixta, és a dir, una combinació entre una aproximació qualitativa i una aproximació quantitativa. Aquesta estratègia permet combinar els avantatges de les dues aproximacions i obtenir una visió més completa i integradora, millorant la qualitat de les dades recollides. La metodologia de la recollida i anàlisi de les dades es descriu a continuació en les diverses etapes pertinents.

Amb l'objectiu de realitzar una anàlisi preliminar i conèixer el mapa educatiu de Reus, s'han sol·licitat a les tècniques d'educació els informes i la documentació relativa a l'absentisme escolar i l'evolució del mapa escolar de la ciutat. Es van compartir diversos documents: l'informe de l'avaluació de la política educativa municipal per a l'equitat, realitzat per la càtedra d'inclusió social de la URV realitzat l'any 2018; el programa sobre la prevenció de l'absentisme escolar pel curs 2018-19; el Plànol dels barris, les escoles i el padró de l'any 2016; el Pla d'Infància i Adolescència i les dades públiques del web de l'Ajuntament (població per barri, sexe i nacionalitat, centres de primària, ESO, batxillerat i cicles formatius). No s'han pogut aconseguir les dades prèvies sobre l'absentisme a primària i a secundària.

3.1. Recollida i anàlisi de dades dels centres de primària i secundària de Reus (aproximació quantitativa)

En la primera fase es va elaborar un qüestionari en línia dirigit a tots els centres de primària i secundària (ESO, Batxillerat i cicles formatius) de Reus, independentment de la seva titularitat. La finalitat del qüestionari era proporcionar informació sobre la percepció de la gravetat de la incidència de l'absentisme al centre i els principals factors de risc percebuts. Partint del programa sobre la prevenció de l'absentisme de Reus, es va dissenyar un qüestionari estructurat en les següents parts:

- **Caracterització del centre.**
  - Nom del centre (resposta oberta).
  - Nivells educatius que hi ha al centre (resposta de múltiple opció): Educació infantil, Educació primària, Educació secundària obligatòria (ESO), Educació post-obligatòria (cicles formatius, batxillerat...).
  - Quantitat d'estudiants matriculats (resposta oberta).
  - Percentatge de matrícula viva (resposta única, entre 0 i 20% o més).
  - Nombre de línies per curs (resposta oberta).

- Quantitat d'estudiants per línia, aproximadament (resposta oberta).
  - Nom de la persona que respon (resposta oberta).
  - Càrrec de la persona que respon (resposta única): Director/a, Cap d'estudis, Coordinador/a de cicle, Tutor/a, Altres (Especificar).
  - Correu de contacte per a possibles aclariments (resposta oberta).
- **Percepció i caracterització de l'absentisme.** En aquesta secció es van utilitzar diferents indicadors:
- Percepció de la gravetat general de l'absentisme (resposta única): És un problema important en el que ens agradaria treballar per millorar-lo; És un problema important, però el tenim controlat; No és un problema important, es tracta d'algun cas puntual del que es fa el seguiment i intervenció socio-familiar; NS/NC. Es va considerar important incloure una pregunta sobre la percepció qualitativa del centre per contrastar amb les dades quantitatives de la pregunta següent.
  - Aproximació de la quantitat d'estudiants que mostren conductes absentistes per cada curs (resposta única). En aquesta pregunta es demanava per a cada curs de primària i/o ESO, quants estudiants presentaven conductes absentistes amb una freqüència Moderada (entre 2 i 5 dies cada mes, entre un 6% i un 25% de faltes mensuals); Regular (entre 6 i 15 dies al mes, superior al 25% fins el 75% de faltes mensuals); o Crònic o total (entre 16 i 20 dies cada mes, superior al 75% fins el 100% de faltes mensuals). Per garantir la fiabilitat de la resposta, es va considerar en aquesta pregunta aquells indicadors referents a conductes absentistes quantificables, és a dir, quan l'estudiant ja no assisteix a l'aula. No obstant, amb la voluntat d'obtenir una visió més acurada sobre el tipus d'absentisme, es va dividir l'indicador de "greu" recomanat per la Generalitat en els ítems "Regular" i "Crònic".
- **Percepció dels factors de risc que motiven les conductes absentistes.** En aquest bloc de preguntes es demanava valorar quina era la incidència de diversos factors personals, escolars, de l'entorn proper, familiar i social en la promoció de conductes absentistes, basats en els indicadors descrits en el programa sobre la prevenció de l'absentisme escolar a la ciutat de Reus per al curs 2018-19 i desenvolupats en base a la literatura. La valoració es feia amb una escala Likert de 6 punts (1-Gens important – 6-Molt important). Per a cada bloc (factors personals, escolars etc.) els indicadors apareixien en ordre aleatori per tal de disminuir la fatiga de la resposta, excepte l'últim indicador, que

sempre era “Altres”, en el que les persones participants podien afegir altres indicadors rellevants.

- Factors personals:
  - Desinterès o desmotivació de l'estudiant per l'escola/institut, no li aporta res, s'avorreix, poc comunicatiu, actitud passiva, retraïment.
  - Influència o relació amb el grup d'iguals absentistes.
  - Conductes disruptives, agressives o antisocials, manca de disciplina.
  - Conductes additives (consum de substàncies, addició al joc...).
  - Pressions i/o por al conflicte amb els companys/es al centre durant l'horari escolar o fora de l'horari escolar (també mitjançant xarxes socials).
  - Manca d'integració amb el grup d'iguals.
  - Malaltia o problemes de salut.
  - Baix rendiment escolar i dèficit evolutiu i cognitiu (l'estudiant no s'assabenta del que es dona a classe, no té el nivell necessari per seguir les classes, manca de destreses bàsiques, etc.).
  - Manca de puntualitat.
  - Falta de material escolar.
  - Manca d'hàbits d'higiene, alimentació i normes bàsiques.
  - Manca d'expectatives personals, acadèmiques o laborals.
  - Altres
- Factors familiars:
  - Absència dels pares/mares de la llar per motius de feina.
  - Necessitat d'ajudar econòmicament a la família.
  - Desestructuració, problemes familiars, maltractaments i altres situacions de risc.
  - Manca de normes, pautes i hàbits a la família.
  - Desinterès de dels pares/mares per l'educació dels seus fills/es.
  - Col·laboració de la família amb el centre quan és requerida.
  - Valoració positiva de la família, de l'educació i l'escola.
  - Sobreprotecció dels fills/es.
  - Altres
- Factors de l'entorn:
  - Entorn social i urbanístic desafavorit i aïllat.

- Pressió o atracció del grup d'iguals que promou la conducta absentista: deixar-se arrossegar per amics/gues i grups, conflicte de motivacions.
- Distància del domicili al centre educatiu.
- Altres
- Factors del centre educatiu:
  - Acomodació davant d'algunes situacions d'absentisme conflictiu, expulsions reiterades, mala relació família-escola.
  - Metodologia d'ensenyament-aprenentatge que no s'adequa a la realitat i necessitats de l'alumne/a.
  - Conflictes o problemes de relació del menor amb el professorat.
  - Manca d'atenció del centre a les necessitats de l'alumnat, manca d'atenció personalitzada o manca atenció a la diversitat.
  - Poca competència del professorat per abordar el problema.
  - Altres

El qüestionari es va allotjar als servidors de la Universitat Rovira i Virgili i es va enviar a través del correu institucional a 41 centres educatius de Reus durant el mes de maig 2021, que constitueixen la població d'estudi. Durant els mesos de maig i juny es van estar enviant recordatoris setmanals als centres que encara no havien respost per incentivar la seva participació. Dels 41 centres contactats, es van obtenir respostes de 30 centres que constitueixen la mostra final d'estudi d'aquest informe: 18 centres de primària, 8 centres de primària i secundària i 4 centres de secundària.

Les dades rebudes a partir del qüestionari es van analitzar amb mètodes estadístics descriptius mitjançant un programari de fulls de càlcul.

3.2. Entrevistes als centres i famílies (aproximació qualitativa)

En paral·lel a la realització del qüestionari, es va contactar amb els 18 centres educatius de Reus que imparteixen ESO per realitzar una entrevista d'aprofundiment. La finalitat de les entrevistes era obtenir una perspectiva més detallada sobre la influència dels diversos factors de risc en les conductes absentistes, caracteritzar les estratègies de prevenció i d'actuació dels diversos centres en relació a l'absentisme escolar, així com identificar possibles mancances i limitacions que podrien millorar-se amb un suport dels serveis de l'Ajuntament de Reus.

Per a facilitar l'entrevista, es va elaborar una pauta d'entrevista. La pauta d'entrevista estructurava la trobada en quatre parts (preguntes introductòries i de contextualització del

centre, preguntes específiques en relació a l'organització del centre, preguntes específiques sobre les actuacions amb les conductes absentistes i preguntes finals de tancament). Tot i que per a cada part es van concretar diferents preguntes, el protocol constituïa més aviat una guia, prioritzant la fluïdesa de la conversa més que l'ordre de les preguntes tal i com es mostrava.

En particular, la guia del protocol era la següent:

- Presentació dels objectius de l'entrevista i dels drets de la persona participant.
- Preguntes introductòries i de contextualització del centre:
  - Quin és el seu nom?
  - Quin és el nom del centre?
  - Quin càrrec ocupa dins del centre educatiu?
  - Quines etapes educatives es cursen al centre?
  - Quants alumnes té el centre?
  - És un centre d'alta complexitat? Si ho és, per quin motiu: alta concentració d'alumnat immigrant, nivell socioeconòmic...
  - Podria descriure la tipologia d'alumnat que hi assisteix?
    - Nadiu/no nadiu
    - Lloc de procedència. Llengua materna
    - Percentatge d'alumnes que repeteix curs
    - Percentatge d'alumnes que no obté la titulació obligatòria
  - Podria descriure el tipus de famílies que hi ha al centre?
    - Nivell socioeconòmic i cultural
  - De quins barris (principalment) provenen els estudiants del centre?
  - Com caracteritzaria la participació/implicació de les famílies a les activitats que organitza el centre?
    - Festes (castanyada, carnestoltes, festes d'hivern...), actes, reunions.
  - Respecte a l'AMPA/AFA, quin percentatge/nombre de famílies, aproximadament, hi formen part?
  - Quin tipus de suports rep l'AMPA/AFA?
  - En referència a la relació del centre educatiu amb l'entorn, quin és l'índex d'interacció? Participen en festes de barri, festes locals, visites guiades...
  - Col·laboren amb altres centres de l'entorn o del municipi? Tenen projectes comuns?

- Preguntes específiques en relació a l'organització del centre:
  - Quines són les principals metodologies d'ensenyament i aprenentatge que s'utilitzen al centre?
    - ABP (aprenentatge basat en projectes), aprenentatge cooperatiu, *flipped classroom*...
  - Com es distribueix l'alumnat per grups-classe?
    - Per nivells o heterogènia
  - Com caracteritzaria el tipus de convivència que hi ha al centre:
    - Dins de les aules
    - Relacions en el temps d'esbarjo (pati, menjador...)
    - Fora de l'horari lectiu (xarxes socials, etc.)
    - Accions o programes de prevenció de conflictes i mediació.
  - Com es duu a terme el procés de transició de l'etapa primària a secundària?
  - Quina coordinació s'estableix entre l'escola-institut?
    - Visita dels alumnes de 6è a l'institut.
    - Traspàs de la informació entre tutors/es.
    - EAP
  - De quins centres de primària provenen principalment els estudiants? // A quins instituts principalment van els estudiants en acabar la primària?
- Preguntes específiques sobre les actuacions amb les conductes absentistes:
  - Com es registra el grau d'absentisme que hi ha al centre?
    - Per curs, per hora del dia, per matèria...
  - Quin és el perfil de l'alumnat absentista?
  - Quins factors o conductes de risc podria descriure com els més rellevants i més freqüents en aquest tipus d'alumnat?
    - Factors personals/familiars
    - Usos i abusos de les tecnologies digitals?
    - Factors de l'entorn (grup d'iguals, etc.)
    - Factors relacionats amb centre educatiu.
  - Quan s'informa a les famílies de les absències?
  - Qui s'encarrega de contactar amb les famílies?
  - Quines són les vies de comunicació amb les famílies de l'alumnat absentista?
    - Presencial, correu electrònic, telefònica, aplicacions mòbils, agenda escolar...

- Quan es contacta amb les famílies, a banda de la comunicació de les absències, quina altra informació es comparteix sobre els seus fills o filles?
  - Aspectes positius, aspectes negatius sobre l'aprenentatge, grau d'adaptació a l'aula, aspectes relacionats amb el desenvolupament personal...
- Quina és la resposta de les famílies?
- S'informa de l'opció de realitzar/cursar itineraris educatius personalitzats?
- S'indica de la possibilitat de fer servir el servei d'orientació d'àmbit comunitari?
- Quina és la formació del personal docent en absentisme?
  - Percentatge del total del claustre que té formació específica sobre absentisme.
- Quines mesures de seguiment de l'absentisme hi ha al centre?
  - Protocols/Plans absentisme
  - Mesures de control i seguiment (control d'assistència classe, informar família...)
- Quines accions de prevenció (reducció) de l'absentisme es fan al centre?
  - Actuacions que es porten a terme per a sensibilitzar/conscienciar sobre els problemes que comporta l'absentisme.
- Qui s'encarrega de dur a terme les mesures/accions de seguiment i prevenció de l'absentisme?
- Quina resposta se n'obté després d'implementar les mesures/accions de seguiment i prevenció de l'absentisme?
- Com és la coordinació entre el centre educatiu i altres Administracions (Ajuntament, Serveis Socials...) per a actuar contra l'absentisme?
  - Grau de satisfacció amb la coordinació.
- Preguntes finals de tancament:
  - Es fa un resum que sintetitzi els principals temes tractats
  - Es convida a la persona entrevistada la possibilitat de matissar les seves explicacions, donant-li l'opció d'ampliar/modificar/rectificar alguna de les respostes donades.

Es va oferir la possibilitat de dur a terme les trobades de manera virtual o presencial adaptant-se a l'horari més adient. Es van realitzar 12 entrevistes, la majoria de les quals en format virtual. La durada mitjana de les entrevistes va ser de 40-50 minuts. En la majoria de casos un/a membre del departament d'orientació va ser qui va participar en l'entrevista.

Les entrevistes es van enregistrar en àudio i es van transcriure posteriorment. També es van afegir notes de camp que es van recollir posteriorment a l'elaboració de l'entrevista amb comentaris de context per ajudar a la interpretació. Mitjançant anàlisi del contingut, es van analitzar les transcripcions per identificar-ne els temes principals a nivell de factors i estratègies desenvolupades.

A partir dels contactes realitzats mitjançant les entrevistes, es va demanar la col·laboració dels centres com a mitjancers en la selecció de possibles famílies per a participar en una entrevista grupal. La finalitat inicial de les entrevistes a les famílies era poder establir contacte directe amb aquelles unitats familiars que haguessin experimentat o estiguessin experimentant conductes absentistes per part d'un fill/a o que haguessin tingut contacte proper amb algun cas. En cap de les entrevistes realitzades el centre va facilitar aquest contacte, motiu pel qual es va intentar contactar amb les associacions de famílies (AMPA, AFA) per obtenir una visió complementària a la del centre educatiu. Es van enviar invitacions a les 8 associacions dels centres de secundària de gestió pública, si bé només es va rebre una resposta positiva d'un/a membre d'una AMPA. Per tant, només es va realitzar una entrevista complementària a les famílies.

3.3. Contrast entre les dades qualitatives i quantitatives

En una etapa final, es van contrastar els resultats obtinguts mitjançant el qüestionari i les entrevistes als centres i a la família. En aquest darrer pas va permetre elaborar els resultats que es mostren en l'apartat següent.

4. RESULTATS: INDICADORS I DIAGNOSI DE L'ABSENTISME

4.1. Característiques socioeconòmiques de Reus, descripció del context

Reus compta en l'actualitat amb una població aproximada de 106.168, distribuïda de forma desigual entre els 75 barris de la ciutat, segons les dades del padró municipal de l'any 2021. La densitat mitjana de població es troba en 2.010 habitants/km², una xifra que ha anat en augment des de l'any 2014. Des de l'any 2013 el nivell d'atur ha anat disminuint fins al 2019. L'any 2020 va augmentar de manera sobtada, situant-se a nivells de 2016. Actualment, el nivell d'atur és superior en les dones que en els homes (Ajuntament de Reus, 2021). El districte 6 (semi-perifèric) concentra la quantitat major de població a nivell global de ciutat (20% del total). La zona centre concentra un volum més elevat de població, que correspon als districtes 2 (17%), districte 3 (14%) i districte 4 (16%) i, en concret als barris Horts de Miró (9% del total de la població), Carrilet (7%) i Mare Molas (6%), segons les dades de l'Ajuntament de Reus (2021), mentre que la densitat poblacional dels barris perifèrics és notablement inferior. En aquests barris centrals més poblats, també és on hi ha més naixements, segons l'informe sobre l'avaluació de l'escolaritat a Reus (Saurí & González, 2018).

També segons les dades que es mostren a l'informe sobre l'avaluació de l'escolaritat a Reus (Saurí & González, 2018), a nivell de ciutat s'observa que hi ha un percentatge important de població major de 16 anys que no té estudis (17%) en comparació amb les dades generals de Catalunya (6%) i, a l'altre extrem, un percentatge petit de població amb titulació universitària (10%), en comparació amb la mitjana de Catalunya (21%). No obstant això, tal com es reflecteix a l'informe sobre l'avaluació de l'escolaritat, la distribució de la població amb diferent nivell d'estudis no és equivalent entre els barris, essent els barris com Fortuny, Juroca, Montserrat, Dina, Cementiri o Illes Medes on es concentra més percentatge de població amb un menor perfil instructiu i barris com El Pinar, Aigüesverds, Riudoms-Falset, Castellvell-Montblanc o Mas Sedó on la població de baix nivell formatiu és inferior a la mitjana i, en canvi, es concentra la població amb estudis universitaris.

Població estrangera a Reus

A nivell de naixements, la majoria d'habitants de la ciutat de Reus són nascuts a Catalunya (60% aproximadament), mentre que la resta són nascuts a l'estranger o a la resta de l'Estat Espanyol, en proporció similar. Per tant, a nivell general, la majoria de població de Reus és de nacionalitat espanyola. Els districtes que concentren una proporció més alta de població estrangera són el districte 5 (27%) i el districte 4 (22%). Respecte als barris, els barris que concentren més població

estrangera són els del Mercat del Camp (59%), Tallapedra (36%), Fortuny (35%) i Mas Sedó (34%), segons les dades del padró de l'Ajuntament (2021). Conjuntament amb les dades del perfil instructiu, s'observa una certa segregació que faria d'alguns districtes i barris més vulnerables, on hi ha una baixa densitat de població (i, per tant, potencialment menys recursos educatius), però una elevada proporció de població estrangera, com és el cas del districte 5 (en particular, del barri de Muralla), el districte 2 (en particular del barri de Sardana), però també d'alguns barris en particular, com Gaudí, Mas Abelló, Mercat del Camp i Fortuny (Saurí & González, 2018).

Evolució de la població en edat escolar

En aquesta secció s'ha analitzat l'evolució de la població en edat escolar (6 a 16 anys) als diversos districtes. L'evolució es pot observar a la Figura 6. En el districte 6, el més poblat, s'observa una lleugera tendència creixent en els 10 anys, si bé podria indicar també una certa frenada de l'increment en els últims anys. Aquesta mateixa tendència també s'observaria en el districte 4, si bé de manera més evident. En canvi, en els districtes 7 i 5 s'observa un increment significatiu, de manera evident especialment en el districte 7.

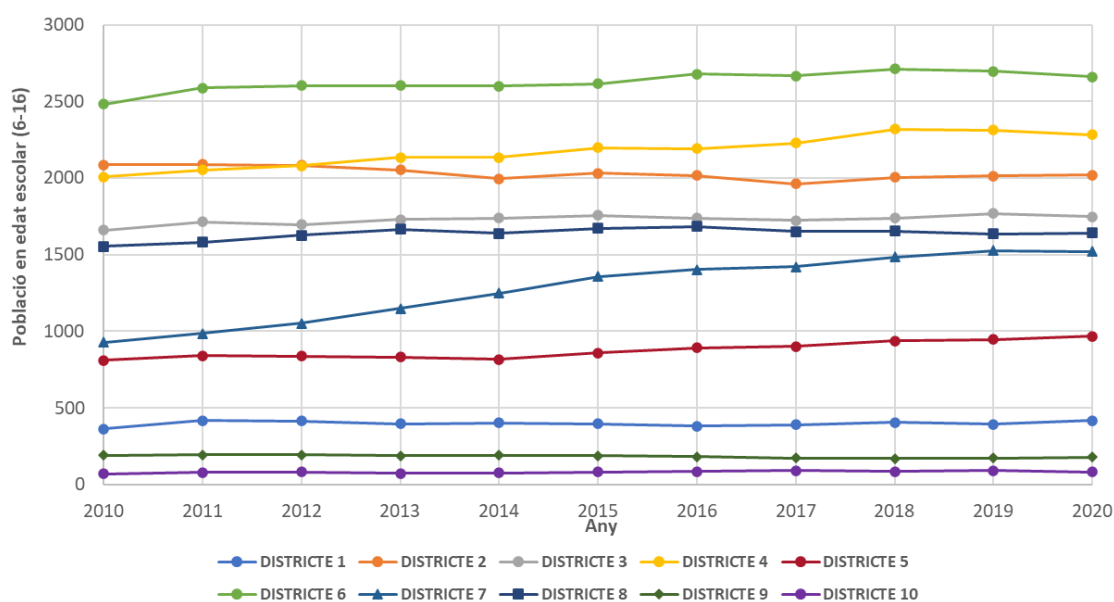

Figura 6. Evolució de la població en edat escolar (6-16 anys) dels 10 districtes de la ciutat de Reus del 2010 al 2020. Elaboració pròpia a partir de les dades disponibles al [web de l'Ajuntament de Reus](#).

En canvi, en els districtes 1, 3, 8, 9, 10 s'observa una estabilització de la població, si bé amb fluctuacions, al llarg del període considerat, mentre que en el districte 2 s'observa un lleuger decreixement de la població.

Recursos educatius i distribució

Reus compta amb 61 centres educatius, dels quals 20 són escoles bressol (7 centres de titularitat pública i 13 de titularitat privada), 31 centres ofereixen els nivells d'educació infantil i primària (20 centres de titularitat pública, 11 centres de titularitat privada/concertada), 18 centres ofereixen l'ESO (8 centres de titularitat pública, 10 centres de titularitat privada/concertada), 11 centres ofereixen 7 centres de titularitat pública, 4 centres de titularitat privada/concertada) i 8 centres ofereixen cicles formatius (6 centres de titularitat pública, 2 centres de titularitat privada/concertada). Tots els centres educatius, tal com es pot observar a la Figura 7, es troben concentrats a la zona més cèntrica de la ciutat, mentre que els districtes més perifèrics no tenen tants recursos.

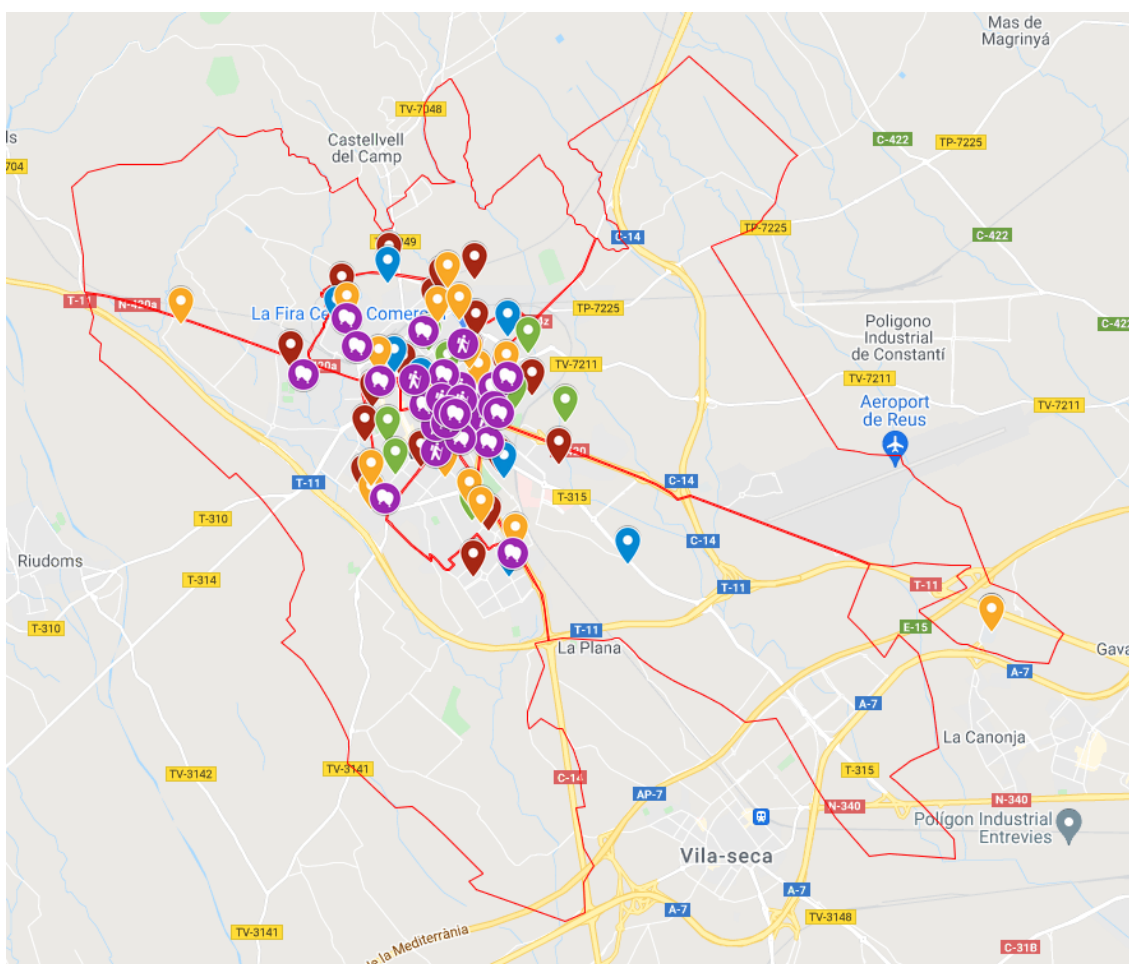

Figura 7. Distribució dels centres i recursos educatius a la ciutat de Reus i per a cada districte. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Dels 31 centres que ofereixen educació infantil (3-6) i primària, 12 centres són considerats de màxima complexitat per al curs 2021-2022: les escoles 3, 5, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20 i 38 (Font: Departament d'Educació). Dels 18 centres que ofereixen l'ESO, 4 centres són considerats de màxima complexitat per al curs 2021-2022: els instituts 34, 35, 36 i 37.

Recursos educatius del Districte 1

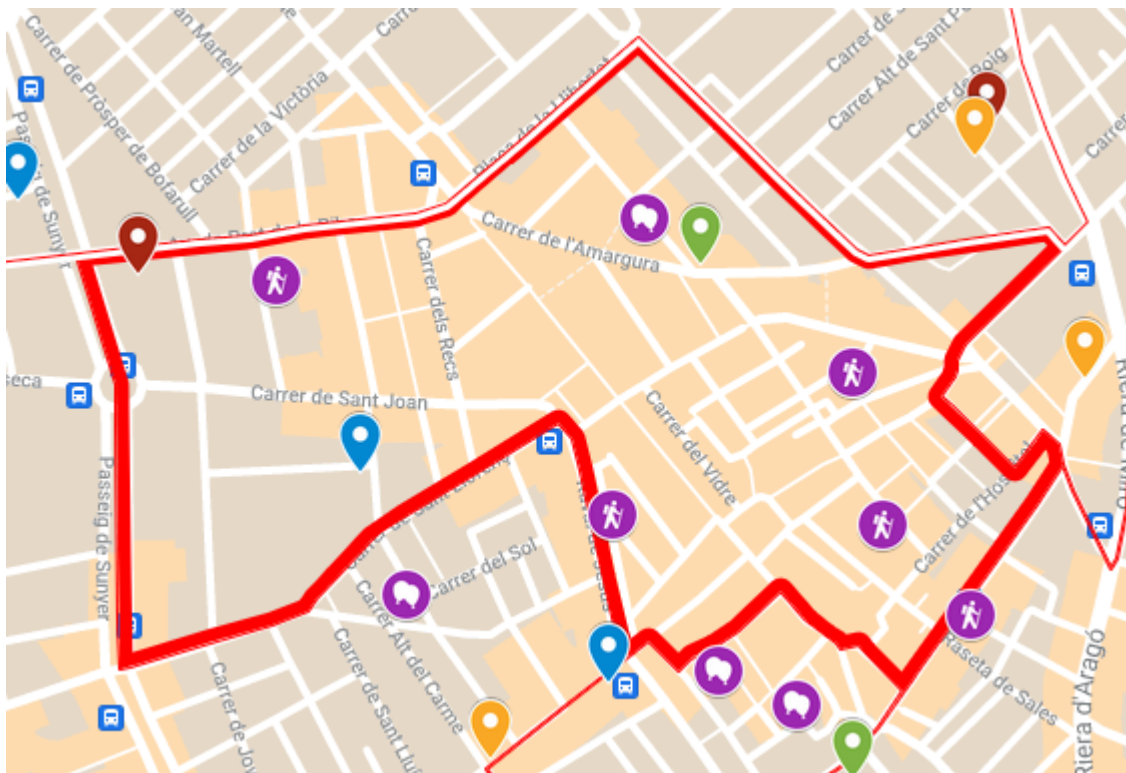

Figura 8. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 1. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Al Districte 1 (Figura 8) hi ha una escola d'infantil i primària pública (15), un institut (29) i un centre de primària i secundària de titularitat privada (21). A banda, el districte es destaca per tenir quatre centres de lleure (Esplai Fem-nos Amics, Associació Juvenil i Cultural el Sutge de Reus, Agrupament Escolta i Guia Misericòrdia i Esplai L'Albada), així com una escola bressol (la Granja).

Tal i com es descrivia en els apartats anteriors, el Districte 1 és un dels districtes poc poblats de la ciutat de Reus, si bé concentra una gran proporció de població estrangera. No obstant, a nivell de població escolar, no hi ha una demanda alta (Figura 6) i, per tant, l'oferta educativa existent podria cobrir les necessitats sense que la població hagués de desplaçar-se. A més, la presència

d'una gran quantitat d'entitats de lleure i altres associacions podria constituir un recurs important a l'hora de dissenyar i implementar estratègies educatives entre l'àmbit formal i no formal, en cas que sigui necessari.

Recursos educatius del Districte 2

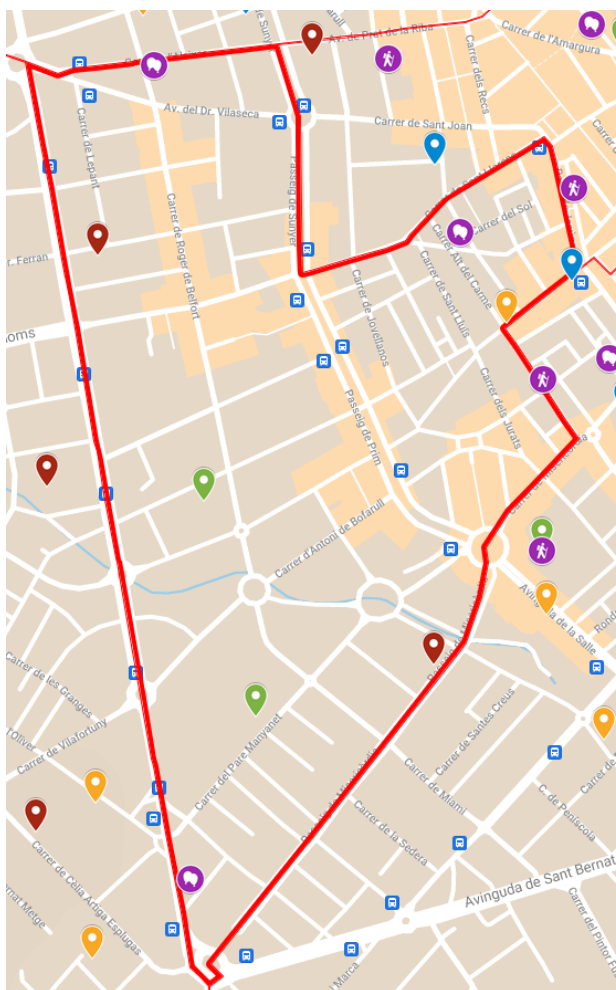

Figura 9. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 2. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Al Districte 2 (Figura 9) hi ha dues escola d'infantil i primària públiques (5 i 20). No hi ha cap institut públic. Hi ha dos centres educatius de titularitat privada (23 i 24) amb els nivells de primària i secundària i una escola bressol (Mafalda). En aquest districte hi ha un centre cívic (Centre Cívic del Carne) que ofereix seu a diverses associacions juvenils, així com altres entitats de suport a la immigració (Associació Cultural Segelmassa) i a les addicions (AEC GRIS Fundació Privada). En aquest districte, el tercer amb més població en edat escolar l'any 2020 i amb una

proporció elevada de població d'origen estranger, l'oferta educativa podria satisfer la demanda i evitar els desplaçaments llargs al centre educatiu.

Recursos educatius del Districte 3

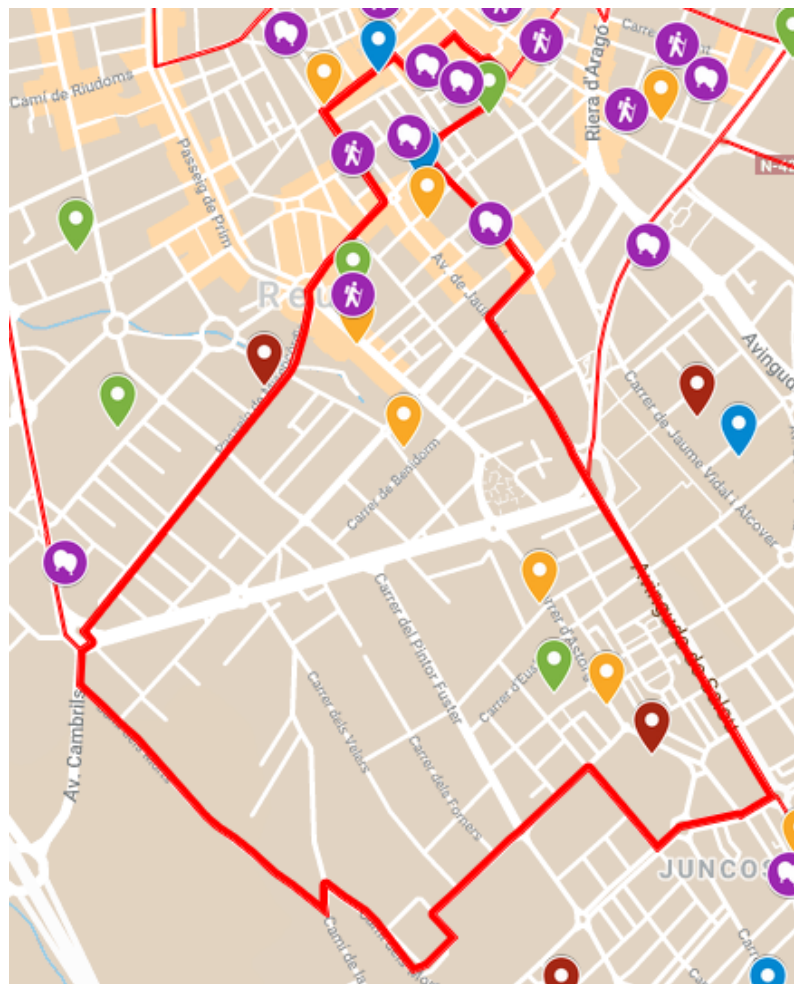

Figura 10. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 3. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](https://www.google.com/maps).

El Districte 3 (Figura 10) es caracteritza per tenir una elevada quantitat d'escoles bressol (5 escoles bressol). A banda, el districte compta amb una escola pública (10), un institut (37), un centre d'educació secundària no obligatòria (41) i dos centres educatius de titularitat privada (16 i 22). També s'hi poden trobar dos centres de lleure juvenil (Escoltes Jonathan Daniels i Agrupament Escolta i Guia Ben Enllà), així com altres entitats i associacions de suport (Associació d'Amistats Arabo-Catalana, Fundació Mossen Frederic Bara i Cortiella, Consell Escolar Municipal, *Asociación de búlgaros de la Provincia de Tarragona*). Cal destacar que les entitats estarien

concentrades en la zona centre, mentre que a la zona sud del Districte 3 no hi hauria associacions ni entitats de suport. El mateix succeeix amb l'institut públic, que es troba proper a la zona més cèntrica.

Tenint en compte que el Districte 3 concentra també un nombre elevat de població en edat escolar, amb una lleugera tendència creixent, alhora que una proporció important de població estrangera, caldria considerar que la distribució desigual dels recursos educatius, concentrada a la zona més cèntrica del districte, pogués suposar una certa segregació per a la població que viu a la zona sud.

Recursos educatius del Districte 4

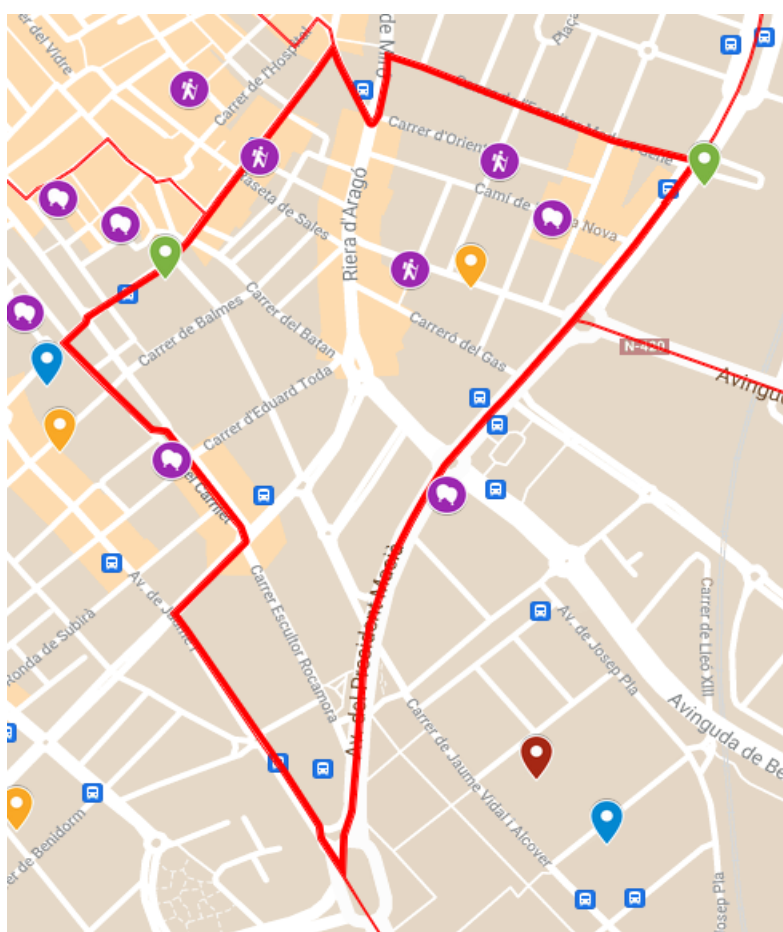

Figura 11. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 4. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](https://www.google.com/maps/).

Al Districte 4 (Figura 11) hi ha només un únic centre amb nivells d'educació obligatòria (25) si bé és de titularitat privada. Si bé el Districte 4 és un dels més petits en superfície i, per tant, la

població en edat escolar podria accedir a altres centres propers, també es tracta d'un dels districtes amb més població en edat escolar i amb una tendència a l'alça. Aquest fet, juntament amb el fet de que el Districte 4 sigui un dels districtes amb més proporció de població estrangera provoca que hagi d'haver un gran nombre d'estudiants amb pocs recursos que hagin de desplaçar-se al centre educatiu. Aquesta situació agreujaria conductes absentistes provocades per factors socials i/o familiars.

Recursos educatius del Districte 5

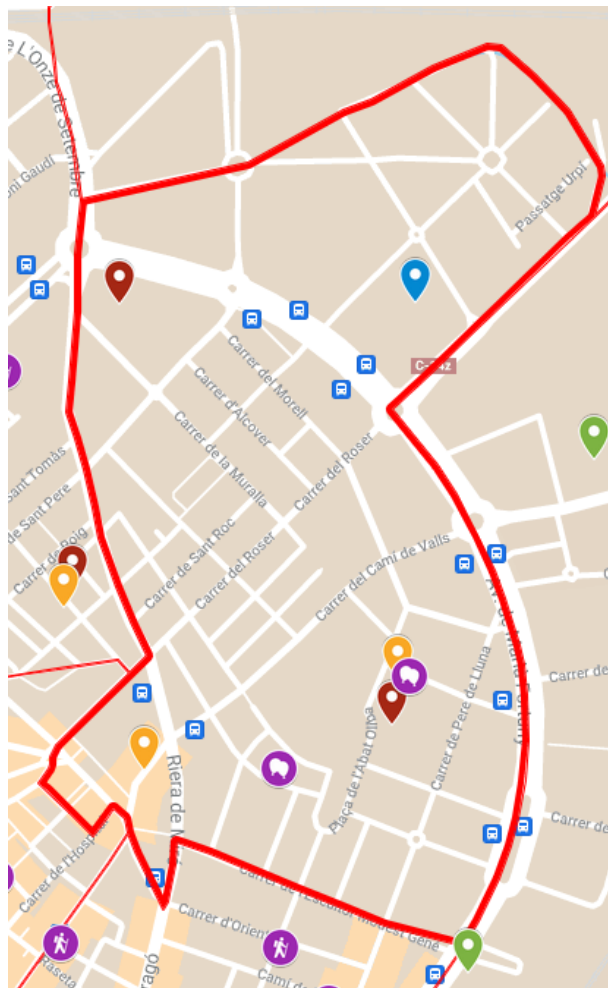

Figura 12. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 5. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](https://www.google.com/maps).

Al Districte 5 (Figura 12) es pot observar que hi ha dos centres d'educació primària, si bé un és de titularitat pública (18) i l'altre és de titularitat privada (26). A més, també hi ha un Institut públic (33) i dues escoles Bressol (la Granja i l'escola bressol Municipal El Marfull). A diferència

d'altres districtes, només hi ha dos recursos en aquest districte: Associació Juvenil Irasshai, que es troba al Centre cívic Llevant i el Centre d'Atenció a la Infància i a les Famílies de Mas Pintat).

El Districte 5 no és un dels districtes amb més població en edat escolar (Figura 6). De fet, és un dels districtes amb menys proporció de població a nivell general. No obstant, també es tracta del districte amb més proporció de població estrangera i amb un creixement de la població en edat escolar significatiu durant la darrera dècada, tal i com s'observa a l'apartat anterior. Aquestes dues característiques fan que el districte pugui necessitar suport addicional en els recursos educatius no formals i, a la llarga, pugui necessitar més recursos educatius en l'àmbit formal.

Recursos educatius del Districte 6

Figura 13. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 6. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Al Districte 6 (Figura 13 hi ha 5 centres d'educació infantil i primària (escoles 7, 12, 13, 14 i 38), dos instituts (31 i 34) i un centre de formació professional (40) i un centre d'educació primària i secundària de titularitat privada (9). A més, hi ha 6 escoles bressols, un agrupament escolta

(Agrupament Escolta i Guia MontsantCim) i altres recursos educatius de l'àmbit no formal (Centre Cívic Mestral, Centro Latinoamericano de Reus i el Servei Educatiu Baix Camp).

La presència d'una gran quantitat d'oferta educativa respon a què el Districte 6 és la zona de Reus amb més població en edat escolar, amb una lleugera tendència a l'alça en la última dècada (Figura 6). La població estrangera es troba per sota de la mitjana de la ciutat. La distribució dels recursos educatius al llarg del districte permetria superar la forta barrera que suposa l'estació de tren en el desplaçament de la població, si bé s'observa que el districte disposa de pocs recursos educatius d'àmbit no formal tenint en compte la quantitat de població que hi viu.

Recursos educatius del Districte 7

Figura 14. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 7. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](https://www.google.com/maps).

El Districte 7 (Figura 14) correspon a un dels quatre districtes perifèrics que es caracteritzen per una baixa densitat de població i una gran superfície. En aquest districte només s'hi troba dos centres d'educació primària públics (3 i 17) i un institut (36). També hi ha un centre de jardineria (30), el Centre Cívic Mas Abelló i l'associació Boliviana. Si bé, destaca la baixa quantitat de recursos educatius, especialment de l'àmbit no formal.

Aquesta grandària del districte obliga a les famílies i estudiants a desplaçar-se per accedir als centres educatius. A més, cal tenir en compte que la població escolar d'aquest districte ha experimentat un creixement molt fort en la darrera dècada i, si es manté la tendència, és possible que sigui necessari revisar l'oferta educativa existent.

Recursos educatius del Districte 8

Figura 15. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 8. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Al Districte 8 (Figura 15) s'hi poden trobar quatre escoles públiques (2, 11, 19 i 39) i un institut (35). Les escoles i l'institut es concentren a la part del districte més propera al centre, principalment als barris de Sol i Vista i Juncosa. També hi ha quatre escoles bressol, si bé es concentren a la part més propera al centre. En l'àmbit no formal només s'hi troba el centre cívic migjorn i la el Sindicat d'Estudiants.

Així doncs, en aquest districte s'observa que una gran part de la població en aquest districte haurà de desplaçar-se grans distàncies i creuar barreres arquitectòniques important, com la

carretera nacional per accedir als recursos educatius. Si bé no és un dels districtes més poblats, concentra una proporció significativa de la població total de Reus (10%) i la població en edat escolar és superior a la mitjana de la resta de districtes. Per tal, és possible que hi hagi famílies amb risc de segregació per qüestions territorials.

Recursos educatius del Districte 9

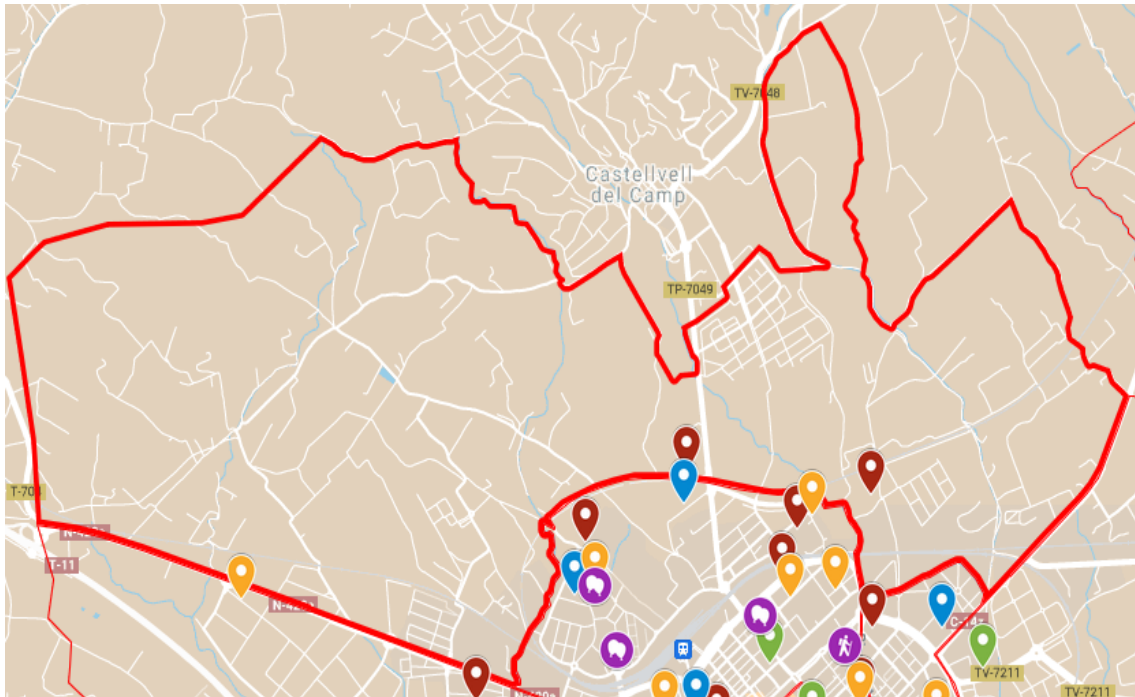

Figura 16. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 9. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Al Districte 9 (Figura 16) només hi ha dos centres educatius d'educació primària (4 i 8). No hi ha centres d'educació secundària ni altres recursos educatius de l'àmbit no formal.

Aquest districte, juntament amb el Districte 10, és un dels districtes amb menys densitat de població i, alhora, menys proporció d'habitats d'origen estranger. No obstant, destaca el fet de que no hi ha oferta educativa d'ESO, per tant, els i les estudiants hauran de desplaçar-se grans distàncies per assistir als centres educatius.

Recursos educatius del Districte 10

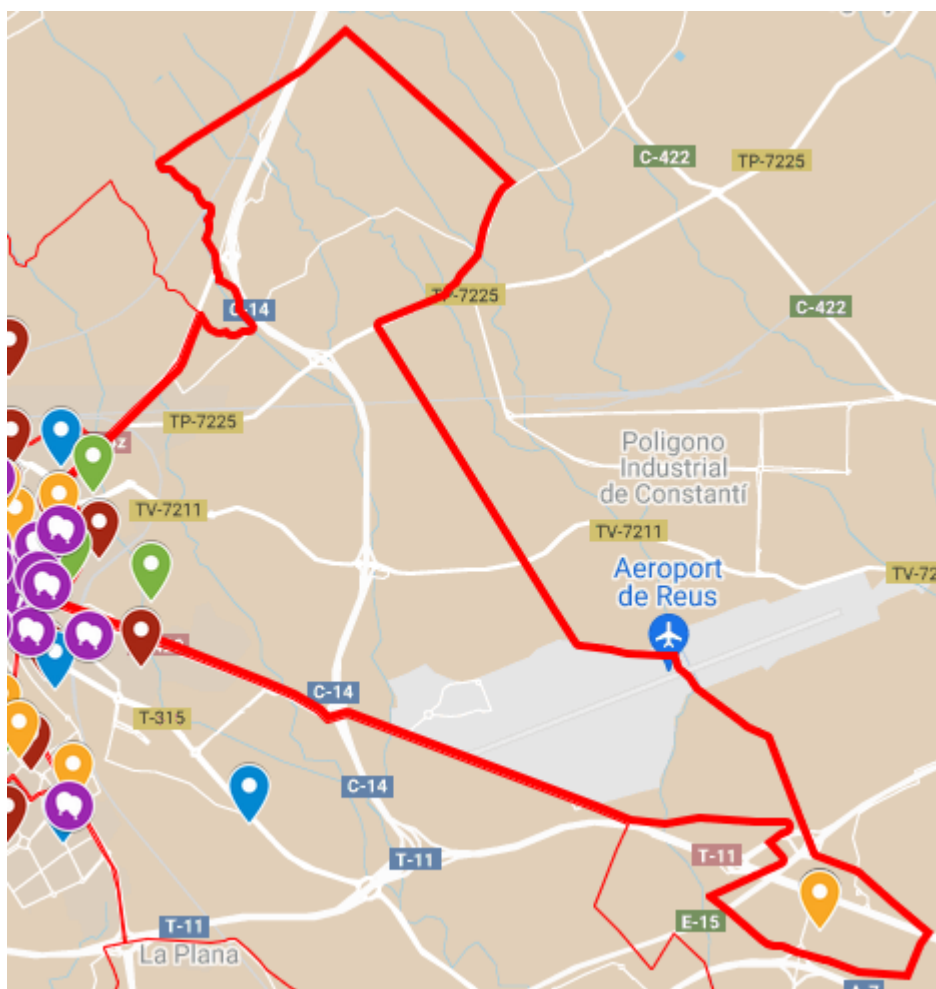

Figura 17. Distribució dels centres i recursos educatius al Districte 10. En **taronja** es mostren les escoles bressol, en **vermell** els centres d'educació infantil i primària, en **blau** els centres d'educació secundària (ESO, Batxillerat i/o cicles formatius), en **verd** es mostren els centres de primària i educació secundària, i en **lila** es mostren els recursos educatius de l'entorn no formal (p. ex. Agrupaments escoltes, fundacions, etc.). Font: Elaboració pròpia utilitzant [Google Maps](#).

Al Districte 10 (Figura 17) hi ha una gran quantitat de centres educatius, tenint en compte la baixa proporció de població en edat escolar. En particular, hi ha un centre de primària públic (6), un institut-escola (32) i tres centres de titularitat privada (28, 1 i 27). Aquest districte també destaca per no disposar d'altres recursos educatius d'àmbit no formal.

Evolució de la matrícula per centres

En el curs 2020-2021 hi ha hagut un total de 7931 alumnes matriculats a primària (Generalitat de Catalunya, 2021), dels quals 3260 alumnes han estat matriculats a escoles de titularitat privada/concertada (41%) i 4671 alumnes matriculats a escoles públiques (59%). Una proporció similar s'observa per als alumnes d'ESO. Del total de 6117 alumnes matriculats en el curs 2020-

2021, 2424 alumnes han estat matriculats a centres privats/concertats (40%) i 3693 alumnes matriculats a instituts públics (60%). La proporció d'estudiants matriculats als centres de primària i secundària segons la seva titularitat és similar a la mitjana de Catalunya.

Evolució de la matrícula a P3

L'evolució de la matrícula als centres educatius de Reus ha estat diferent en els darrers anys segons el nivell educatiu i la tipologia de centre. Tal com s'observa a la Figura 18, s'observa una lleugera tendència decreixent en tots els centres d'infantil (etapa 3-6 anys) de titularitat privada/concertada, si bé aquesta tendència és més o menys acusada segons el centre.

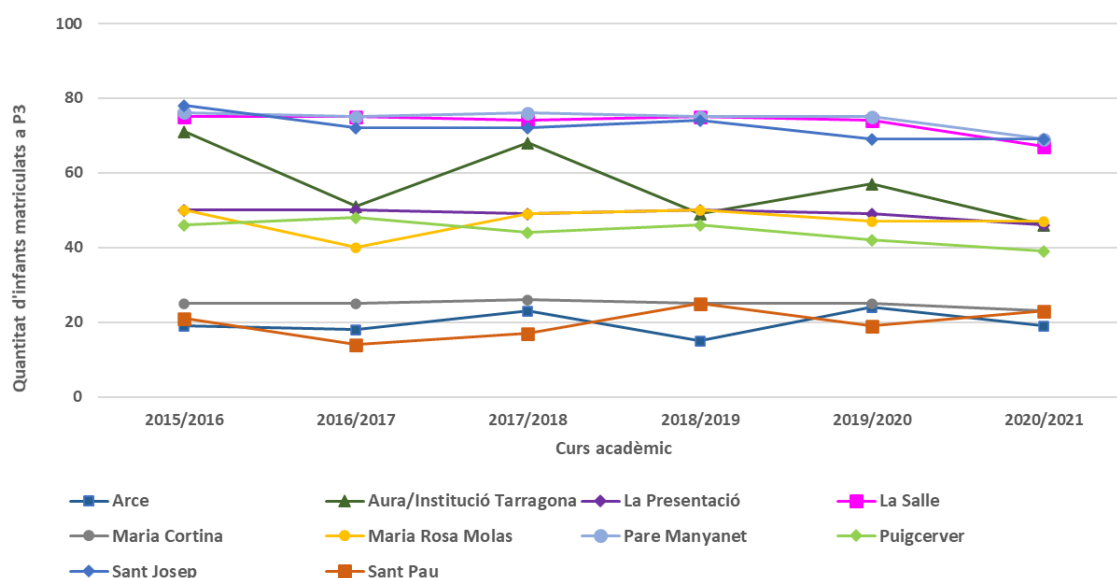

Figura 18. Evolució de la matrícula a P3 als centres de titularitat privada/concertada de la ciutat de Reus.
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la [Generalitat de Catalunya](#).

En canvi, respecte als centres públics que imparteixen l'etapa d'infantil 3-6, la tendència és més variable (Figura 19). Si bé en alguns centres la quantitat d'infants matriculats tendeix a disminuir com, per exemple, al 7 o al 4, en altres centres es manté de manera similar amb poca variació (com l'escola 17 o la 18) o bé amb oscil·lacions importants entre els cursos (com al 6). També en alguns centres s'observa un lleuger creixement de la matrícula a P3, com als centres 2 o 10.

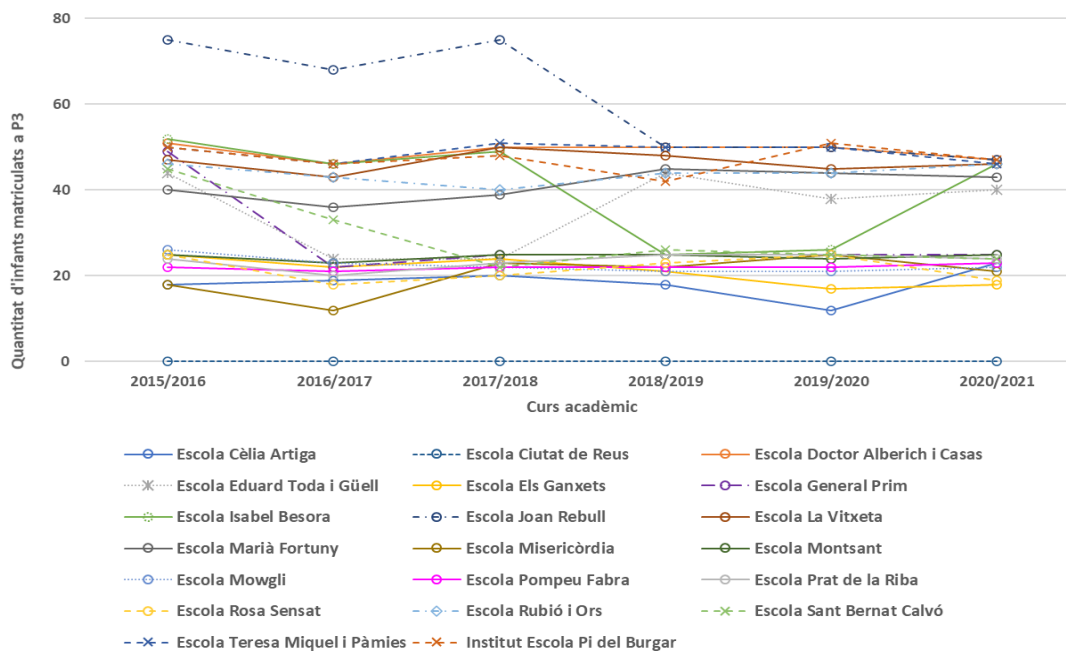

Figura 19. Evolució de la matrícula a P3 als centres de titularitat pública de la ciutat de Reus. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la [Generalitat de Catalunya](#).

Evolució de la matrícula a 1r de primària

A nivell de primària, la imatge és similar comparada amb l'etapa d'infantil. En els centres de titularitat privada/concertada, s'observa una lleugera tendència decreixent en la matrícula d'infants a 1r de primària (

Figura 20), com per exemple, els centres 9,25 i 26. Altres centres han mantingut un nivell similar en la matrícula però amb oscil·lacions anuals, com les escoles 1 o 16. Finalment, s'observa una tendència fortament a l'alça en el centre 28 a causa de la fusió entre les diverses entitats, però sembla que en els anys posteriors la tendència segueix decreixent, si bé amb oscil·lacions.

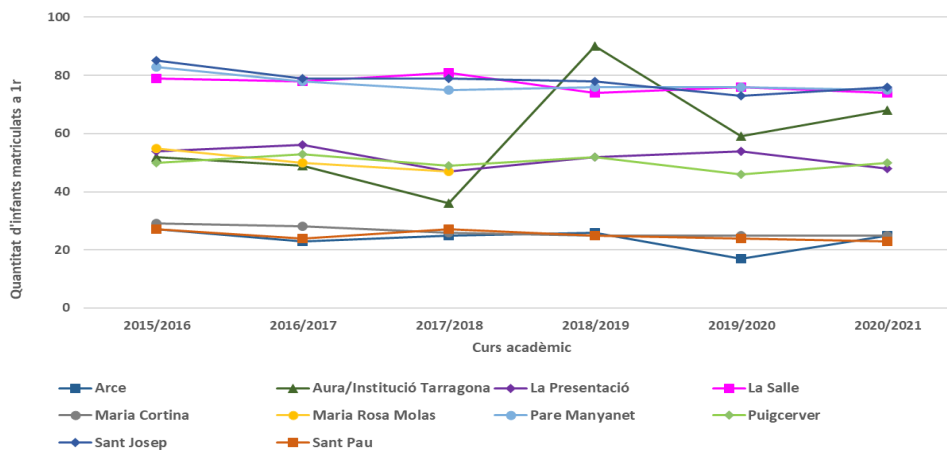

Figura 20. Evolució de la matrícula a 1r de primària als centres de titularitat privada/concertada de la ciutat de Reus. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la [Generalitat de Catalunya](#).

En relació amb els centres d'educació primària de titularitat pública (Figura 14), la tendència general és el manteniment de la matrícula. No obstant això, hi ha alguns centres amb matrícula de tendència creixent (6, 7, 10 o 32, tot i que amb fortes oscil·lacions), també hi ha alguns centres amb tendència decreixent en la matriculació a 1r de primària (5 o 19). Les dades evidencien també el tancament de l'escola 38, que constituirà el nou edifici de l'escola 4.

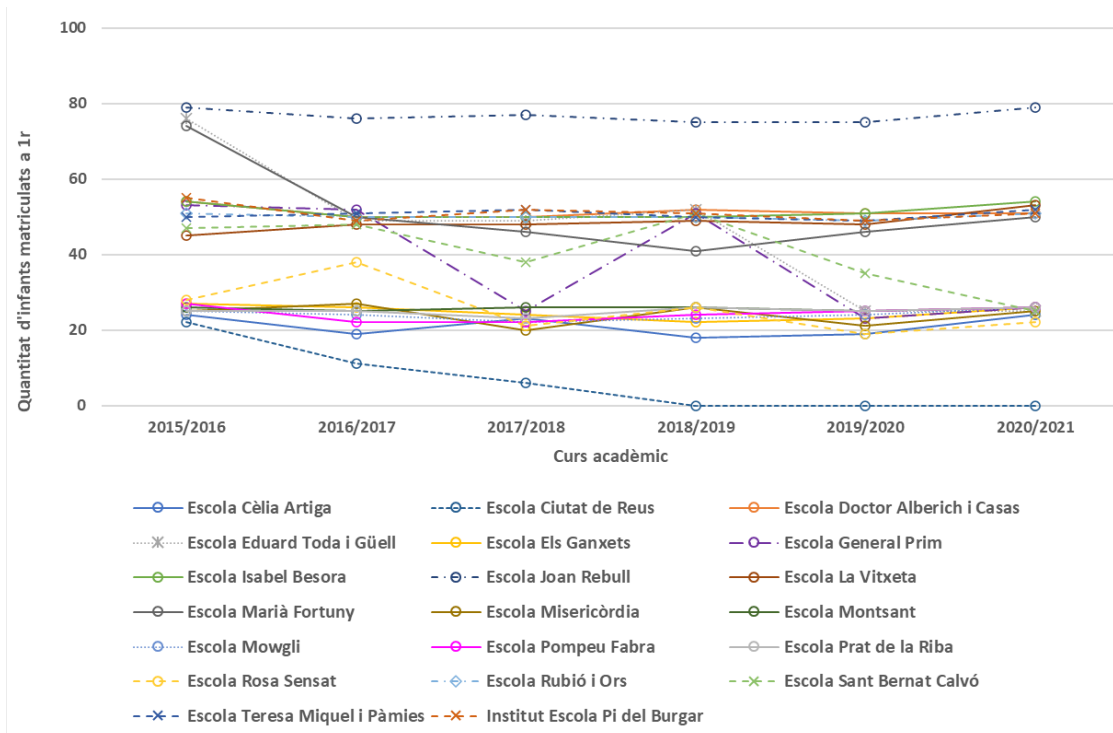

Figura 21. Evolució de la matrícula a 1r de primària als centres de titularitat pública de la ciutat de Reus. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la [Generalitat de Catalunya](#).

Evolució de la matrícula a 1r d'ESO

En els centres de titularitat privada/concertada (

Figura 22) la matrícula a 1r d'ESO decreix lleugerament en la majoria de centres (per exemple als centres 9, 22 o 23) o de manera més acusada (28). No obstant, també hi ha alguns centres on la matrícula creix, tot i que de manera lleugera (1 i 24).

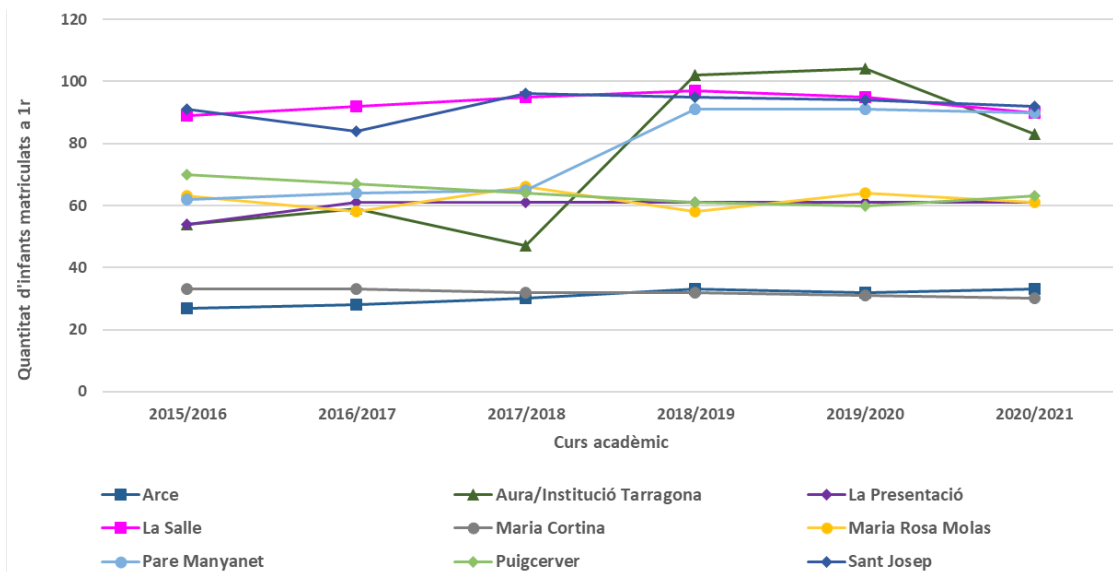

Figura 22. Evolució de la matrícula a 1r d'ESO als centres de titularitat privada/concertada de la ciutat de Reus. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la [Generalitat de Catalunya](#).

Finalment, en els centres de titularitat pública (Figura 16), s'observa majoritàriament una tendència creixent en la matriculació de l'alumnat a 1r d'ESO, tot i que amb grans oscil·lacions (per exemple en els instituts 31, 32, 35 o 36), juntament amb el manteniment de la matriculació (per exemple, en els instituts 29, 34 o 37). A diferència dels centres de titularitat privada/concertada, les dades evidencien que els centres de titularitat pública experimenten molta més oscil·lació en la matriculació de l'alumnat a totes les etapes educatives, però de manera especial a secundària.

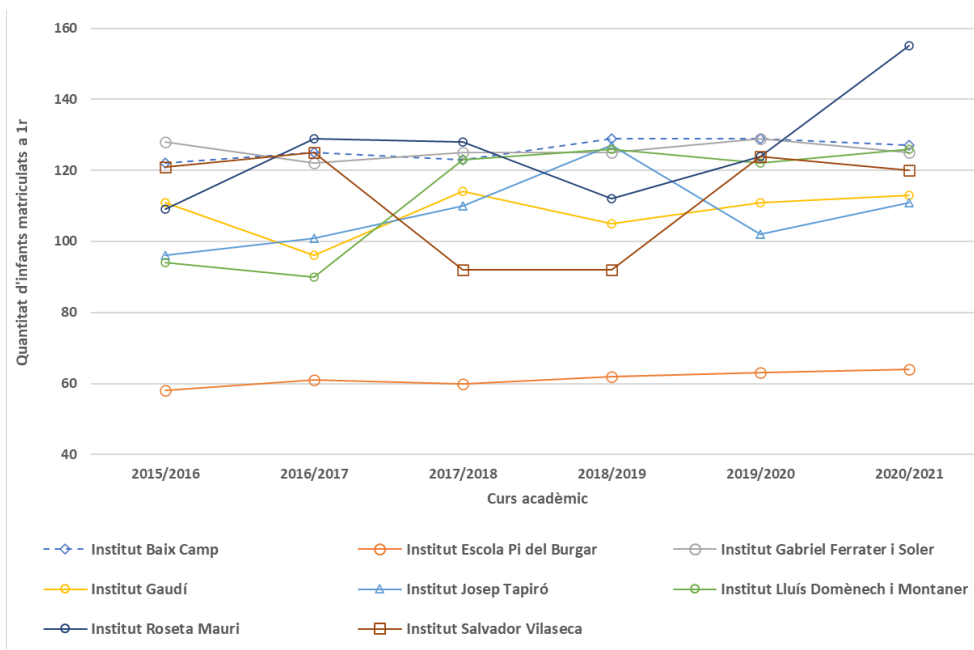

Figura 23. Evolució de la matrícula a 1r d'ESO als centres de titularitat pública de la ciutat de Reus. Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la [Generalitat de Catalunya](#).

4.2. Indicadors i diagnosi en base a les dades recollides

La diagnosi de la incidència de l'absentisme als centres educatius de Reus es va realitzar mitjançant el qüestionari en línia. En aquest apartat es recullen els resultats principals.

Al qüestionari han participat 30 centres, dels quals:

- 4 centres amb educació infantil, primària, ESO i batxillerat/cicles formatius, tots de titularitat privada/concertada.
- 4 centres amb ESO i batxillerat/cicles formatius, tots de titularitat pública.
- 4 centres amb educació infantil, primària i ESO, dels quals només 1 és de titularitat pública.
- 18 centres amb educació infantil i primària, tots de titularitat pública.

Per tant, dels centres participants, 18 centres imparteixen el nivell d'educació primària (sense ESO) i 12 centres imparteixen el nivell d'ESO. En general, als centres de primària el qüestionari ha estat respost per membres de la direcció del centre. En canvi, a secundària, el qüestionari ha estat respost de manera similar per membres de la direcció i altres persones, com educadores socials, personal d'administració o tècniques d'integració social.

L'absentisme als centres de primària

A nivell general, els 18 centres de primària participants tenen entre una i dues línies per curs, amb una quantitat total mitjana de 350 alumnes. Només hi ha hagut un centre participant amb tres línies per curs. Tots aquests centres són de titularitat pública. 11 dels 18 centres participants són considerats de màxima complexitat per al curs 2021-2022 per la Generalitat.

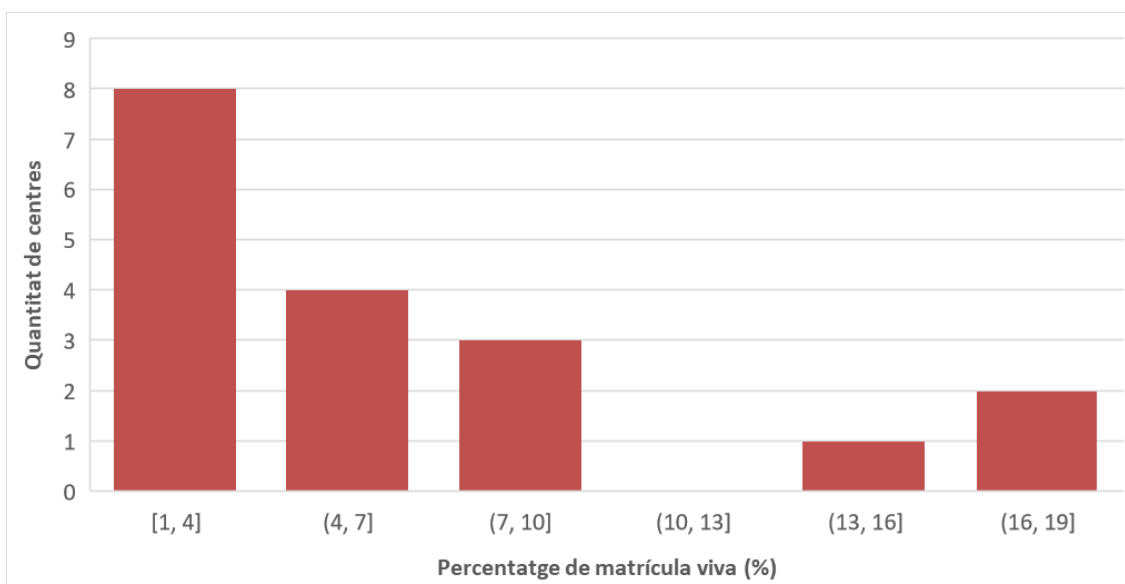

Figura 24. Percentatge de matrícula viva dels centres de primària participants en el qüestionari. Font: elaboració pròpia.

Com es pot observar a la Figura 24, la majoria de centres que han participat en el qüestionari tenen un percentatge de matrícula viva (matriculació fora de termini) entre l'1 i 4% (8 centres). 4 centres tenen entre 5% i 7% de matrícula viva, 3 centres entre 8 i 10%, 1 centre entre 14 i 16% i 2 centres entre el 17% i 19% de matrícula viva. És a dir, hi ha 13 centres amb menys del 10% de matrícula viva i 5 centres amb 10% o més de matrícula viva. Aquestes dades són significativament superiors a la mitjana de matrícula viva de la ciutat de Reus per al curs 2018-2019, corresponents al 2,9% (Gras, 2020; Síndic de Greuges, 2019). L'augment de matrícula viva i el fet que hi hagi centres amb un percentatge elevat són indicadors més aviat de segregació escolar i de la vulnerabilitat del centre. No obstant, també són indicadors de l'entorn que poden estar relacionats amb les conductes absentistes de l'alumnat, tal com es descriu posteriorment.

Els centres de primària participants consideren que a nivell general, l'absentisme no és un problema important i que es tracta d'algun cas puntual del qual es fa el seguiment i intervenció sociofamiliar (13 centres). No obstant això, hi ha 4 centres que han manifestat que es tracta d'un problema important i que els agradaria treballar per millorar-lo. Tots aquests quatre centres són de màxima complexitat, el que evidencia una necessitat important que cal abordar.

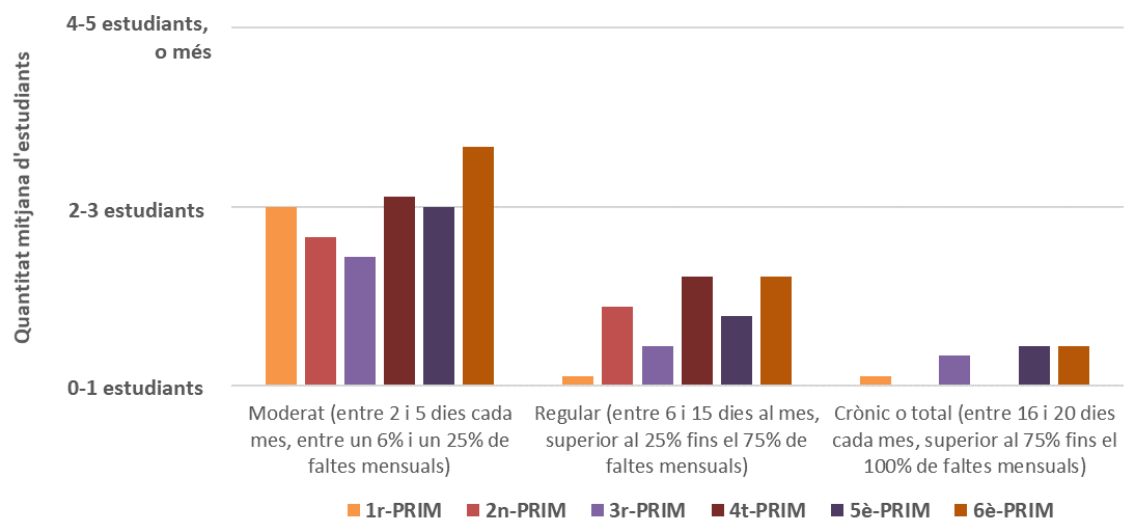

Figura 25. Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme a primària. Font: elaboració pròpia.

En relació al tipus d'absentisme (Figura 25), s'evidencia que l'absentisme moderat (entre 2 i 5 dies cada mes) és el més habitual i que és a 6è on hi ha més incidència. L'absentisme regular (entre 6 i 15 dies al mes) no és tan freqüent, tot i que s'observa que es produeix per igual entre els cursos de 4t i 6è de primària, coincidint amb els finals de cicle. Els casos d'absentisme crònic són esporàdics i es produïrien per igual a 5è i 6è. Dels 18 centres de primària que han respost, 4 centres concentren un nivell elevat d'absentisme. Totes aquestes escoles són centres d'alta complexitat, 3 de les quals han manifestat que l'absentisme al centre és problema important i que els agradaria treballar per millorar-lo.

En definitiva, els resultats del qüestionari dels centres de primària participants evidencien la necessitat de reforçar 3 centres d'alta complexitat on la incidència d'aquesta problemàtica és elevada i que se sentirien amb pocs recursos per abordar aquesta problemàtica.

L'absentisme a primària per districtes

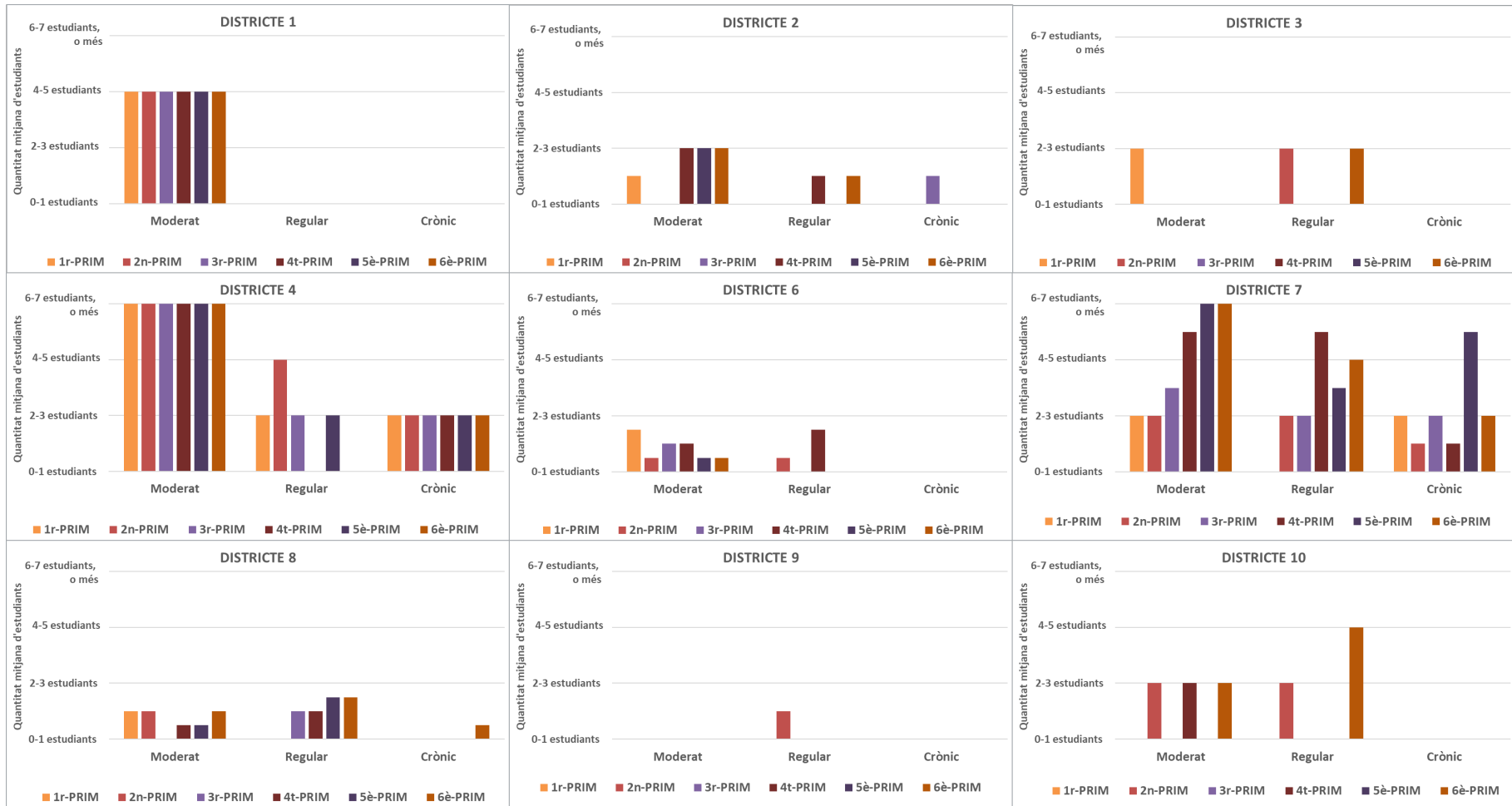

Figura 26. Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme a primària i per a cada districte. Font: elaboració pròpia.

A la Figura 26 es troba una representació de la distribució de l'absentisme a l'educació primària als diversos districtes. S'observa que els districtes on més absentisme es reporta durant l'etapa de primària són els districtes 4 i 7. En menor mesura, al Districte 1 també s'observa una presència significativa de conductes absentistes, si bé només a nivell moderat. Aquestes dades podrien indicar la influència d'algunes característiques socials d'aquests districtes que la literatura identifica com a factors socials de risc, com són la quantitat elevada de població estrangera, que es relaciona amb dificultats socioeconòmiques i inestabilitat dins la família (relacionada més aviat amb els Districtes 1 i 4) i la dificultat d'accedir als centres educatius per la distància a l'habitatge familiar (Districte 7). En canvi, als altres districtes perifèrics (districtes 8, 9 i 10) no s'observa una relació tan gran entre la distància i les conductes absentistes. Val a dir que en aquests districtes la població estrangera és significativament inferior a la mitjana de la ciutat de Reus i, per tant, les famílies poden compensar les dificultats de mobilitat dels i les estudiants.

L'absentisme als centres de secundària

A nivell general, els 12 centres que imparteixen ESO tenen entre dues i quatre línies per curs, amb una quantitat total mitjana de més de 800 alumnes. Només hi ha hagut un centre participant amb una línia per curs. En comparació amb els centres de primària, per tant, els centres que imparteixen els nivells d'ESO tenen més capacitat. D'aquests 12 centres participants, 7 són de titularitat privada/concertada i 5 de titularitat pública (instituts). Dels 5 instituts, 3 centres són considerats de màxima complexitat per al curs 2021-2022 per la Generalitat.

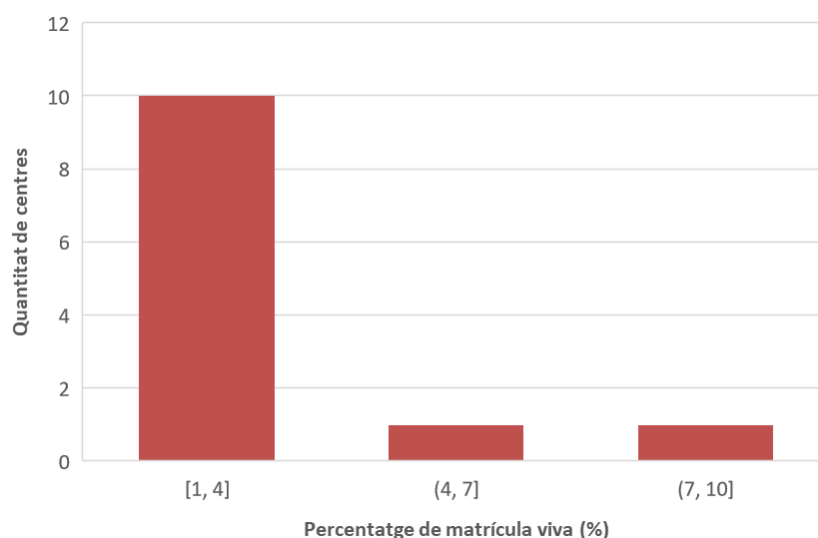

Figura 27. Percentatge de matrícula viva dels centres d'ESO participants en el qüestionari. Font: elaboració pròpia.

Com es pot observar a la Figura 27, la majoria de centres que han participat en el qüestionari tenen un percentatge de matrícula viva (matriculació fora de termini) entre l'1 i 4% (10 centres), amb una mitjana general de 3%. Només un centre té un percentatge 5% i 7% de matrícula viva, i 1 centre entre 8 i 10%. És a dir, tots els centres de secundària participants estan per sota del 10% de matrícula viva i, per tant, aquest nivell es troba per sota del nivell de primària.

Els centres de secundària participants consideren que a nivell general, l'absentisme no és un problema important i que es tracta d'algun cas puntual del qual es fa el seguiment i intervenció sociofamiliar (9 centres). 3 centres han manifestat que es tracta d'un problema important, però que el tenen controlat. No hi ha cap centre que hagi manifestat que es tracti d'un problema important i que els agradaria treballar per millorar-lo. Aquesta situació podria mostrar que els pocs centres on hi ha una presència important d'alumnat absentista senten que compten amb els recursos necessaris per abordar aquesta problemàtica.

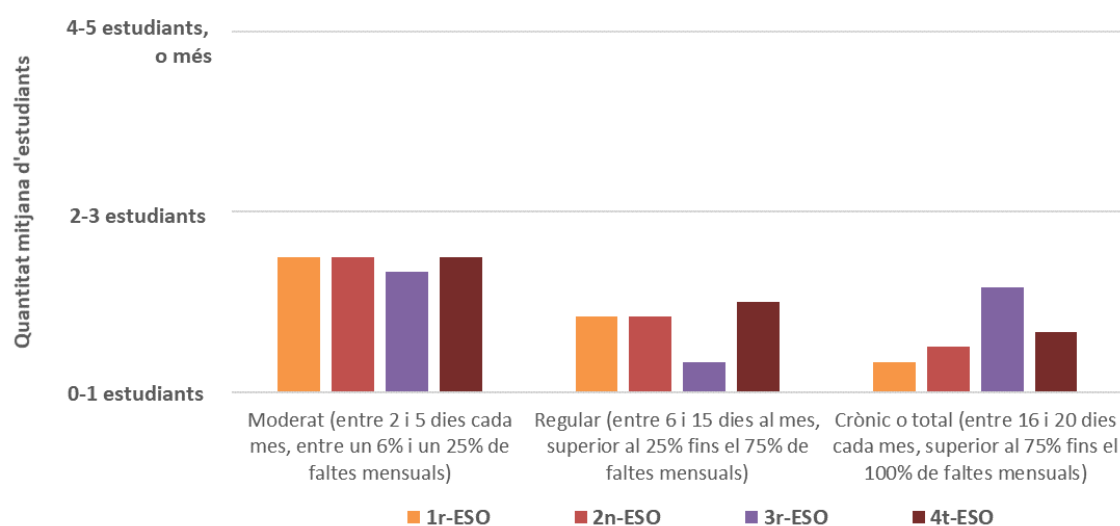

Figura 28. Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme a l'ESO. Font: elaboració pròpia.

En relació al tipus d'absentisme (Figura 28), s'evidencia que l'absentisme moderat (entre 2 i 5 dies cada mes) és el més habitual i que es produeix de manera similar en els quatre cursos de l'ESO. En canvi, si bé la incidència de l'absentisme crònic i total és menor, es produiria principalment a 3r d'ESO. Cal destacar que, en comparació amb l'absentisme a primària, el nivell d'absentisme més menor tant en relació al tipus, com al grau d'incidència.

Part d'aquests resultats poden explicar-se pel fet de que en aquest grup de centres que imparteixen l'ESO, la major part són de titularitat concertada/privada, on l'alumnat absentista no acostuma a ser-hi. De fet, si s'analitzen les dades sobre el tipus d'absentisme només tenint

en compte els centres de titularitat pública, les dades són diferents com es mostra a la Figura 29. En aquest cas, la quantitat d'estudiants amb conductes absentistes seria molt superior als centres de primària (Figura 25), on l'absentisme moderat seguiria sent el més freqüent i igualment repartit en els quatre cursos de l'ESO. Cal destacar novament que l'absentisme regular es produiria amb més freqüència a 4t d'ESO, mentre l'absentisme crònic o total es produiria amb més incidència a 3r d'ESO. Caldria complementar aquestes dades amb l'abandonament escolar, ja que part de l'alumnat absentista d'un curs podria haver abandonat els estudis en el curs següent.

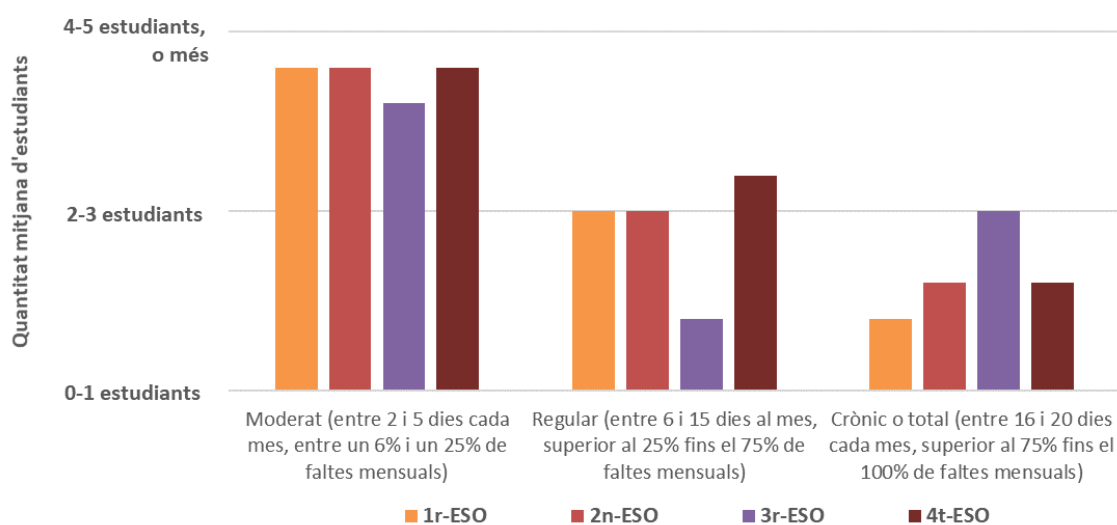

Figura 29. Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme en els centres d'ESO de titularitat pública. Font: Elaboració pròpia.

Per tant, els resultats de la participació dels centres de secundària en el qüestionari evidencia que els centres públics concentren més alumnat amb perfil absentista, indicant una possible segregació respecte als centres de titularitat privada o concertada. No obstant, els centres de secundària manifestarien tenir els recursos necessaris per fer front a aquesta problemàtica.

L'absentisme a secundària per districtes

Les respostes dels centres participants s'han separat per districte i es poden trobar a la Figura 30. S'observa que en els districtes on més conductes absentistes s'han reportat són els districtes 7 i el districte 3. Coincideix amb les dades de primària que el Districte 7 pot ser una zona en la que sigui convenient desenvolupar estratègies de prevenció i actuació per disminuir l'absentisme escolar. Al Districte 3 cal tenir en compte que van participar 3 centres, dos dels quals de titularitat privada. Si es focalitza en els centres de titularitat pública a secundària, la incidència de les conductes absentistes és encara més superior. En el districte 4, les dades que

es mostren corresponen a un centre de titularitat privada. Com que no hi ha centres educatius de titularitat pública i, per tant, no es pot comparar l'absentisme per districtes amb primària. No obstant, per les dades de primària, seria recomanable dur a terme intervencions en aquest districte.

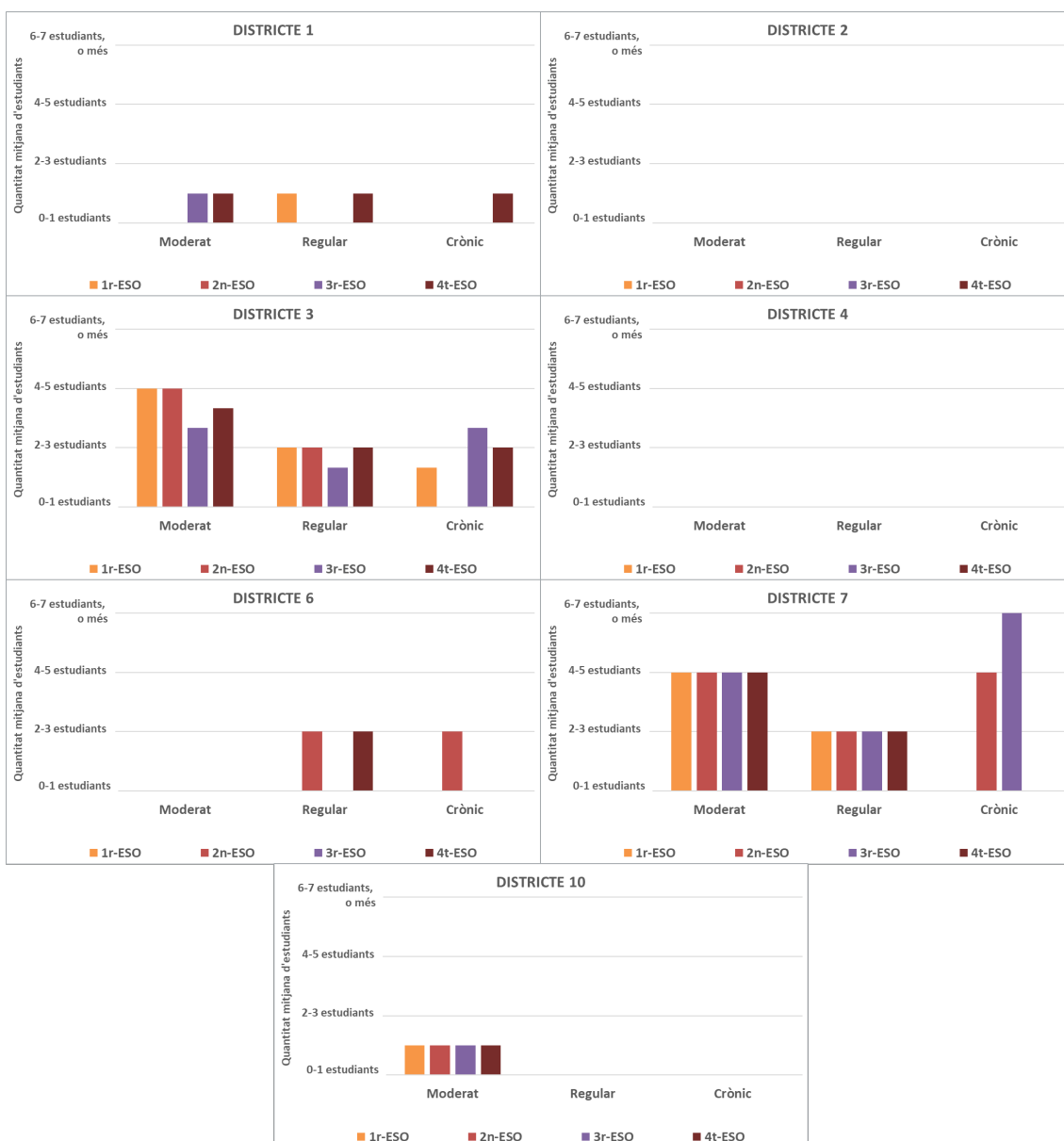

Figura 30. Quantitat aproximada d'alumnes amb conductes absentistes per línia, curs i grau d'absentisme a secundària i per a cada districte. Font: elaboració pròpia.

En el cas del districte 1, que a primària s'observa una presència de conductes absentistes significatives, a secundària el fet de que hagin participat centres de titularitat privada, on hi ha menys absentisme, modifica la mitjana que s'observa. La resta de dades de districtes (districte 2, districte 6 i districte 10) són equivalents amb les dades dels centres de primària de primària (Figura 26).

5. RESULTATS: FACTORS DE RISC DE LES CONDUCTES ABSENTISTES

La caracterització dels factors de risc de les conductes absentistes es va realitzar a partir del qüestionari en línia i de les entrevistes a membres dels centres i de l'AMPA participant. En aquest apartat es recullen els resultats principals.

5.1. Resultats del qüestionari

La valoració de la rellevància de diversos factors de risc personals, familiars, de l'entorn i del centre educatiu ha permès realitzar una caracterització del nivell de rellevància percebut de cadascun d'ells. A nivell general, els factors familiars, seguits dels factors de l'entorn han estat percebuts com els més rellevants a l'hora de motivar conductes absentistes tant a primària com a secundària. Els factors personals i del centre educatiu han estat considerats com a menys rellevants també pels participants tant de primària com de secundària. A continuació s'exploren en detall la rellevància dels diversos factors per a cada àmbit.

Factors familiars de risc

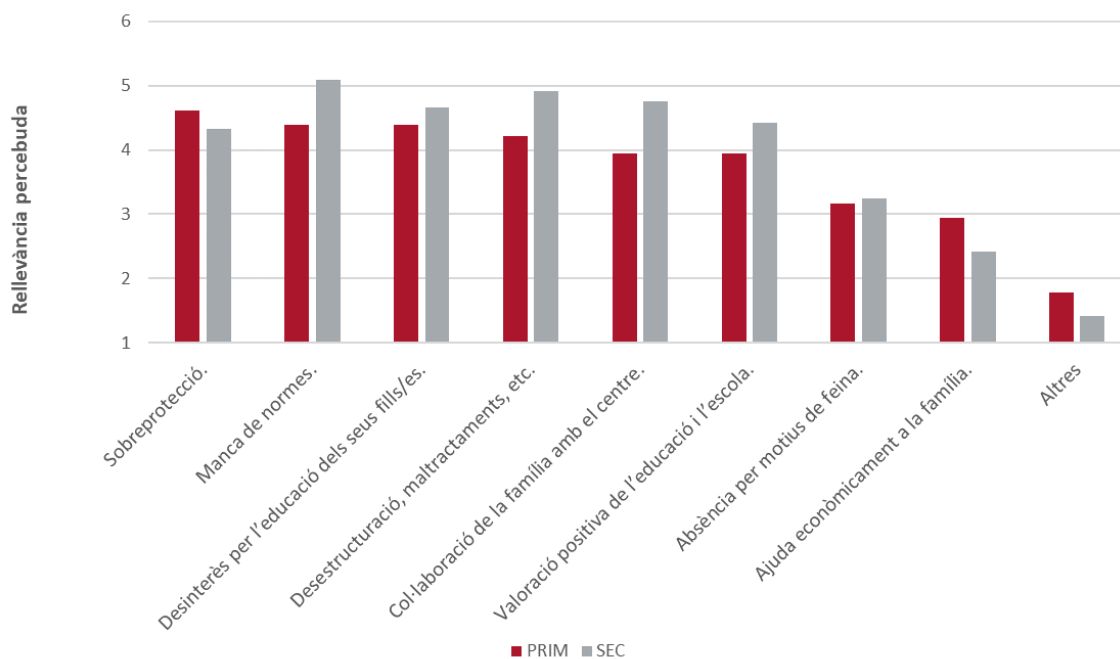

Figura 31. Rellevància percebuda de la influència de diversos factors de risc familiars en la motivació de conductes absentistes a primària i a secundària. Per valorar el grau de rellevància s'utilitza una escala de puntuació de 6 punts, que va d'1-gens rellevant a 6-totalment rellevant. Font: elaboració pròpia.

A la Figura 31 es pot consultar la valoració rebuda pels centres de primària i secundària sobre la rellevància de diversos factors familiars a l'hora de promoure conductes absentistes. Tal com

s'observa, en el cas de l'educació primària, els factors de risc més rellevants (de valor igual o per sobre de 4) són: la sobreprotecció dels fills/es, la manca de normes, pautes i hàbits a la família, el desinterès dels pares/mares per l'educació dels seus fills/es i la desestructuració, problemes familiars, maltractaments i altres situacions de risc, en ordre decreixent.

En canvi, a secundària hi ha molts més factors rellevants de risc en l'àmbit familiar, com són: la manca de normes, pautes i hàbits a la família (el més rellevant), la desestructuració, problemes familiars, maltractaments i altres situacions de risc, el desinterès dels pares/mares per l'educació dels seus fills/es i la sobreprotecció dels fills/es cobrint les absències i conductes qüestionables. La col·laboració de la família amb el centre quan és requerida i la valoració positiva de la família, de l'educació i del centre són factors que també han estat valorats amb un grau important de rellevància. En aquests dos casos, l'efecte seria contrari: en famílies que es mostren col·laboradores i que valoren l'educació, es disminuiria el risc de conductes absentistes.

Tots els factors familiars estan relacionats amb característiques que s'acostumen a donar en famílies de nivell socioeconòmic baix o mitjà – baix (per exemple, causats per la inseguretat econòmica, entorns desafavorits, baix nivell educatiu...). Per tant, tot i que els factors familiars tenen un component personal, també reflecteixen mancances estructurals que és necessari abordar no només des del centre educatiu, sinó conjuntament des de diverses entitats.

Factors de l'entorn de risc

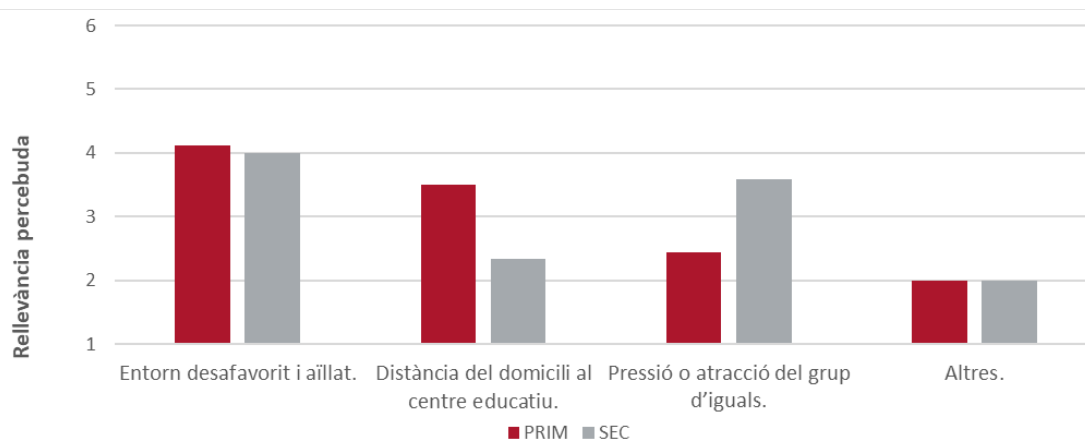

Figura 32. Rellevància percebuda de la influència de diversos factors de risc de l'entorn en la motivació de conductes absentistes a primària i a secundària. Per valorar el grau de rellevància s'utilitza una escala de puntuació de 6 punts, que va d'1-gens rellevant a 6-totalment rellevant. Font: elaboració pròpia.

Relacionats amb els factors familiars, els factors de l'entorn són els segons més rellevants tant a primària com a secundària. A la Figura 32 es mostra la valoració rebuda pels centres de primària i secundària participants. En els dos casos, l'únic factor de risc rellevant (amb un valor de 4 o

més) fa referència a l'entorn social i urbanístic desfavorit i aïllat, que es pot relacionar no només amb la dificultat de desplaçar-se al centre educatiu, sinó amb inseguretats (o fins i tot violència) al carrer.

Factors personals de risc

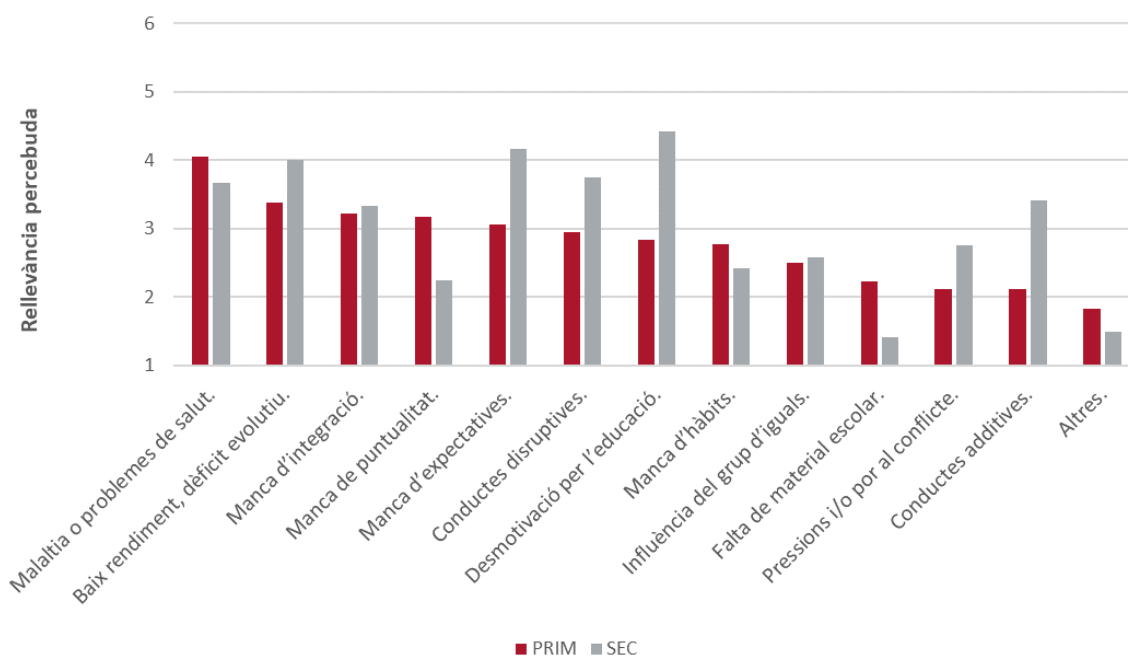

Figura 33. Rellevància percebuda de la influència de diversos factors de risc personals en la motivació de conductes absentistes a primària i a secundària. Per valorar el grau de rellevància s'utilitza una escala de puntuació de 6 punts, que va d'1-gens rellevant a 6-totalment rellevant. Font: elaboració pròpia.

En els factors personals hi ha hagut més diversitat en la visió dels centres de primària i secundària, tal com es recull a la Figura 33. Així, si bé la malaltia o problemes de salut ha estat l'únic factor rellevant identificat (amb un valor de 4 o més), a secundària apareixen altres factors de risc rellevants: desinterès o desmotivació de l'estudiant per l'escola/institut (no li aporta res, s'avorreix, poc comunicatiu, actitud passiva, retraïment...); manca d'expectatives personals, acadèmiques o laborals; baix rendiment escolar i dèficit evolutiu i cognitiu (l'estudiant no s'assabenta del que es dona a classe, no té el nivell necessari per seguir les classes, manca de destreses bàsiques, etc.).

Factors del centre educatiu de risc

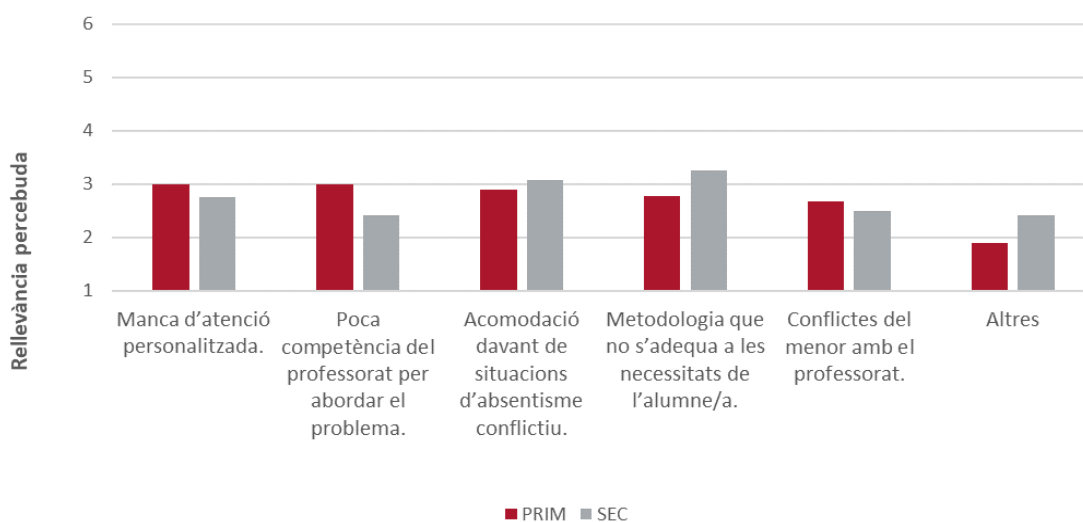

Figura 34. Rellevància percebuda de la influència de diversos factors de risc del centre educatiu en la motivació de conductes absentistes a primària i a secundària. Per valorar el grau de rellevància s'utilitza una escala de puntuació de 6 punts, que va d'1-gens rellevant a 6-totalment rellevant. Font: elaboració pròpia.

Finalment, a la Figura 34 es mostra la rellevància dels factors relacionats amb els centres educatius. En aquest cas, no hi ha cap factor que es mostri com a rellevant, és a dir, amb un valor igual o superior a quatre, tant per primària com per a secundària.

Cal destacar la manca de relació entre els factors personals, especialment relacionats amb la manca de motivació cap al centre i l'educació en general, i els factors relacionats amb el centre. Si bé la motivació té una dimensió personal i intrínseca, també pot ser estimulada a partir de les dinàmiques de l'entorn i amb el grup d'iguals, tal com es recull a la literatura. Per tant, caldria esperar que si alguns factors personals són rellevants per part dels centres que han participat en l'enquesta, tinguessin relació amb factors del centre educatiu (per exemple, en relació amb la manca d'atenció personalitzada o bé metodologies que no s'adeqüen a les necessitats de l'alumne/a).

Cal tenir en compte que el qüestionari va ser respost principalment per membres de les direccions (sobretot a primària) i persones del departament d'orientació (especialment a secundària). Aquest fet, juntament amb el fet que el grup investigador era extern al centre, podria haver motivat la disminució de la rellevància dels factors de risc associats al centre. Així, els resultats del qüestionari evidencien la necessitat d'endegar processos de reflexió als centres educatius de la ciutat de Reus que promoguin la presa de consciència sobre la possible rellevància del centre educatiu, el disseny d'estratègies per fer-hi front, així com també la recollida d'evidències per avaluar l'efectivitat d'aquestes estratègies.

A nivell general

En conjunt, tant a primària com a secundària, els factors familiars de risc apareixen com els més rellevants a l'hora de motivar conductes absentistes (Sobreprotecció dels fills/es; manca de normes, pautes i hàbits a la família; desinterès dels pares/mares per l'educació dels seus fills/es; desestructuració, problemes familiars, maltractaments i altres situacions de risc). Aquests resultats són coherents amb la rellevància que s'evidencia a la literatura i reflecteixen mancances estructurals que és necessari abordar no només des del centre educatiu, sinó conjuntament des de diverses entitats de la ciutat. Cal destacar que a banda d'aquests factors, factors de l'entorn (entorn social i urbanístic desafavorit i aïllat) i factors personals (Desinterès o desmotivació de l'estudiant per l'escola/institut) també apareixen com a rellevants a primària i a secundària, respectivament. Els factors relacionats amb el centre educatiu es perceben com poc rellevants tant a primària com a secundària, fet que contrasta amb la importància atorgada a la manca de motivació i expectatives personals identificada.

5.2. Resultats de les entrevistes

A banda de la informació recollida mitjançant el qüestionari en línia, a les entrevistes als centres de secundària i a l'AMPA participant també es va preguntar sobre la rellevància percebuda dels diversos factors de risc. A les entrevistes han participat 12 centres amb educació secundària (ESO). D'aquests centres, 4 es consideren de màxima complexitat en els nivells d'ESO i més de la meitat (7 centres) reben famílies amb nivell socioeconòmic baix (4 centres) o mig-baix (3 centres). La resta de centres rep famílies amb nivells socioeconòmics mitjà o alt (5 centres). Tots els centres entrevistats disposen de mesures i suports per atendre a les necessitats educatives especials.

A nivell general, durant les entrevistes la majoria de persones entrevistades van remarcar que els nivells d'absentisme al seu institut o centre de secundària eren realment baixos i que aquesta problemàtica estava totalment controlada. Sense posar en dubte aquestes afirmacions, la descripció oferta pels/les participants contrasta amb la percepció de l'administració sobre les dades oficials d'absentisme. Atribuïm parcialment aquesta situació al fet que es tractava d'un grup de recerca extern als centres que realitzava l'estudi i que, al tractar-se d'un tema sensible, poguessin sentir-se qüestionades les persones entrevistades. Després de totes les entrevistes realitzades, l'anàlisi també ens suggereix que, a nivell general, el nivell d'absentisme per a cada centre escolar és reduït i que queda concentrat en uns pocs centres educatius de secundària, tal com també es reflectia als resultats dels qüestionaris.

Factors familiars de risc i de l'entorn

La incidència dels factors de risc a cada centre es van extreure de l'anàlisi del contingut de les entrevistes. S'observa que els factors de risc familiars són identificats per tots els centres de secundària participants com els més rellevants a l'hora de motivar conductes absentistes, en coherència amb els resultats del qüestionari. En particular, la desestructuració, els problemes familiars, els maltractaments dins del nucli familiar i altres situacions de risc apareix com el factor de risc més rellevant, ja que s'esmenta en 10 dels 12 centres que van participar a les entrevistes (i a tots els centres de titularitat pública, on hi ha més incidència d'absentisme). Val a dir que aquest factor apareix en segon terme als resultats del qüestionari, però també estaria relacionat amb la manca de normes, pautes i hàbits dins del nucli familiar, que es troba en la primera posició al qüestionari.

La sobreprotecció dels fills/es en la justificació i suport de les absències i conductes apareix com a segon factor més rellevant, a partir de l'anàlisi de les entrevistes en 6 dels 12 centres participants (4 centres públics i 2 centres privats/concertats). Els centres troben preocupants aquestes actituds que limiten l'efectivitat de les accions que es poden dur a terme per acompanyar als i les alumnes amb aquestes necessitats. Cal afegir que la situació de pandèmia hauria reforçat aquestes conductes sobreprotectores.

En aquest mateix sentit, les dificultats socioeconòmiques, la vulnerabilitat social i, en especial, la crisi econòmica derivada de la pandèmia, és un tercer factor rellevant que es troba a cavall entre l'àmbit familiar i l'entorn proper. Aquest centre ha estat identificat com a rellevant per 5 dels 12 centres participants a les entrevistes, que eren tots de titularitat pública.

Factors personals

En l'àmbit personal, la malaltia o els problemes de salut ha estat caracteritzat com un dels factors de risc rellevant, identificat per 11 dels 12 centres participants. En segon lloc, les conductes addictives (no només l'abús de substàncies, sinó també l'addició al joc, les tecnologies digitals o altres possibles conductes en aquest sentit) es tracta d'un altre factor rellevant en l'àmbit personal, identificat en 10 dels 12 centres participants (a tots els centres de titularitat pública i a 4 centres de titularitat privada/concertada). La desmotivació per l'educació, que és el primer factor rellevant segons els resultats del qüestionari, apareix en tercer lloc als resultats de les entrevistes, identificat per 5 dels 12 centres participants.

Aquests resultats contrasten amb els resultats dels qüestionaris on la malaltia o els problemes de salut només apareixien com a rellevants a primària i les conductes addictives no

s'identificaven com a rellevants. La discrepància evidència com, a partir d'un intercanvi reflexiu, com pot ser l'entrevista, les persones entrevistades van tenir l'oportunitat de matissar i complementar les explicacions més enllà de la relació ràpida amb els factors habituals. En definitiva, aquests resultats mostren la necessitat d'oferir una plataforma des d'on es promogui i es creïn oportunitats per a la reflexió conjunta sobre els factors de risc, la seva incidència i el disseny d'estratègies efectives.

Factors del centre educatiu

Els factors relacionats amb el centre educatiu no han estat identificats com a rellevants a les entrevistes realitzades. Només un únic centre va caracteritzar la metodologia docent i la manca d'atenció personalitzada com possibles factors de risc, si bé la resta de centres no es va manifestar al respecte. De la mateixa manera que es discutia a l'apartat 5.1, la manca d'informació sobre les limitacions dels centres podria estar amagant una manca de reflexió profunda possiblement causada per una disponibilitat de recursos limitada (especialment sobre com es pot donar resposta específica a aquesta problemàtica) o bé una manca de confiança amb l'administració (els centres se sentirien qüestionats).

6. RESULTATS: ESTRATÈGIES DESENVOLUPADES PER PREVENIR I/O MINIMITZAR L'ABSENTISME ALS CENTRES DE SECUNDÀRIA

L'anàlisi de les entrevistes també ha permès identificar quines són les estratègies principals que els diversos centres utilitzen a l'hora de prevenir i/o minimitzar l'absentisme als centres de secundària de Reus. A la Figura 35 s'ofereix un resum de les estratègies més freqüents pels centres de titularitat pública (6 centres) i privada (6 centres) dels centres de secundària de Reus participants de l'entrevista.

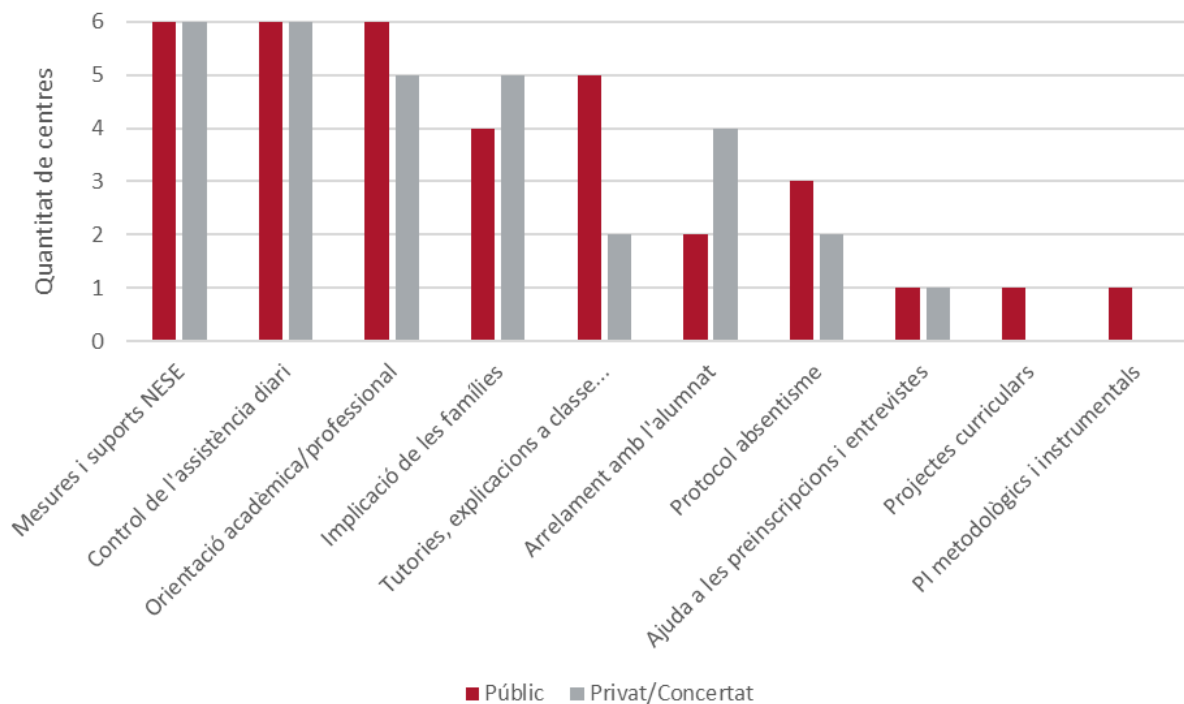

Figura 35. Resum de les estratègies més habituals per prevenir i/o minimitzar l'absentisme als centres de titularitat pública i privada de Reus. Font: elaboració pròpia.

Com es pot observar, les tres primeres estratègies no només són les més habituals, sinó que són les més rellevants tant en els centres de titularitat pública com privada: Mesures i suports a les necessitats específiques de suport educatiu (NESE), control diari de l'assistència, orientació acadèmica/professional. La promoció de la implicació de les famílies i l'arrelament de l'alumnat són estratègies més habituals als centres de titularitat privada, mentre que les tutories i explicacions personalitzades a l'aula, així com el disseny de protocols d'absentisme són més habituals als centres de titularitat pública. En un altre nivell menys freqüent, també s'ajuda a les preinscripcions i entrevistes inicials, es duen a terme projectes curriculars específics i es desenvolupen plans de suport individualitzat (PI) metodològics i instrumentals, que són més habituals als centres de titularitat pública. A continuació es descriuen cadascuna d'aquestes estratègies amb els principals resultats en la prevenció i minimització de l'absentisme, que es

troben resumides de manera gràfica a la Figura 36 i que s'han classificat en tres tipologies, segons a qui van dirigides: estratègies de gestió i coordinació del centre, estratègies dirigides a l'alumnat, i estratègies dirigides a les famílies.

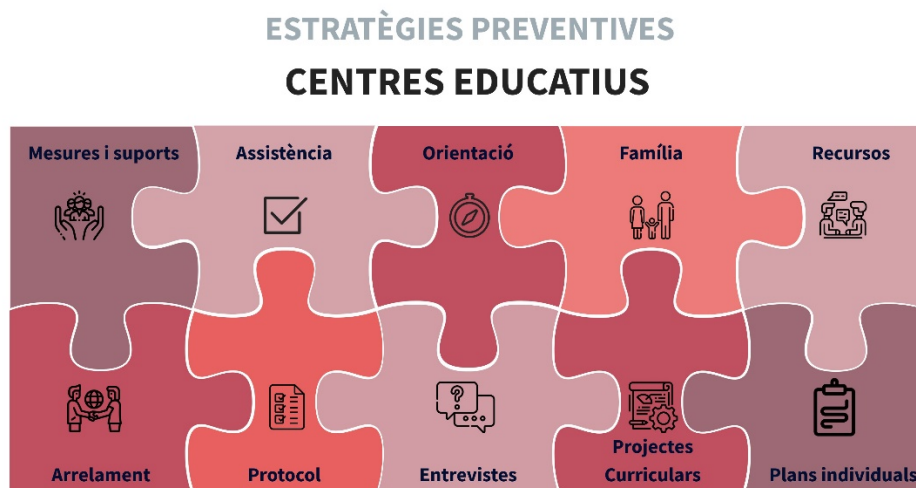

Figura 36. Resum gràfic de les estratègies dutes a terme pels centres de secundària per prevenir i disminuir l'absentisme. Font: elaboració pròpia.

6.1. Estratègies de gestió i coordinació del centre

Desenvolupament i execució de protocols absentisme

Referent als protocols sobre absentisme, els centres argumenten que disposen, com s'ha apuntat anteriorment, de mecanismes de detecció, seguiment i comunicació de faltes d'assistència. No obstant, a les entrevistes s'evidencia com són diverses les formes d'actuar dels centres davant les faltes no justificades per l'alumnat. En la majoria de centres expliquen que, quan l'alumne/a falta dos/tres dies a classe, el tutor/a telefona a casa. Si la família no respon les trucades es fa un registre. Si al segon/tercer intent no s'aconsegueix contactar amb la família, s'envia un correu electrònic. En alguns casos, si no contesten el correu electrònic, s'envia una carta certificada. Si amb tot això no hi ha resposta, es posa la situació en coneixement dels Serveis Socials per tal d'activar els mecanismes oportuns. En canvi, hi ha centres que no fan el pas d'enviar la carta certificada i directament passen del correu electrònic a contactar amb els Serveis Socials.

Aquest protocol queda recollit en el document de normes d'organització i funcionament de centre (NOFC), juntament amb la descripció dels indicadors de risc d'absentisme i les mesures que el centre aplica per tal de reconduir les situacions de conductes absentistes. No obstant, també hi ha centres que fan servir el protocol d'absentisme establert pel Departament

d'Educació. Cal afegir que algunes persones entrevistades consideren que seria recomanable tenir un mateix protocol d'absentisme pel conjunt de centres educatius de Reus.

Control de l'assistència diària

Les persones participants coincideixen que és una altra de les accions clau per diagnosticar i abordar les conductes absentistes, relacionat amb l'aplicació del protocol d'absentisme del centre. El control d'assistència el realitza el/la tutor/a o el professor/a de l'assignatura corresponent. Els centres educatius recullen en temps real i informatitzen el registre de faltes d'assistència de l'alumnat per tal d'identificar al més aviat possible les situacions de risc d'absentisme. A més, inclouen al registre de les faltes d'assistència dades qualitatives (possibles causes, circumstàncies, etc.) que ajudin en l'anàlisi de la situació i el seguiment de l'alumnat.

A més del registre de dades d'assistència, resultaria útil recollir informació sobre conductes absentistes vinculades a absentisme "de retard", absentisme "de l'interior", absentisme "triat", absentisme "cobert pels pares" o absentisme "dirigit o selectiu".

Normalment, des d'una plataforma de gestió educativa es controla l'assistència diària de l'alumnat. Els centres que tenen la figura de la tècnica d'inserció social, és aquesta l'encarregada de realitzar el seguiment de les conductes absentistes. Un cop enregistrada la falta per part del docent, la família de manera immediata té accés al registre, d'aquesta forma pot ser coneixedora de la no assistència del seu fill/a a classe en aquella hora concreta, o depenent del tipus de registre, en aquell dia concret. Les persones entrevistades expliquen que fan servir mecanismes àgils i eficaços a l'hora de comunicar a les famílies (via telemàtica, SMS...) qualsevol falta d'assistència no justificada. A més, al final de mes es passa un document amb el conjunt de faltes anotades a l'Ajuntament.

Desenvolupament de projectes curriculars innovadors

El disseny i la implementació de projectes curriculars innovadors també és una de les altres estratègies que alguns dels centres participants a les entrevistes han descrit que poden ajudar a reduir els nivells d'absentisme. Els centres valoren els beneficis dels processos d'ensenyament-aprenentatge en els que es connecten els continguts curriculars de les diferents àrees al voltant de projectes multidisciplinaris i propers a l'alumnat, ja que possibiliten construir un coneixement més significatiu i, alhora, inclouen algunes de les inquietuds mostrades pels infants. Una altra acció relacionada és l'aplicació de programacions multinivell a l'aula que permeten que el conjunt del grup classe treballi el mateix tema però amb materials de diferents nivells de dificultat.

Sobre l'organització i l'estructura d'algunes de les sessions que s'imparteixen a l'aula, una part dels centres busquen plantejar-les amb diversitat d'activitats que s'ajustin el màxim possible a les característiques i a la motivació de l'alumne absentista, considerant que sovint aquest alumnat té dificultats per mantenir l'atenció i seguir el desenvolupament d'aquestes. Intenten fomentar la socialització d'aquest perfil d'alumnat amb el disseny d'activitats que incloguin dinàmiques d'intercanvi i relació entre companys i companyes. Si bé aquest conjunt d'estratègies no estan dirigides exclusivament a l'alumnat absentista, es valora positivament el seu efecte en la disminució de les conductes absentistes.

6.2. Estratègies dirigides a l'alumnat

Mesures i suports a les necessitats específiques de suport educatiu (NESE)

A partir de l'anàlisi del contingut de les entrevistes els centres, s'identifiquen una sèrie d'estratègies que, si bé es duen a terme com a mesures i suports a les NESE també inclouen dins dels objectius prevenir i disminuir les conductes absentistes. Algunes de les principals estratègies incloses dins d'aquest grup són: la personalització dels aprenentatges, la distribució de l'alumnat en grups heterogenis, el suport de l'orientador del centre o la tutoria compartida. Aquesta darrera mesura és la que ofereix la possibilitat de treballar la diversitat dins de l'aula mitjançant la intervenció de dos/dues docents que col·laboren per facilitar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat del grup.

Les persones participants a les entrevistes també descriuen que disposen d'espais específics d'atenció a les NESE, com és el cas de l'aula d'acollida o l'aula de Suport Intensiu a l'Escolarització Inclusiva (SIEI). A més, com s'ha comentat anteriorment, quan ho necessiten poden comptar amb la intervenció de l'orientador del centre o de l'Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògic (EAP) perquè valorin conjuntament amb l'equip docent, els comportaments i les necessitats que presenti l'alumnat. En els casos que es considera necessari, es fa la derivació de l'alumne al Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ).

La majoria de centres entrevistats argumenten que seria força recomanable que tots els instituts, independentment que estiguin o no catalogats de màxima complexitat, disposessin de la figura de la Tècnica d'Inserció Social (TIS). Expliquen que el Departament d'Educació hauria de posar-la per norma, ja que aquesta persona seria de gran ajuda per a reduir els casos d'absentisme escolar.

Plans de suport individualitzat (PI) metodològics i instrumentals

En els casos que es considera necessari, els centres elaboren un pla de suport individualitzat (PI) en el qual, es recullen les valoracions i les decisions preses pels equips docents referents a la planificació de mesures, actuacions i suports que puguin donar resposta a situacions concretes, incloses les relacionades amb l'absentisme. Per a l'elaboració del document, en la mesura del possible, es compta amb la participació de la família i de l'alumne.

Els centres expliquen que intenten cuidar el traspàs entre l'educació primària i la secundària d'aquells/es alumnes amb un PI. Així, a través de diferents mecanismes com poden ser les reunions de coordinació entre els i les docents de l'ensenyament primari i el secundari, els docents de secundària i els/les especialistes corresponents recullen informació sobre les necessitats detectades i les respostes donades durant l'educació primària per treballar sobre els riscos i garantir la continuïtat de les actuacions en l'etapa posterior. En el cas que un/a alumne/a absentista es reincorpori a la dinàmica acadèmica del centre educatiu, és recomanable confeccionar un itinerari específic acompanyat d'un PI que permeti fer un seguiment personalitzat que garanteixi al màxim la seva integració al centre.

Orientació acadèmica i/o professional

Una altra de les estratègies que es duu a terme des dels centres educatius per pervenir i disminuir l'absentisme és oferir orientació acadèmica i/o professional als/les estudiants que ho requereixin. Si bé la intenció dels centres educatius en primera instància és que la totalitat del seu alumnat finalitzin els estudis d'educació secundària, quan aconseguir aquesta finalitat esdevé una tasca difícil, els centres ofereixen orientació i diverses opcions per a continuar amb la seva formació acadèmica o professional per evitar que aquests darrers estudiants perdin el lligam amb el món educatiu. Per exemple, s'ofereix el perfil de PFI quan es compleixen les condicions necessàries o la possibilitat continuar la formació al centre de Noves Oportunitats per facilitar la inserció sociolaboral de l'estudiant. També s'ofereix la possibilitat de continuar per l'itinerari de cicles formatius. De la mateixa manera, també s'orienta adequadament a la part de l'alumnat que vol continuar amb el batxillerat. Totes aquestes accions es gestionen i coordinen des dels departaments d'orientació educativa (consell orientador), on es fa el seguiment personalitzat de cada cas.

Quan es detecta que un alumne comença a manifestar comportaments absentistes, cal una doble intervenció: amb la família i amb el/la jove. Cal facilitar un seguiment de l'evolució personal de l'estudiant que afavoreixi prendre consciència de si mateix, de les seves habilitats i

de les seves capacitats per afrontar les dificultats que tingui. Quan l'alumne/a es reincorpora al centre, una actuació recomanable és la tutoria entre iguals, tal com es descriu posteriorment.

Acció tutorial, explicacions específiques a classe

La totalitat dels centres entrevistats expliquen a l'aula, i més concretament a les tutories, la importància d'assistir regularment a classe, els problemes que poden sorgir per no fer-lo i les seves repercussions. L'alumnat és informat que el fet de cometre reiteradament faltes no justificades pot tenir conseqüències pel seu procés d'aprenentatge, disminuint substancialment el seu èxit acadèmic, podent arribar al punt de perdre el dret a examen.

Respecte a l'acció tutorial, també es destaca la necessitat d'afavorir la tutoria individualitzada com a acció educativa que permeti que el tutor/a sigui coneixedor de la personalitat de l'alumne i de les seves necessitats i capacitats, de manera que el pugui ajudar a millorar les expectatives sobre les seves possibilitats escolars i es generi un vincle personal positiu entre docent i estudiant que promogui l'arrelament al centre. La tutorial individualitzada (o també en petits grups) ajuda a establir una relació cooperativa entre alumnes, amb l'ajuda del professorat, que també es considera positiva a l'hora de facilitar la integració dels alumnes absentistes que retornen a l'aula.

Promoció de l'arrelament amb l'alumnat

Amb l'objectiu de fomentar l'arrelament de l'alumnat, diversos centres expliquen algunes de les estratègies que duen a terme. Els programes de suport entre iguals en què companys i companyes s'ajuden en accions que afavoreixen el seu sentiment de pertinença al grup són un dels exemples. També es treballen la resolució de conflictes en positiu, la cultura de la pau o disposen de servei de mediació entre iguals, depenent del centre. Totes aquestes tres accions promouen el diàleg davant el conflicte per a fomentar centres democràtics, on el conflicte és alguna cosa positiva que pot aportar vivències beneficioses si es treballa i es gestiona bé.

De manera complementària, també es tracten temàtiques a classe que impulsen la concòrdia i el respecte entre l'alumnat, com és el cas de la coeducació, l'orientació sexual, la formació en cultura i valors i el fet de promoure la participació activa en la vida del centre. Aquestes pràctiques també ajuden a fomentar l'arrelament de l'alumnat en el centre educatiu, si bé no van dirigides exclusivament a aquest tipus d'estudiants. Algunes de les persones entrevistades comenten que als seus centres s'implementen programes com l'anomenat "Aquí prou *bullying*" per a saber què fer en una situació d'assetjament i de ciberassetjament, i per desenvolupar les capacitats que han de facilitar a l'alumnat una bona relació intrapersonal i interpersonal. Per a

implicar a l'alumnat en la dinàmica del centre, algunes persones entrevistades també descriuen la implementació d'un Pla d'acollida, amb el que es recullen una sèrie d'actuacions específiques per a rebre als estudiants i a les seves famílies quan s'incorporen al centre un cop iniciat el curs.

6.3. Estratègies dirigides a les famílies

Promoció de la implicació de les famílies

Els centres entrevistats argumenten que és necessari fomentar mecanismes per aproximar les famílies als centres educatius, creant espais de col·laboració i confiança. Aconseguir una major implicació de les famílies amb el centre educatiu és una de les millors estratègies per a combatre l'absentisme.

Una acció que es duu a terme per a facilitar aquest apropament institut-família, són les escoles de pares i mares. Dins d'aquest espai es pot aprofundir en temes com l'educació socioemocional, l'acompanyament escolar a casa, el valor de l'esforç, la responsabilitat o el respecte. Una altra acció relacionada, que també persegueix l'objectiu d'augmentar la implicació de les famílies, és promoure l'acció tutorial compartida per a fomentar la cooperació entre la família i el tutor/a en relació amb el seguiment del procés d'aprenentatge de l'alumne i el seu desenvolupament personal. En alguns casos s'hi implica la figura de l'orientadora educativa del centre en l'acció tutorial, establint així, una coordinació efectiva entre el tutor/a, l'orientador/a i la família, amb l'objectiu de conèixer de primera mà la situació familiar i així ajustar al màxim la resposta educativa.

En els casos de conductes absentistes, cal acordar amb la família accions específiques mitjançant reunions d'inici de curs, entrevistes, carta de compromís educatiu... També es discuteixen i s'acorden actuacions que facilitin l'assistència del seu fill o filla a classe, per exemple, acompanyar-lo/a fins a l'institut o recollir-lo a la sortida quan sigui necessari.

Des dels centres educatius també s'assessoren les famílies que ho necessiten sobre els diferents serveis disponibles per atendre la seva situació concreta, com són els Serveis Socials, el CESMIJ o la resta d'alternatives existents.

Ajuda a les preinscripcions i entrevistes

Alguns centres manifesten que ajuden a fer les preinscripcions i a fer les entrevistes, tant als alumnes com a les seves famílies. Com s'ha anat comentant en apartats anteriors, els centres educatius, mitjançant diferents accions, intenten que l'alumnat amb perfil absentista no surti

del sistema per així poder evitar un possible abandonament posterior. Una d'aquestes accions d'ajuda consisteix en l'acompanyament de l'alumne i de la seva família en tasques burocràtiques, incloent-hi l'alumnat que no assisteix a classe durant llargs períodes de temps.

A més, amb l'alumnat amb NESE, es coordinen amb l'Equip d'Assessorament Psicopedagògic (EAP) per trobar l'itinerari més adequat a les seves característiques. L'objectiu principal és que cada alumne rebi un assessorament el més personalitzat possible. De la mateixa manera, informen les famílies de les beques i ajuts que ofereix el Departament d'Educació, l'Ajuntament i d'altres institucions o entitats de l'entorn del centre.

7. PROPOSTES D'ACCIONS PER DISMINUIR I MILLORAR LA PREVENCIÓ DE L'ABSENTISME

A partir de l'anàlisi diagnòstica de l'absentisme als centres educatius de Reus, la identificació i caracterització dels factors de risc, així com la descripció de les principals estratègies que es desenvolupen als centres de secundària per prevenir o minimitzar les conductes absentistes, en aquest apartat final es realitzen una sèrie de propostes. Aquestes propostes estan enfocades a millorar l'impacte dels processos educatius als centres com una manera de disminuir la problemàtica de l'absentisme. En la seva elaboració s'han tingut en compte les conclusions de l'informe sobre L'escolaritat a Reus, elaborat per la càtedra d'inclusió social de l'any 2018 en la prioritització de les estratègies, el Pla d'Infància i Adolescència (PLIA) de l'Ajuntament de Reus i els resultats previs a la literatura. Cal tenir en compte que si bé, l'enfocament principal d'aquest informe ha estat centrat en la dimensió educativa, l'absentisme és una problemàtica que és necessària abordar des d'una perspectiva 360º. Dit amb unes altres paraules, és necessari implicar a tots els agents que hi puguin influir, des del mateix estudiant, el seu context proper (família i amics), el context social i les diferents administracions relacionades.

7.1. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió social i comunitària

Una tasca essencial en la disminució de l'absentisme és la intervenció orientada a la disminució de la desigualtat i la segregació als barris. A continuació es realitzen diverses propostes de prevenció i disminució de l'absentisme des de la dimensió social i comunitària.

Millora de les situacions socials desfavorides

És necessari **garantir els recursos mínims imprescindibles a les famílies** (alimentació i serveis bàsics com la llum, aigua, transport, comunicació) **per tal que aquests problemes deixin de tenir rellevància com a factors que condicionen les dinàmiques internes familiars** i, de retruc, als i les joves. La situació socioeconòmica desfavorida que pateixen algunes famílies pot comportar dificultats associades a l'escolarització, com la falta de material escolar o d'accions de suport escolar, entre d'altres, que motivin conductes de desmotivació. Així doncs, disminuint l'exclusió i millorant les condicions socials de les famílies també s'ataca a la cultura de l'absentisme i la segregació dels centres educatius que, com s'ha evidenciat en documents anteriors, és especialment rellevant en alguns centres educatius de la ciutat. Per tant, és necessari el treball coordinat per aconseguir una ciutat més equitativa i que garanteixi les oportunitats per al desenvolupament de tots els/les seus/ves habitants.

Figura 37. Resum de les accions proposades per disminuir l'absentisme des de la dimensió sociocomunitària. Font: elaboració pròpia.

En aquest sentit, és convenient **informar a les famílies dels recursos addicionals amb els quals poden comptar**, com són les beques i ajuts del Departament d'Educació o d'altres institucions, tallers d'estudi assistit d'entitats del barri, entre d'altres. Així, també pot ser **convenient ampliar el nombre de beques de menjador i d'activitats extraescolars a les famílies que es troben en una situació socioeconòmica més desfavorable, allargar el termini de presentació per a optar a aquestes ajudes i unificar en un únic document tot el tràmit referent a les ajudes escolars**, per tal de facilitar els tràmits administratius a les famílies amb menys recursos. Altres estratègies que poden implementar-se, i que han demostrat efectivitat, són els **programes de servei despertador** (recollida i acompanyament als centres educatius d'alguns infants i/o joves que per la dinàmica familiar presenten dificultats per arribar a l'hora a classe).

Facilitar el transport al centre educatiu

Una de les qüestions que promou l'exclusió social de determinats barris és la dificultat per accedir a una bona xarxa de transport, especialment en aquelles zones on hi ha una baixa densitat de població en una superfície gran. Convé **transformar el transport urbà en un mitjà facilitador per assistir al centre educatiu**. Una estratègia pot esdevenir la revisió i la millora de les rutes i els trajectes dels autobusos urbans, així com oferir descomptes (i fins i tot la gratuïtat) en targetes de transport de famílies que duen els fills/es al centre educatiu.

Establiment comissió de treball sobre l'absentisme escolar

Els resultats de l'absentisme als centres educatius evidencien la necessitat de dissenyar estratègies i dur a terme accions que facilitin la participació dels i les alumnes als centres educatius i n'estimulin l'adhesió. En ser l'absentisme una problemàtica complexa, requereix solucions que tinguin una perspectiva àmplia, d'un abordatge integral basat en polítiques actives i proactives, no únicament pal·liatives. Per tant, es fa necessària una **coordinació interdisciplinària de diferents institucions implicades, dirigida a prevenir, reduir i, si escau, solucionar les dificultats i barreres** a fi de minimitzar en la mesura que sigui possible la probabilitat de deserció escolar (Martín et al., 2017).

Per tal de dissenyar, implementar i avaluar aquest tipus d'accions és necessari establir una comissió de treball on es pugui dur a terme aquestes tasques. L'ajuntament de Reus, com a organisme de referència, pot promoure i participar-hi de manera activa, alhora que membres representants de la comunitat educativa i de serveis socials. No obstant, els resultats evidencien com és necessari que en aquestes comissions puguin participar membres de les comunitats implicades (i, en especial, membres amb una certa autoritat reconeguda com comerciants, organitzacions socials i comunitàries, etc.) per tal que es pugui fer una diagnosi adequada i un disseny i implementació d'accions adequats. Així, els agents del barri poden tenir una funció molt important, portant un discurs que valori i promogui l'assistència a l'escola dels infants i adolescents de la comunitat local i oferint oportunitats per a la participació i desenvolupament integral de nens/es i joves.

Per això, seria recomanable dur a terme un pla d'acció coordinat que dugui a terme l'avaluació i el seguiment de l'absentisme en els centres amb major incidència, la diagnosi de les necessitats del barri que podrien estar actuant com a factors de risc i l'elaboració i coordinació d'accions específiques des de la dimensió social i comunitària.

Implementació campanya d'informació i conscienciació a la població general i a les famílies amb infants petits

En l'informe d'avaluació de l'escolaritat de Reus de l'any 2018 i el PLIA del 2021 s'especifiquen una diversitat d'accions des de la dimensió social i comunitària. D'acord amb els resultats d'aquest informe, creiem que juntament amb totes les accions descrites, és necessari dur a terme una **campanya de difusió i conscienciació sobre l'augment de l'absentisme i la seva repercussió en el desenvolupament personal**. Aquesta campanya seria convenient adreçar-la a la ciutadania en general, però també específicament, a les famílies i totes les organitzacions de

caràcter social que puguin contribuir a la detecció i a la intervenció en l'àmbit no formal. En paral·lel, també seria recomanable que, en el moment de donar-se d'alta al padró municipal, es pogués **informar a la persona responsable d'infants en edats primerenques (3-6 anys) sobre el deure de la seva escolarització i l'obligació de l'assistència a classe a partir dels 6 anys, així com dels serveis dels quals disposa l'Ajuntament per donar suport a les famílies i afavorir l'escolarització dels seus fills i filles.**

7.2. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió familiar

Els factors familiars de risc apareixen com els més rellevants a l'hora de motivar conductes absentistes, tal com s'observa en els resultats de les entrevistes i dels qüestionaris. A continuació es descriuen tres possibles estratègies per prevenir i disminuir les conductes absentistes des de la dimensió familiar.

Detecció precoç i abordatge de relacions familiars poc constructives

Algunes famílies poden enfrontar-se amb dificultats a l'hora d'establir vincles emocionals i comunicatius amb els fills. Aquestes dificultats poden afectar el desenvolupament personal dels menors i, de retruc, poden afectar a la relació amb el seu procés d'aprenentatge. Establir una bona comunicació entre els membres de la família permet que les relacions siguin més fluides i càlides i és una bona oportunitat per detectar possibles alteracions en el comportament de fills i filles. **Dinamitzar les escoles de pares i mares** en els centres educatius per aprofundir en temes com l'educació socioemocional pot ser una bona estratègia, especialment si aquestes escoles hi ha una participació diversa de famílies de diverses comunitats. És evident que l'abordatge d'aquestes problemàtiques necessita una **implicació integral d'altres agents, com poden ser serveis socials, serveis del barri o equip d'acompanyament psicopedagògic.**

Un altre factor de risc que apareix amb especial rellevància en els resultats del qüestionari són els models familiars, com els models coercitius o permissius dels adults (és a dir, l'actuació dels adults de la família amb autoritarisme, o bé amb laxitud o amb sobreprotecció), així com la inconsistència en el manteniment de pautes i normes (és a dir, la manca de coherència entre allò que es diu que es farà i el que realment es fa). La recerca mostra com, quan les relacions familiars es basen en l'autoritarisme els menors poden estar tan inhibits a casa que a l'escola es manifestin de manera desajustada contra els límits i les normes, inclosa l'assistència al centre. En canvi, en els casos que la família actui amb laxitud o amb sobreprotecció, sense límits i normes clares, es pot donar la situació que justifiquin qualsevol comportament dels fills, fins i tot les faltes d'assistència al centre. És important que el centre educatiu pugui realitzar un

seguiment acurat i periòdic de les justificacions que tramet la família, establint d'uns criteris clars i concisos per a la seva admissió. La **participació dels adults de la família en programes formatius o escoles de pares i mares** també pot ser una acció que contribueixi al desenvolupament d'una **parentalitat positiva**.

Detecció precoç i abordatge de disfuncions en el clima familiar i de la relació amb els/les fills/es

Diverses situacions, com una situació d'atur prolongat, problemes de custòdia, o la malaltia greu d'algun progenitor poden afectar el clima familiar i generar o incrementar tensions i/o disfuncions en el clima familiar. Aquestes tensions generen patiment en els fills/es i poden promoure el seu desinterès cap al procés d'aprenentatge. Els centres educatius, però especialment serveis socials, ajuntaments, EAPs i CAPs és important que puguin realitzar una tasca de **detecció precoç d'aquestes situacions** perquè es puguin dur a terme accions oportunes. Per tant, és important que pugui haver-hi una **coordinació bona** no només dins del centre educatiu, sinó també entre entitats diferents. Algunes de les accions que es poden dur a terme per intentar millorar la situació dels infants i adolescents poden ser: **acordar amb la família quin adult es farà càrrec del seguiment del fill mentre es mantingui la situació, o bé contemplar una possible derivació al Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ).**

Promoure una bona relació entre la família i el centre educatiu

Les baixes expectatives sobre les possibilitats escolars i de futur dels fills/es repercuteixen directament en l'autoestima i la motivació dels fills. També el poc seguiment de l'escolaritat dels fills per part dels adults de la família dificulta el treball conjunt entre el centre educatiu i la família per aconseguir l'èxit escolar dels fills. Fins i tot, algunes famílies poden mostrar certs posicionaments contraris a l'escolaritat de l'infant o adolescent que es poden concretar en la desconfiança vers les actuacions i metodologies del centre educatiu. Certament, totes aquestes actituds per part dels adults es transmeten a l'infant o adolescent, que veurà dificultat el procés d'aprenentatge i la integració de l'alumnat, mostrant desinterès o indiferència en tot allò relacionat amb el centre escolar i les activitats que s'hi desenvolupen.

Per fer front a aquestes problemàtiques els centres educatius, juntament amb serveis socials, EAPs i altres institucions, poden fomentar mecanismes per tal: **d'aproximar les famílies als centres educatius** (per exemple, buscant noves estratègies per intentar promoure la participació de les famílies a les reunions i tutories al centre), **establir espais de col·laboració i confiança amb les famílies** (per exemple, tallers de família, implicació de famílies en la comissió de treball,

implicació de membres de referència de la comunitat...), **afavorir l'acollida de famílies nouvingudes, impulsar l'acció tutorial compartida entre el centre educatiu i les famílies** (per exemple, per dur a terme un seguiment conjunt de l'escolaritat dels fills), **afavorir l'acció tutorial individualitzada amb l'alumnat**, o bé impulsar **programes d'acompanyament entre iguals entre famílies (famílies guia, famílies acollidores)** per establir vincles positius entre iguals. Una altra estratègia que ha estat valorada positivament com a innovadora i positiva en diverses recerques actuals és la visita domiciliària (Razeto, 2020). **La visita domiciliària permet prendre contacte i establir un vincle amb famílies més distants del centre educatiu i suposa una trobada amb les famílies fora dels espais tradicionals intraescolars.**

7.3. Accions per prevenir i disminuir l'absentisme des de la dimensió educativa

En la disminució de l'absentisme, els centres educatius tenen un paper crucial. A continuació es realitzen diverses propostes d'accions per disminuir l'absentisme, segons els resultats obtinguts, i que est roben resumides a la Figura 38.

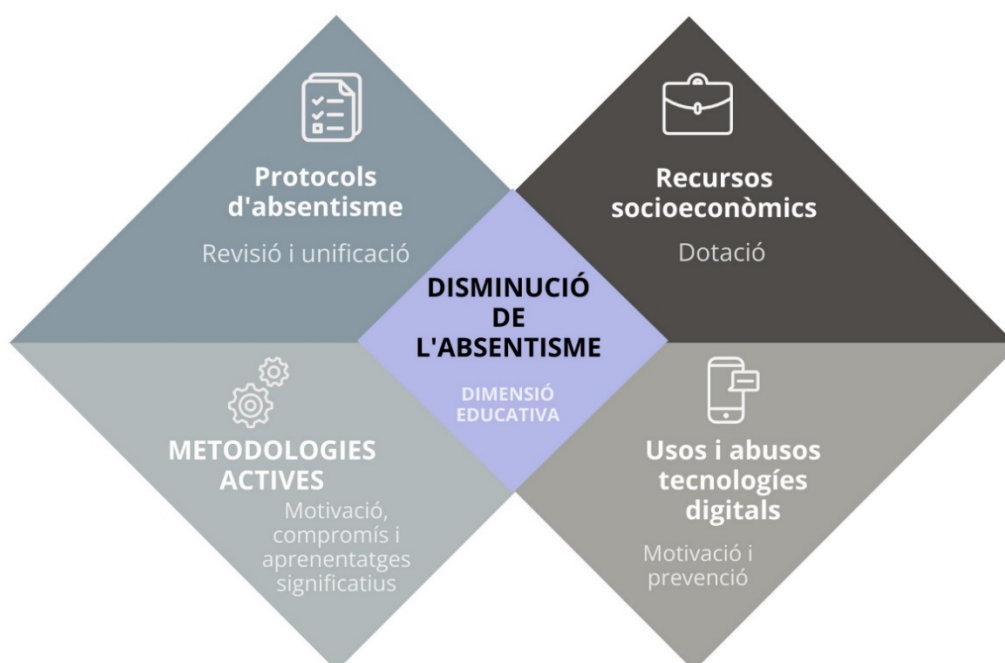

Figura 38. Resum de les propostes d'accions per disminuir l'absentisme des de la dimensió educativa.
Font: elaboració pròpia.

Revisió i unificació dels protocols d'absentisme

A l'hora de dur a terme accions entre diversos agents, és necessari **dur a terme un pla d'acció coordinat** que garanteixi, per una banda, **l'avaluació i el seguiment** de l'absentisme en els centres amb major incidència, com la possible **elaboració d'accions específiques**. Per aquest motiu, tal com també es reflecteix a les entrevistes realitzades, **seria convenient tenir un mateix protocol d'absentisme pel conjunt de centres educatius de la ciutat de Reus** per consensuar, per exemple, com actuar en cada situació d'absentisme (lleu, moderat, crònic), com es realitza la comunicació amb l'estudiant i la família (canals, freqüència), quan és convenient realitzar una entrevista amb l'estudiant, quan cal demanar una entrevista amb la família, com actuar quan es tracta de famílies il·localitzables i quan cal comunicar-se amb serveis socials (i informar a la família), o bé quin ha de ser el paper del/la tutor/a, direcció de centre, equip d'orientació. L'elaboració del protocol d'absentisme també podria estar validat per la comissió de treball sobre l'absentisme.

Alhora, un dels protocols concrets que seria convenient acordar seria quines dades es recullen de cada centre i de quina manera, per a realitzar el seguiment de les absències i dels casos d'absentisme. Considerem que seria convenient recollir informació de:

- Total d'absències per estudiant a totes les classes i per a cada mes, tan si no es presenta justificació o es presenta una justificació. Amb aquestes dades es pot calcular el percentatge d'absències i identificar el tipus d'absentisme, que caldria definir. Es poden prendre els indicadors de la Generalitat com a referent (lleu – menys del 5%; moderat – fins al 25%; greu – més del 25%), o bé els que s'han utilitzat en aquest informe, basats en la literatura (moderat – entre 2 i 5 dies cada mes o entre el 6% i 25% de faltes mensuals; regular – entre 6 i 15 dies al mes, superior al 25% i fins el 75% de faltes mensuals; crònic o total – entre 16 i 20 dies cada mes, superior al 75% fins el 100% de faltes mensuals).
- Categorització de les faltes justificades (si és el cas). És important poder enregistrar quan les justificacions aportades per la família no són apropiades o pertinents (per exemple, mitjançant un desplegable en el formulari), per tal d'assenyalar si s'intueix que la família dona suport a les absències del fill/a i, per tant, identificar d'un possible factor de risc important.
- Identificació dels factors de risc. Mensualment, seria convenient preguntar als docents, tutors, equip d'orientació etc. quins són els factors de risc més rellevants que poden relacionar amb aquells/es estudiants que presenten més conductes absentistes.

Aquesta informació seria de gran utilitat per als serveis socials i l'ajuntament a l'hora d'iniciar accions coordinades.

Creació d'una base de dades municipal per al registre i seguiment de l'absentisme

Les dades recollides en el seguiment de l'absentisme als centres podrien constituir una base de dades municipal que mensualment o bimensualment pogués incorporar la informació que els centres fan arribar. Aquesta base de dades es podria realitzar en col·laboració els centres i l'administració educativa. La base de dades podria tenir una **funció d'organització interna** (per exemple, facilitar l'enregistrament de qualsevol incidència i que aquesta pugui ser consultada per tots els agents implicats; poder realitzar el seguiment de subjectes concrets). D'aquesta manera, seria més fàcil poder tenir una imatge unificada d'aquestes dades i poder-ne fer seguiment.

Sovint, determinades conductes absentistes requereixen algun tipus d'intervenció per part dels serveis socials o d'altres agents externs al centre educatiu. Disposar d'un aplicatiu que pogués unificar tota la informació relacionada amb les accions que es duen a terme podria ser d'utilitat en aquesta acció coordinada. Així, per exemple, l'aplicatiu podria ser gestionat pels serveis educatius o socials municipals i donar un usuari a cada centre i a les famílies que tinguin recursos suficients per poder fer una detecció i un seguiment documentat de les conductes absentistes i de la seva evolució. Alhora, aquest aplicatiu podria tenir també una **funció de transparència** (per exemple, oferir-ne una part al públic general a través de la secció de dades obertes del web de l'Ajuntament).

Augmentar la comunicació bidireccional amb els centres educatius; elaboració d'informes periòdics

Constituir una base de dades és un treball feixuc que implica una inversió important de recursos. A les entrevistes, els centres educatius comenten que dediquen temps a enregistrar les faltes injustificades i informar al consistori sobre situacions concretes d'infants absentistes, i, en alguns casos, no reben un retorn d'aquesta informació i de les accions que se'n deriven. És necessari oferir una major resposta sobre el seguiment de l'absentisme per tal de sumar esforços des de les diverses organitzacions implicades. Per aquest motiu, la finalitat darrera de la base de dades municipal no hauria de ser una altra que la de poder **elaborar informes periòdics destinats als centres educatius amb l'estat de l'absentisme** (i fins i tot d'altres variables) **del centre en relació a moments passats** (per exemple, nivells d'absentisme de 2, 4 o 6 mesos) **i del centre en relació al global de la ciutat de Reus**. D'aquesta manera, els centres no només veurien recompensat

l'esforç de compartir les dades, sinó que podrien tenir informació actualitzada que els permetés avaluar l'impacte de les accions per prevenir i disminuir l'absentisme escolar.

Adicionalment, també convé fer una labor sistemàtica de comunicació als centres educatius amb la finalitat de recordar tota la **normativa sobre l'absentisme escolar i els recursos existents**. Aquesta labor de difusió, formació i memoràndum és especialment rellevant a començament de cada curs escolar, i pot fer-se de diferents formes: circulars, reunions informatives, publicacions, etc.

Augmentar la dotació de recursos socioeducatius als centres

És necessari garantir la dotació dels recursos humans i materials adequats per abordar la problemàtica de l'absentisme als centres educatius. Els i les professionals d'atenció socioeducativa als equips educatius permet realitzar un seguiment i desenvolupar accions al centre per disminuir l'absentisme, però no tots els centres disposen d'aquests/es professionals. De fet, la incorporació de professionals d'atenció socioeducativa als equips educatius és encara minoritària (Bretones et al., 2019), tot i que la seva tasca és ben valorada pels equips directius, especialment en relació amb l'abordatge de l'absentisme, precisament. Així, tal com aquests autors recomanen i també es desprèn de les entrevistes, una acció efectiva podria ser garantir que **tots els centres educatius poguessin tenir a la seva disposició professionals d'atenció socioeducativa**, independentment que estiguin o no catalogats com de màxima complexitat i independentment de si són centres de primària o secundària. L'existència actual de personal socioeducatiu als centres, com ara educadors/es socials o tècnics d'integració social, està sent molt eficaç en la prevenció de l'absentisme, en la detecció primerenca de necessitats socials i en el disseny d'itineraris personalitzats per a cada infant o jove. Aquests recursos i serveis s'haurien d'articular al voltant de tres equips que treballessin de forma coordinada: personal orientador, personal socioeducatiu i personal sanitari (Coll i Albaigés, 2020). A més, també seria convenient **dedicar recursos extraordinaris als centres educatius que mostren un major índex d'absentisme** (per exemple, activitats impulsades des de l'ajuntament, suport en la creació de plans específics...). Discriminar positivament, en l'assignació de recursos, a aquells centres educatius que atenen en major grau a estudiants amb el risc d'exclusió social és efectiu.

Començar d'hora en la intervenció socioeducativa i realitzar un bon traspàs

Un altre dels aspectes rellevants que evidencia l'informe és que, si bé la quantitat d'estudiants absentistes és més gran en els centres de secundària públics (instituts), és en els centres de primària on el nivell de preocupació és més alt. Els centres d'educació primària manifesten que

no tenen els recursos necessaris per acompanyar i treballar adequadament amb aquests estudiants. Així, més enllà de dotar als centres educatius dels recursos de suport socioeducatiu necessaris, també és important començar d'hora en el treball, implicant els centres d'educació primària i les seves famílies en el tractament i la prevenció de les conductes absentistes.

En aquest sentit, es podria **oferir l'oportunitat als centres d'educació primària de comptar amb professionals de suport socioeducatiu si ho sol·liciten**. Aquests recursos addicionals també es podrien utilitzar per cuidar la transició entre l'educació primària i la secundària, on s'observa un increment important del nivell de desafecció de l'alumnat cap al sistema escolar. En aquest procés també **és clau recollir, en el procés de traspàs entre educació primària i secundària, informació sobre les necessitats detectades i les respostes donades durant l'educació primària** per treballar sobre els riscos i garantir la continuïtat de les actuacions.

Millorar l'acollida i l'acompanyament de l'alumnat nouvingut

Un altre aspecte important, si bé relacionat amb la necessitat d'augmentar la dotació de recursos humans, és el **disseny, revisió i millora d'estratègies per facilitar l'acollida i seguiment de l'alumnat nouvingut**, no només des de la perspectiva dels centres educatius, sinó incorporant una mirada més àmplia, incorporant els serveis socials i organitzacions de caràcter social que puguin aportar, si és el cas. La mobilitat familiar molts cops produïda per la fragilitat i temporalitat laboral de la família pot condicionar l'escolaritat dels fills, amb canvis continus o sobtats de centre educatiu. Aquesta situació, a més de dificultar la participació i implicació de les famílies en el seguiment dels fills, entorpeix el procés d'aprenentatge, fa que els alumnes no sentin el centre com a seu i se'n ressentin la seva socialització.

En l'alumnat nouvingut és important **realitzar un traspàs d'informació acurat i/o demanar els informes pertinents al centre d'origen**, per tal de facilitar el seguiment del procés educatiu quan es produeixen discontinuïtats en l'escolarització dels estudiants. Es recomana que també puguin afavorir-se les **tutories individualitzades** per ajudar a l'infant i/o adolescent en el procés d'incorporació, així com la **tutoria entre iguals**. Aquestes accions, juntament amb altres actuacions que pot dur a terme el centre, haurien d'estar recollides en el **pla d'acollida del centre educatiu**.

En l'acollida de l'alumnat, és imprescindible **implicar també les famílies en el procés educatiu dels fills/es**, tal com s'evidencia pels resultats de la literatura i per la informació recollida a les entrevistes. Així, un altre tipus de recursos que podrien facilitar aquesta implicació serien materials que poguessin **tenir en compte les llengües d'origen, la cultura i la religió per tal de**

facilitar ponts. Per exemple, **comptar amb la col·laboració de membres de les diverses comunitats que poguessin fer de pont amb els centres educatius** (gràcies a la participació d'organitzacions socials, culturals o de lleure, per exemple) també facilitaria la creació d'un vincle amb la família.

Promoció de l'acompanyament i orientació individualitzada de l'alumnat

L'acompanyament individualitzat, a través de l'acció tutorial (entre d'altres) és una de les estratègies importants que els centres educatius poden desenvolupar a l'hora de pervenir conductes absentistes, detectar casos de manera precoç, realitzar el seguiment dels estudiants que presenten aquestes conductes, així com acompanyar els estudiants que es reincorporen de nou després de períodes d'absència llarg. **La tutoria individualitzada permet atendre les dificultats de l'alumne en les relacions interpersonals** establertes amb el grup d'iguals, donant eines (autoconeixement, assertivitat, pensament crític) per mantenir-se en les decisions pròpies, actuant i responant assertivament en situacions on el grup intenta imposar les seves conductes inapropiades. En determinats casos, com ja s'ha dit anteriorment, serà necessari que l'atenció individual també es realitzi des del departament d'orientació, EAPs o altres agents similars.

D'altra banda, és necessari **promoure la visió d'un futur professional després de l'etapa educativa** en l'alumnat absentista o que pot desenvolupar conductes absentistes, que pugui evidenciar que **la independència econòmica té a veure amb l'ocupació i la categoria laboral** i que tant l'ocupació i la categoria laboral depenen directament amb el nivell de preparació acadèmica. La dotació de recursos socioeducatius als centres també garanteix la implementació de programes que ajudin a l'orientació adient dels infants i adolescents. No obstant, també es poden augmentar les expectatives d'èxit de l'alumnat mitjançant accions com **tallers d'estudi assistit** en els que es poden reforçar els hàbits escolars o donar a conèixer a **l'alumnat referents d'èxit educatiu de la seva comunitat o cultura a través de testimonis personals o altres mitjans** com vídeos, llibres, tallers, etc. per tal que puguin conèixer els seus processos vitals i professionals i valorar les aportacions que han fet a la comunitat. També serà important proposar **itineraris personalitzats** de l'alumne, que incloguin **l'educació no formal** en coordinació amb els recursos disponibles del seu entorn proper a nivell social.

Acompanyar la reincorporació de l'alumnat absentista

La reincorporació a la dinàmica escolar per part de l'alumnat que ha desenvolupat conductes absentistes no és fàcil. La manca de mesures, recursos i estratègies específics pot dificultar l'èxit de la reincorporació, dificultant del seguiment de les activitats que s'estan realitzant a l'aula i en

la seva integració en el grup, i acabar allunyant més a l'alumne de la realitat escolar. **Sense un bon acompanyament, l'alumnat que intenta reincorporar-se pot reincidir en comportaments absentistes** i provocar que la situació esdevingui crònica o bé abandonar els estudis definitivament.

Per a cada estudiant que es reincorpori, caldrà **planificar-ne el retorn** per part del tutor o persona de referència, tot valorant **les causes de la situació d'absentisme** per incidir-hi i evitar-les si és possible, disposar de **materials amb continguts curriculars específics**, donar **continuitat a les activitats a l'aula** que s'han realitzat en la seva absència, o bé per **fer-ne d'específiques del seu procés d'aprenentatge**. Així doncs, és imprescindible **elaborar un itinerari específic i/o un Pla individualitzat que permeti fer un seguiment individualitzat** de l'alumne per garantir al màxim la seva integració al centre, així com afavorir un **espai de coordinació** on entre el/a tutor/a del grup, el/a tutor/a individual i l'equip docent per fer el seguiment del pla individualitzat. En aquesta preparació pot ser d'interès elaborar una la carta de compromís educatiu per establir els compromisos que adquireix el tutor/a, l'alumne que es reincorpora al centre i la seva família després d'un període d'absentisme per tal de reconduir la situació.

A l'aula, pot ser important **preparar amb el grup classe la rebuda i l'acollida de l'alumne que es reincorpora al centre** (per exemple, elaborar cartes o dibuixos de benvinguda, fer-lo present amb fotografies a l'aula, treballar els prejudicis i recels, si és el cas, etc.). També és necessari **organitzar i estructurar les sessions amb diversitat d'activitats** que s'ajustin més a les característiques de l'alumne/a, considerant que sovint aquest alumnat **té dificultats per mantenir l'atenció**.

Possibilitar la intervenció de dos docents a l'aula que col·laborin per facilitar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat, més específicament de l'alumnat que es reincorpora al centre després d'un període d'absentisme. Fomentar la tutoria entre iguals i assignar a l'alumne que es reincorpora al centre la figura d'un company tutor (padrí, cicerone, parelles d'ajuda, etc.).

Implementació de metodologies actives als centres educatius

Una de les accions que està prenent especial rellevància en la disminució de les conductes absentistes és la **implementació de metodologies actives en els centres educatius**. Aquesta rellevància queda evident en l'acord entre les persones entrevistades sobre la necessitat de transitar cap a l'ús d'unes metodologies que afavoreixin l'aprenentatge competencial, en les que es tingui present tota l'esfera emocional de l'infant.

Per començar a entendre el concepte de metodologies actives partim d'una concepció de l'aprenentatge centrat en l'alumne i no en el professor. Les metodologies actives impliquen la participació de l'alumnat, és a dir, l'apoderament i la presa de responsabilitat durant el procés d'aprenentatge a partir de la seva activitat, implicació i compromís. Aquesta participació genera aprenentatges més profunds i significatius, el que facilita la transferència dels aprenentatges fets a l'aula cap a contextos diversos (A. Fernández, 2006). En les metodologies actives s'inclouen les **activitats gamificades o ludificades, l'aprenentatge cooperatiu, l'aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge basat en projectes, o la discussió d'un cas**, entre d'altres. En aquest conjunt també s'inclourien els **programes d'aula oberta** en els quals, durant unes hores, l'alumnat fa activitats més manipulatives i aplicades (hort, informàtica, pneumàtica, projecte de disseny i maqueta d'un habitatge...). Aquestes metodologies i estratègies educatives permeten que es puguin relacionar els continguts curriculars de les diferents àrees al voltant de projectes multidisciplinaris i propers a l'alumnat que possibiliti construir un coneixement significatiu i aplicable al voltant d'un centre d'interès. **L'ús de metodologies actives esdevé una necessitat en els processos d'ensenyament-aprenentatge amb alumnes als que cal motivar especialment i aconseguir un compromís en l'aprenentatge**, ja que l'assistència al centre escolar no esdevé una prioritat per alguns/es estudiants.

Combinar l'ús de les tecnologies digitals amb estratègies metodològiques que permetin aprenentatges significatius és una oportunitat perquè els estudiants trobin elements que vinculin a l'activitat acadèmica amb els seus interessos personals. Algunes d'aquestes metodologies permeten **incorporar de manera natural les tecnologies digitals (TD)** en el procés d'aprenentatge poden ser: aprenentatge basat en projectes, aprenentatge-servei, aprenentatge cooperatiu, estudi de casos, aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge basat en projectes, l'ús de simulacions, aprenentatge basat en jocs, etc. (Gisbert & Lázaro, 2020; Silva & Maturana, 2017). El valor afegit de l'ús de les TD amb aquestes metodologies està relacionat amb el **potencial per accedir i tractar la informació generant coneixement**, la capacitat per emprar aplicacions i dispositius que potencien les situacions comunicatives, la interacció entre estudiants i entre estudiants i professors, així com les possibilitats de col·laboració entre estudiants. En resum, permeten anar més enllà de les quatre parets de l'aula accedint a tot un món d'informació trencant les barreres espai-temporals.

Tanmateix, a l'hora d'utilitzar aquestes metodologies actives com a estratègia per disminuir l'absentisme cal tenir en compte tres recomanacions fonamentals basades en el treball de Fernández (2006): (i) La necessitat de **crear una situació de partida autèntica, complexa i estimulant per l'estudiant**; (ii) **compartir els criteris d'avaluació** amb els i les estudiants i els

resultats de l'aprenentatge, a partir d'un producte observable i mesurable, on l'alumnat també participi d'aquest procés; (iii) **definir i compartir els rols de l'estudiant (actor) i del docent (guia)** durant tot el procés d'ensenyament–aprenentatge; (iv) Elaborar **programacions multinivell** d'aula que permeten que tot el grup classe treballi el mateix tema, però que es disposi de materials amb diferents nivells de dificultat.

Dissenyar un currículum intercultural i amb perspectiva de gènere

La recerca evidencia com la baixa visibilització de les diverses cultures existents a l'aula, la diversitat de gènere i les característiques personals en el currículum pot fer que l'alumnat no senti com a propi el que s'ofereix a l'aula, amb la consegüent desvinculació del procés d'aprenentatge. Cal **visibilitzar les diverses cultures existents i la seva participació en la construcció de la cultura i la societat**, per exemple, tenint en compte en la programació general anual de centre, les **dates de celebració i commemoració de les confessions religioses i/o les tradicions i festes de les diverses cultures presents al centre**, alhora que **respectar i valorar la diversitat de creences** als centres educatius i les seves manifestacions culturals, **fent èmfasi en els valors compartits, el diàleg i la interrelació, alhora que valorant la diversitat d'identitats com una riquesa**. En el respecte i integració de la diversitat de llengües d'origen, es pot oferir a l'alumnat la **participació en programes per aprendre llengües d'origen** que ofereix el Departament d'Educació, com el portuguès, el romanès, l'àrab estàndard, el xinès mandarí, l'amazic, el bengalí, l'ucraïnès i el rus entre altres, i d'accedir al coneixement de les cultures associades a aquestes llengües. En casos necessaris, també es podrà considerar la possibilitat de comptar amb **suport lingüístic i social** a les aules multilingües, que pot ser realitzat per persones voluntàries (familiars, veïns/es del barri, etc.).

A nivell d'aula, és necessari revisar que els **referents utilitzats a classe** (personalitats importants) **siguin respectuosos amb la diversitat cultural i de gènere** i que permetin trencar els estereotips i aprofundir en les relacions interpersonals més enllà de les etiquetes. Així doncs, **cal analitzar amb perspectiva de gènere i intercultural** tant la **presència/absència masculina i femenina i la diversitat cultural en els textos escrits com en les imatges de tota mena**; la **forma de presentar els continguts conceptuals, els procediments o els valors; les activitats d'aprenentatge** i les recomanacions que s'adrecen a l'alumnat i al professorat. Per exemple, cal vetllar perquè **es reproduïxin situacions quotidianes amb representació equitativa dels sexes i ètnica/procedència, que no se'n magnifiquin ni ridiculitzin cap** (a nivell de gènere i a nivell cultural) i que **no atribueixin sistemàticament a cap personatge uns papers socials o professionals predeterminats pel seu gènere o per la seva cultura/ètnia/procedència**

(demanar un tècnic informàtic, nenes amb faldilla i cabell llarg, utilitzar el genèric masculí...). Cal també **visibilitzar les aportacions de les diverses cultures a la cultura universal evitant la visió eurocèntrica**. A la xarxa es poden trobar nombrosos recursos per transformar el currículum i fer-lo més intercultural i amb perspectiva de gènere.

Realitzar plans de suport individualitzat i altres mesures específiques

En els casos que sigui necessari, a més de les actuacions en l'acollida, acompanyament i la promoció de les metodologies actives, serà necessari l'elaboració de plans de suport individualitzat. Aquests plans recullen les valoracions i la presa de decisions dels equips docents –amb la participació de la família i de l'estudiant–, sobre la **planificació de mesures, actuacions i suports per donar resposta a situacions singulars**. Amb aquesta finalitat, es recomana realitzar una **bona avaluació inicial de l'alumnat** per poder detectar de manera precoç aquells/es estudiants que puguin ser susceptibles de necessitar aquestes mesures específiques.

Promoure programes de mentoria, tutoria entre iguals, apadrinament

Promoure la tutoria entre iguals per tal d'establir una **relació cooperativa entre parelles d'alumnes**, amb l'ajuda del docent és una acció clau que es pot dur a terme als centres no només per facilitar la integració dels estudiants amb conductes absentistes, sinó també per **crear un clima positiu de centre i promoure la vinculació dels estudiants amb l'activitat educativa**. La tutoria entre iguals, per tant, permet establir vincles positius entre els estudiants que actua com a prevenció de conductes de desafecció i absentistes. És especialment recomanable implementar aquests projectes per garantir l'èxit de l'acollida i acompanyament de l'alumnat nouvingut i la reincorporació de l'alumnat absentista.

Una altra estratègia pot ser **l'impuls de programes d'alumnes referents o padrins/padrines**, on estudiants més grans serveixin com a guia o mentors/es d'estudiants més joves. Aquest acompanyament entre iguals també juga un paper clau en el procés d'acollida, ja que proporciona un referent proper a l'estudiant.

Usos i abusos de les tecnologies digitals

L'ús de les tecnologies digitals (TD) formen part de la quotidianitat en la nostra societat i encara més en el cas dels joves. Aquests utilitzen els dispositius tecnològics per qualsevol activitat de l'àmbit formatiu, familiar i social generant efectes positius en termes d'oportunitats i de riscos vinculats al mal ús o a l'abús (Gairín & Mercader, 2018). En l'actualitat el 94% dels joves europeus utilitzen Internet diàriament (Eurostat, 2020).

La “cultura” dels centres educatius també està avançant cap a l’ús de les TD en diferents activitats orientades a desenvolupar la competència digital dels estudiants. Aquest fet obre la porta a certes pors dels docents derivades de la utilització inadequada dels dispositius, les aplicacions i de les possibilitats que ofereix la xarxa per a uns usuaris, menors, als que cal “protegir” i educar per a fer un bon ús de les TD (Consejo de Europa, 2016; Ley Orgánica 8/2021, 2021, p. 35), tal i com es reflecteix a les entrevistes realitzades.

Els principals problemes del mal ús de les TD es deriven, sobretot, de **situacions vinculades a la intrusió de la intimitat, estafes o fraus, respecte de la propietat intel·lectual i accés a continguts inadequats** (Consejo de Europa, 2009). A aquestes circumstàncies cal afegir un problema creixent en els darrers anys: **les addiccions a les tecnologies digitals** (Universidad Camilo José Cela de Madrid, 2018). L’abús de les tecnologies digitals s’identifica com un problema emergent, potenciador d’actituds absentistes, l’ús i abús de les noves tecnologies digitals. En aquest sentit, les principals actuacions que fan els centres educatius consisteixen en informar a les famílies del risc que suposa l’ús excessiu d’eines i recursos tecnològics, ja que aquestes si se’n fa un mal ús i un abús poden derivar en problemes d’addicció, problemes psicològics i mentals, i dificultats de relació entre iguals. No obstant, la principal mesura compensadora per pal·liar els efectes del mal ús de les TD és la formació en competència digital dels joves disminuint, alhora, els efectes de la bretxa digital (Fundació Ferrer i Guàrdia, 2020; González-Betancor et al., 2021).

D’altra banda, **l’ús de les TD aplicades a la docència per part del professorat, poden resultar un bon aliat per augmentar la motivació i l’interès per l’aprenentatge dels estudiants** (Gisbert & Lázaro, 2020). Aquest fet afavoreix la implementació de metodologies actives que potencien el compromís (*engagement*) dels estudiants (Schindler et al., 2017). Diversos estudis recents poden de manifest l’alta capacitat dels joves per fer ús dels recursos tecnològics (dispositius, aplicacions i xarxes), no només en activitats d’oci i lleure (que és on més s’utilitzen) sinó en tasques vinculades a la informació, la formació i l’aprenentatge (Eurostat, 2020; Fundación Felipe González, 2019; Rodríguez & Ballesteros, 2019; Universidad Camilo José Cela de Madrid, 2018).

7.4. Accions per prevenir i disminuir l’absentisme des de la dimensió personal

A les pàgines anteriors han anat apareixent diverses estratègies que poden ajudar a prevenir i disminuir l’absentisme des de la dimensió personal, com la tutoria i orientació individualitzada, la comunicació i la col·laboració amb les famílies, la intervenció del departament d’orientació o

dels EAPs i la promoció de la convivència positiva. A través d'aquestes accions es podrà **acompanyar l'alumnat que presenti dificultats per problemes de salut, d'autoestima o baixa tolerància a la frustració, amb dificultats en les habilitats socials, manca d'expectatives acadèmiques i identificació de possibles casos d'assetjament escolar.**

7.5. Resum de les propostes d'accions, prioritzades per a l'Ajuntament de Reus

A la taula següent s'ha realitzat una priorització del conjunt de les propostes realitzades en les quals l'Ajuntament de Reus pot tenir un paper actiu a l'hora de dur-les a terme. Es destaca també la dimensió de les accions i el termini amb què es preveu que caldria dur-les a terme.

Dimensió social i comunitària

DIIMENSÍO SOCIAL I COMUNITÀRIA	Factors de Risc	Objectius	Previsió d'accions	Evidències	Previsió temporal ³	Agents implicats ⁴
			Sensibilització de la ciutadania	<p>Campanya de difusió per sensibilitzar a la ciutadania sobre la problemàtica del absentisme i futur abandonament</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Accions de comunicació dutes a terme. - Productes per a la difusió que s'hagin creat - Registre de participació en les activitats públiques de sensibilització (per barris) 	●

³ ● Curt termini (1 any) ●● Mig termini (2-3 anys) ●●● Llarg termini (4-5 anys)

⁴ Proposta genèrica dels agents implicats, cal definir els perfils en cada cas i/o afegir-ne de nous

Situacions socials desafavorides	Avaluació individual de la situació socioeconòmica i detecció de casos de risc	<p>Valoració de la situació educativa, social i econòmica de l'alumne.</p> <p>Creació d'una base de dades municipal per al registre i seguiment dels casos d'absentisme</p>	<p>- Registre de dades socioeconòmiques de la família.</p> <p>- Resolució o informe.</p> <p>- Nombre de casos registrats a la BD</p>	<p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Relacions Cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>En la fase de definició de la BD</p> <ul style="list-style-type: none"> - Departament de Drets socials - Departament d'Empresa i treball - Departament de Salut - Departament d'Educació
	Provisió de recursos mínims i ajuts.	<p>- Facilitar informació sobre beques i ajuts adients per a cada cas.</p> <p>- Suport a les famílies i persones en la tramitació dels ajuts disponibles.</p>	<p>- Full informatiu beques i ajuts.</p> <p>- Còpia de la sol·licitud d'ajuts tramesa.</p>	<p>Ajuntament de Reus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Benestar social - Educació <p>Puntualment:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Departaments de la Generalitat que puguin recolzar / finançar algunes de les accions

Creació d'una comissió d'absentisme interprofessional (*)	<ul style="list-style-type: none"> - Creació d'una <i>taula comuna</i> per reduir l'absentisme. - Definició de funcions i metes. - Homogeneïtzació de la recollida de dades - Disseny d'un protocol de comunicació entre agents - Avaluació i aprovació de propostes i accions. 	<ul style="list-style-type: none"> - Publicació i referència legal de la creació de la comissió - Actes de reunió - Solució tecnològica: base de dades compartida - Protocol de comunicació entre agents - Actes de reunió 	<ul style="list-style-type: none"> • •• 	<p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>Departament d'Educació AMPES</p> <p>Associacionisme, Tercer sector</p>	
Sobreprotecció familiar	Creació de recursos formatius compensadors.	<ul style="list-style-type: none"> - Formació en aprenentatges i habilitats socials per a famílies, joves i adolescents. - Desenvolupament d'una campanya de sensibilització dirigida a les famílies sobre com detectar i combatre l'absentisme. - Realització d'una prova pilot per a la seva validació. 	<ul style="list-style-type: none"> - Oferta formativa per joves i adolescents - Usuaris inscrits - Certificats de formació emesos - Material formatiu - Material informatiu - Canals de difusió 	<ul style="list-style-type: none"> •• 	<p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>Departament d'Educació</p>

(*) Composició teòrica. Mínim 1 representant de: Ajuntament de Reus (Benestar Social, Educació, Empresa i ocupació), Departament d'educació (Direccions centres educatius, Serveis educatius i inspecció) i Departament de Drets Socials, representació de les AMPAs/AFAs, representants de les associacions culturals i tercer sector

Dimensió personal i familiar

DIIMENSÍO PERSONAL I FAMILIAR	Factors de Risc	Indicadors pel seguiment i l'avaluació	Previsió d'accions	Evidències	Previsió temporal ¹	Agents implicats ²
	Problemes de salut o malalties	Justificació d'absència a causa de problemes de salut.	- Aprovació d'un protocol i model de justificant d'absència amb informe mèdic.	- Protocol d'actuació per part de les famílies en cas d'absència escolar. - Model de justificant per la família	●●	Departament d'Educació Ajuntament de Reus - Benestar social - Educació Comissió d'absentisme interprofessional (<i>quan estigui creada</i>)
Addiccions	Prevenició de conductes addictives en l'ús de les tecnologies digitals.	- Formació en l'ús ètic, segur i saludable de la tecnologia: estudiants i professorat. - Desenvolupament d'una campanya informativa sobre l'ús de les tecnologies digitals en el nucli familiar.	- Oferta formativa joves i professorat - Nombre d'usuaris inscrits - Certificats de formació emesos - Material formatiu i informatiu - Canals de difusió emprats	●	Ajuntament de Reus: - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania Departament d'educació: Serveis Educatius	

Manca de motivació per l'aprenentatge	Orientació acadèmica i professional.	<ul style="list-style-type: none"> - Atenció individualitzada per l'orientador de centre i l'EAP. - Consens d'un pla de treball. - Proposta d'adaptacions i/o flexibilitzacions del currículum escolar. - Informació sobre itineraris educatius personalitzats. - Realització d'una prova pilot a primària i una altra a secundària per a pilotar i validar les diferents propostes i estratègies. 	<ul style="list-style-type: none"> - Informe emès pel centre i EAP o per aquells professionals municipals que hi tinguin competències - Pla de treball individual. - Mesures de suport i adaptacions curriculars orientades a les famílies. - Documents informatius (estudiants i famílies). 	<ul style="list-style-type: none"> Centre Educatiu Ajuntament de Reus: <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania Departament d'educació: Serveis Educatius
---------------------------------------	--------------------------------------	---	--	---

Dimensió centre educatiu

DIIMENSÍO CENTRE	Factors de Risc	Indicadors pel seguiment i l'avaluació	Previsió d'accions	Evidències	Previsió temporal ¹	Agents implicats ²
	Atenció personalitzada	Seguiment de l'estudiant.	<ul style="list-style-type: none"> - Unificació de les dades de seguiment (comissió interprofessional). - Comunicació amb les famílies i amb agents socials. - Compliment del pla de treball de l'estudiant (dimensió personal). - Realització d'una prova pilot del pla de treball de l'estudiant 	<ul style="list-style-type: none"> - Fitxa individual de l'estudiant a la base de dades. - Registre de comunicacions i entrevistes. - Avaluació del pla de treball de l'estudiant. (prova pilot) - Avaluació del pla de treball de l'estudiant 	<ul style="list-style-type: none"> • • •• 	<ul style="list-style-type: none"> Centre educatiu Departament d'educació Comissió d'absentisme interprofessional

Competència del professorat	Formació específica del professorat: Pla de Formació de Centre.	Disseny i implementació de formació de centre en competències socials, metodologies actives i tecnologies digitals.	<ul style="list-style-type: none"> - Pla Formació de Centre - Professorat inscrit - Certificats amb aprofitament emesos - Exemples de transferència de la formació 	<p>Centre Educatiu Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social - Relacions cíviques - Seguretat i convivència - Salut i ciutadania <p>Departament d'Educació: Serveis Educatius</p>
Absentisme conflictiu	Revisió de les Normes d'Organització i Funcionament del Centre.	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió de l'historial de mesures adoptades per la comissió de convivència (Consell Escolar de Centre) i els seus efectes durant els darrers 2 cursos davant situacions d'absentisme conflictiu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Registre de mesures aplicades i efectes en l'alumnat. - Proposta de mesures orientades a l'atenció personalitzada de l'alumne. 	<p>Centre Educatiu Departament d'Educació: Serveis Educatius</p> <p>Ajuntament de Reus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Educació - Benestar social

Metodologies docents	Revisió de les metodologies docents aplicades a l'aula.	<ul style="list-style-type: none"> - Registre de les metodologies actives emprades pel professorat. - Estudi de la valoració dels estudiants de les metodologies docents. - Implementació de metodologies actives a partir de la formació de centre. 	<ul style="list-style-type: none"> - Quadre de control de les metodologies docents. - Resultats de l'enquesta de satisfacció dels estudiants amb les metodologies docents. - Resultats de la transferència de la formació en metodologies actives. - Dades sobre la variació del nivell d'absentisme a partir de l'aplicació de les metodologies actives 	<p>Centre Educatiu Departament d'Educació: Serveis Educatius Ajuntament de Reus: - Educació - Benestar social Centre educatiu</p>
----------------------	---	---	--	---

8. CONCLUSIONS

A les pàgines anteriors s'ha presentat l'informe per a l'avaluació del nivell d'absentisme als centres educatius de Reus. Aquest informe pretenia: (i) avaluar el nivell d'absentisme als centres educatius d'educació primària i secundària de la ciutat de Reus, (ii) identificar els principals factors de risc associats a les conductes absentistes detectades per part dels centres d'educació secundària de la ciutat de Reus, i (iii) definir una sèrie d'orientacions destinades a la prevenció de l'absentisme escolar i a la intervenció educativa per revertir-lo.

Mitjançant una metodologia mixta que ha combinat una aproximació quantitativa i qualitativa s'han obtingut les dades per assolir aquests objectius. En una primera aproximació, s'ha realitzat una anàlisi de la literatura i dels informes previs per identificar els resultats més rellevants sobre l'absentisme i, especialment, en relació als factors de risc i les estratègies dutes a terme. En aquesta anàlisi també s'han tingut en compte les dades existents sobre el context socioeconòmic de la ciutat de Reus i els informes realitzats al respecte. A continuació, mitjançant l'ús d'un qüestionari adreçat als centres de primària i secundària, s'han recollit les dades necessàries per realitzar una diagnosi del nivell d'absentisme als centres i una primera aproximació dels factors de risc. Al qüestionari han participat 30 centres educatius (18 centres on s'imparteix educació primària, sense ESO i 12 centres que imparteixen l'ESO). Diverses entrevistes posteriors d'aprofundiment a membres dels centres d'educació secundària han permès recollir la informació necessària per caracteritzar en profunditat els factors de risc i definir les orientacions relacionades. A les entrevistes han participat 12 centres amb educació secundària (ESO).

Els resultats del qüestionari evidencien com l'absentisme, si bé es troba més present en els centres de secundària de titularitat pública, genera un nivell més alt de preocupació en els centres d'educació primària, que senten que no tenen els recursos necessaris per fer acompanyar aquests estudiants. L'absentisme a l'educació primària es concentra al final (6è), mentre que l'absentisme a l'educació secundària moderat és similar entre els quatre cursos, el regular és més habitual a 4t d'ESO i el crònic és més habitual a 3r d'ESO (el que indica que l'alumnat que manifesta una conducta absentista crònica a 3r d'ESO té més probabilitats d'acabar abandonant els estudis al curs següent).

En relació amb els factors de risc, els resultats del qüestionari i les entrevistes coincideixen a identificar els factors familiars i de l'entorn com els més rellevants a l'hora de motivar les conductes absentistes. A primària, la sobreprotecció dels adults de la família, la manca de normes i el desinterès per l'educació dels fills/es són els factors més rellevants, mentre que la

manca de normes i la desestructuració i els possibles maltractaments a la família són els factors més rellevants segons els centres de secundària, especialment remarcats a les entrevistes. A banda, també apareixen com a rellevants a secundària la desmotivació per l'educació i la manca d'expectatives, que es tracta de factors personals, juntament amb la malaltia i les conductes addictives. La desmotivació i la manca d'interès posen de manifest la necessitat de buscar solucions educatives per fer els processos d'ensenyament i aprenentatge més autèntics i rellevants per a l'alumnat, juntament amb la implicació i cooperació del departament d'orientació. Finalment, els factors relacionats amb el centre educatiu es perceben com poc rellevants tant a primària com a secundària, fet que contrasta amb la importància atorgada a la manca de motivació i expectatives personals identificada.

Les mesures i suports a les necessitats específiques de suport educatiu, el control diari de l'assistència i la orientació acadèmica i professional són les mesures que més habituals als centres d'educació secundària tant de titularitat privada/concertada com pública. S'observa un èmfasi en el treball per implicar a la família en els centres de titularitat privada/concertada, mentre que els centres de titularitat pública aposten per complementar amb estratègies cap a la personalització de l'aprenentatge i l'orientació de l'alumnat.

En base a aquests resultats, s'han elaborat una sèrie de propostes d'accions orientades al treball conjunt i coordinat de diversos agents per abordar l'absentisme des d'una perspectiva 360º. Així, des de la dimensió social i comunitària és necessari mobilitzar els recursos necessaris per aconseguir una ciutat més equitativa i disminuir la influència dels problemes estructurals en les dinàmiques internes familiars. Es proposa establir dinàmiques de col·laboració, per exemple dissenyant i establint protocols d'absentisme, així com incorporar més professionals de suport socioeducatiu tant per establir dinàmiques de treball conjunt entre els diversos centres de la ciutat a l'hora d'abordar el problema, com per començar aviat amb intervencions preventives a l'educació primària. Finalment, es discuteixen diverses propostes d'accions relacionades amb les metodologies actives i els usos i abusos de les tecnologies digitals com a elements que poden contribuir a augmentar la motivació, el compromís i la implicació de l'alumnat i, en conseqüència, disminuir les conductes absentistes.

9. REFERÈNCIES

- Abreu, A., Rocha, Á., Carvalho, J. V. de, & Pérez Cota, M. (2017). The electronic booklet on teaching-learning process: Teacher vision and parents of students in primary and secondary education. *Telematics and Informatics*, 34(6), 861–877. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.08.011>
- Ajuntament de Reus. (2021). *Atur registrat a Reus per sexe*. <https://opendata.reus.cat/dataset/atur-registrat-a-reus-per-sexe>
- Bretones, E., Solé, J., Meneses, J., Castillo, M., & Fàbregues, S. (2019). Què diuen els centres educatius de Catalunya sobre la incorporació d' educadors socials a les escoles i els instituts? *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 71, 39–58.
- Calero, J., Choi de Mendizábal, Á., & Waisgrais, S. (2010). Determinantes del riesgo de fracaso escolar en España: una aproximación a través de un análisis multinivel aplicado a PISA 2006. *Revista de Educación, Número ext*, 225–256.
- Coll, C., & Albaigés, B. (2020). *Anuari 2020. L'estat de l'educació a Catalunya*.
- Consejo de Europa. (2009). *Recomendación CM/Rec(2009)10: Una estrategia integral contra la violencia*. <https://bit.ly/3zo2vkw>
- Consejo de Europa. (2016). *Estrategia del Consejo de Europa para los derechos de los niños y las niñas (2016-2021)*. 36. <https://bit.ly/3hVi7q4>
- Cook, P. J., Dodge, K. A., Gifford, E. J., & Schulting, A. B. (2017). A new program to prevent primary school absenteeism: Results of a pilot study in five schools. *Children and Youth Services Review*, 82(September), 262–270. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.09.017>
- Dale, R. (2010). *Early school leaving: Lessons from research for policy makers (An independent expert report submitted to the European Commission)*. 60.
- de la Fuente, M. A. (2009). Derecho a la educación, deber de prevenir y reducir el absentismo y abandono escolar. *Revista de Investigación En Educación*, 6, 173–181. <http://webs.uvigo.es/reined/>
- Delgado, A., & Álvarez, J. A. (2004). Absentismo escolar: Un problema social. *I+E Revista Digital "Investigación y Educación,"* 1(7).

- Departament d'Educació. (2020). Projecte de convivència i èxit educatiu. Continguts de l'aplicació informàtica per a l'elaboració del projecte de convivència. In *Àgora XTEC*. <http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/projeducatiu/convivencia/documents/PdC.pdf>
- Eurostat. (2020). *Being young in Europe today - digital world*. <https://bit.ly/3sbSZxh>
- Eurostat. (2021). *Early leavers from education and training by sex*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_10/default/table?lang=en
- Faci, F. (2011). El abandono escolar prematuro en España. *Avances En Supervisión Educativa: Revista de La Asociación de Inspectores de Educación de España*, 14, 1–26.
- Ferguson, B., Tilleczek, K., Boydell, K., & Rummens, J. A. (2005). *Early School Leavers: Understanding the Lived Reality of Student Disengagement from Secondary School. Final Report*.
- Fernández, A. (2006). Metodologías activas para la formación de competencias. In *Anales de Documentación* (pp. 35–56). Facultad de Comunicación y Documentación y Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia.
- Fernández, M., Mena, L., & Riviere, J. (2010). Fracaso y abandono escolar en España (reseña). *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 14(3), 319–321.
- Floros, G., Paradisioti, A., Hadjimarcou, M., Mappouras, D. G., Karkanioti, O., & Siomos, K. (2015). Adolescent online gambling in cyprus: Associated school performance and psychopathology. *Journal of Gambling Studies*, 31(2), 367–384. <https://doi.org/10.1007/s10899-013-9424-3>
- Fundació Ferrer i Guàrdia. (2020). *Bretxes digitals i educació. Usos de les TIC en l'aprenentatge, usos socials de pantalles i xarxes i noves bretxes digitals*. <https://bit.ly/3mx6AfZ>
- Fundación Felipe González. (2019). *Jóvenes, internet y democracia* (p. 63). <https://bit.ly/3mDxjsF>
- Gairín, J., & Mercader, C. (2018). Usos y abusos de las TIC en los adolescentes. *Revista de Investigación Educativa*, 36(1), 125–140. <https://doi.org/10.6018/rie.36.1.284001>
- García, M. (2013). *Absentismo y abandono escolar. La persistencia de una problemática escolar y social*. Editorial Síntesis.
- García, M., Oeuvrard, F., Kollberg, B., & Rué, J. (2003). Abandonament escolar, desescolarització i desafecció. In M. Garcia Gràcia (Ed.), *Finestra Oberta* (Vol. 37). Fundació Jaume Bofill.

<https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/y/z/r/v/w/g/3/4/j/374.pdf>

García, M., & Razeto, A. (2019). ¿Por qué faltan los jóvenes a la escuela? *Perfiles Educativos*, 41(165), 43–61. <https://doi.org/10.22201/iisue.24486167e.2019.165.59015>

Generalitat de Catalunya. (2021). *Alumnes matriculats per ensenyament i unitats dels centres docents*. Dades Obertes. <https://analisi.transparenciacatalunya.cat/Educaci-/Alumnes-matriculats-per-ensenyament-i-unitats-dels/xvme-26kg>

Gisbert, M., & Lázaro, J. L. (2020). *De las aulas a los espacios globales para el aprendizaje*. Ediciones Octaedro.

González-Betancor, S. M., López-Puig, A. J., & Cardenal, M. E. (2021). Digital inequality at home. The school as compensatory agent. *Computers and Education*, 168(July 2020). <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104195>

González, M. T. (2005). El absentismo y el abandono: una forma de exclusión escolar. *Profesorado, Revista de Currículum y Formación Del Profesorado*, 1(1), 1–12.

González, M. T. (2006). Absentismo y Abandono Escolar: Una Situación Singular de la Exclusión Educativa. *REICE. Revista Iberoamericana Sobre Calidad, Eficacia y Cambio En Educación*, 4(1), 1–15.

González, S. (2020). Són efectius els programes de lluita contra l'absentisme escolar? *Què Funciona En Educació? Evidències per a La Millora Educativa.*, 17. <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2005/02/0405212.pdf>

Gras, F. (2020). *La matrícula viva se ha disparado en las escuelas de Reus los últimos tres años*. Diari de Tarragona. <https://www.diaridetarragona.com/reus/La-matricula-viva-se-ha-disparado-en-las-escuelas-de-Reus-los-ultimos-tres-anos-20200213-0019.html>

Grinshteyn, E., & Tony Yang, Y. (2017). The Association Between Electronic Bullying and School Absenteeism Among High School Students in the United States. *Journal of School Health*, 87(2), 142–149. <https://doi.org/10.1111/josh.12476>

Gubbels, J., van der Put, C. E., & Assink, M. (2019). Risk Factors for School Absenteeism and Dropout: A Meta-Analytic Review. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(9), 1637–1667. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01072-5>

Hagborg, J. M., Berglund, K., & Fahlke, C. (2018). Evidence for a relationship between child maltreatment and absenteeism among high-school students in Sweden. *Child Abuse &*

- Neglect*, 75(September 2017), 41–49. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.08.027>
- IdesCAT. (2020). *Abandonament prematur dels estudis. Per sexe.* <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=10101>
- Jimenez, W., & Gaete, M. (2010). *Informe de investigación. Abandono (deserción) escolar en la enseñanza secundaria en Costa Rica, 2009- 2010.*
- Lamb, S., Walstab, A., Teese, R., Vickers, M., & Rumberger, R. (2004). *Staying on at school : Improving student retention in Australia (Report for the Queensland Department of Education and the Arts).* August.
- Ley Orgánica 8/2021. (2021). *Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia* (p. 35). <https://bit.ly/3kHxggm>
- Mallett, C. A. (2016). Truancy: It's Not About Skipping School. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 33(4), 337–347. <https://doi.org/10.1007/s10560-015-0433-1>
- Martín-Cilleros, M. V., Sánchez-Prada, A., Delgado-Álvarez, M. C., & Sánchez-Gómez, M. C. (2017). Valoración de un diseño educativo tecnológico para prevenir el abandono escolar. *RISTI - Revista Ibérica de Sistemas e Tecnologias de Informação*, 23, 61–77. <https://doi.org/10.17013/risti.23.61-77>
- Martínez-Valdivia, E. (2016). *Situaciones de fracaso escolar: aprender de la experiencia* [Universidad de Granada]. <https://dialnet-unirioja-es.ezproxy.universidadeuropea.es/servlet/tesis?codigo=55799>
- Mena, L., Fernández, M., & Riviére, J. (2010). Desenganchados de la educación: procesos, experiencias, motivaciones y estrategias del abandono y del fracaso escolar. *Revista de Educación*, 1, 119–145.
- Neild, R. C., Balfanz, R., & Herzog, L. (2007). An early warning system. *Educational Leadership*, 65(2), 28–33. https://doi.org/10.1007/0-306-47158-2_15
- Razeto, A. (2020). Hacia la prevención del ausentismo escolar: propuestas para la intervención socioeducativa. *Revista Brasileira de Educação*, 25, 1–16. <https://doi.org/10.1590/s1413-24782020250037>
- Ready, D. D. (2010). Socioeconomic Disadvantage, School Attendance, and Early Cognitive Development. *Sociology of Education*, 83(4), 271–286. <https://doi.org/10.1177/0038040710383520>

- Reid, K. (2003). The Search for Solutions to Truancy and Other Forms of School Absenteeism. *Pastoral Care in Education*, 21(1), 3–9. <https://doi.org/10.1111/1468-0122.00248>
- Ribaya, F. J. (2011). La gestión del absentismo escolar. *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, 44, 579–596.
- Río, M. Á., & Benítez, J. (2009). Intervención socioeducativa y configuraciones familiares alejadas de la norma escolar Un estudio sobre absentismo y otras desimplicaciones parentales en la escolaridad. In *Centro de Estudios Andaluces, Sevilla*. Fundación Centro de Estudios Andaluces. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0038040710383520>
- Rodríguez, E., & Ballesteros, J. C. (2019). Jóvenes, ocio y TIC. Una mirada a la estructura vital de la juventud desde los referentes del tiempo libre y las tecnologías. In *Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, Federación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD)*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3537638>
- Rué, J. (2003). El absentismo escolar. *Cuadernos de Pedagogía*, 50–54.
- Rumberger, R. W. (2001). Why Students Drop Out of School and What Can be Done. In *Dropouts in America: How Severe is the Problem? What Do We Know about Intervention and Prevention?* (Issue May, pp. 1–45).
- Saurí, E., & González, S. (2018). *L'escolaritat a Reus: avaluació de la política educativa municipal per a l'equitat. Informe Final*.
- Schindler, L. A., Burkholder, G. J., Morad, O. A., & Marsh, C. (2017). Computer-based technology and student engagement: a critical review of the literature. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/s41239-017-0063-0>
- Silva, J., & Maturana, D. (2017). Una propuesta de modelo para introducir metodologías activas en educación superior. *Innovación Educativa*, 17(73), 117–131.
- Síndic de Greuges. (2019). *Percentatge de matrícula viva*. <https://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=514>
- Skedgell, K., & Kearney, C. A. (2018). Predictors of school absenteeism severity at multiple levels: A classification and regression tree analysis. *Children and Youth Services Review*, 86(November 2017), 236–245. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.01.043>
- Solórzano, D. G., & Yosso, T. J. (2002). Critical Race Methodology: Counter-Storytelling as an

- Analytical Framework for Education Research. *Qualitative Inquiry*, 8(1), 23–44.
<https://doi.org/10.1177/107780040200800103>
- Stamm, M., Ruckdäschel, C., & Templer, F. (2009). Facetten des Schulschwänzens: empirische Befunde zu schulabsenten Verhaltensformen Jugendlicher. *Diskurs Kindheits- Und Jugendforschung*, 4(1). <https://doi.org/10.3224/diskurs.v4i1.95>
- Stempel, H., Cox-Martin, M., Bronsert, M., Dickinson, L. M., & Allison, M. A. (2017). Chronic School Absenteeism and the Role of Adverse Childhood Experiences. *Academic Pediatrics*, 17(8), 837–843. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2017.09.013>
- Strand, A. S. M. (2014). School-no thanks-it ain't my thing: Accounts for truancy. Students' perspectives on their truancy and school lives. In *International Journal of Adolescence and Youth* (Vol. 19, Issue 2, pp. 262–277). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.1080/02673843.2012.743920>
- Universidad Camilo José Cela de Madrid. (2018). *Uso y abuso de las Tecnologías de la Información y la Comunicación por adolescentes* (Vol. 2, Issue 9). <https://bit.ly/3s8UbRT>